

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ
ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โดย

นางสาวกิจติมา	มุลยาพอ	หัวหน้าโครงการ
นางอนงค์	ปะทะนัง	ทีมวิจัย
นายจรัส	วิชาคุณ	ทีมวิจัย
นายสุริยะ	สอนสุข	ทีมวิจัย
นายมงคล	ภูขมั่ง	ทีมวิจัย
นางวัลภา	บุญหล้า	ทีมวิจัย
นางรัชฎา	กานุมาร	ทีมวิจัย
นางสาววารุณี	ภูพบบุญ	ทีมวิจัย
นางสาวพรพิมล	ขจรภาพ	ทีมวิจัย
นางสาววาสนา	ยิ่งกำแหง	ทีมวิจัย
นางสาวสุมินทร์ญามาต	ทิพย์วงศ์	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ
ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

โดย

นางสาวกิจติมา	มุลยาพอ	หัวหน้าโครงการ
นางอนงค์	ปะทะนัง	ทีมวิจัย
นายจรัส	วิชาคุณ	ทีมวิจัย
นายสุริยะ	สอนสุข	ทีมวิจัย
นายมงคล	ภูมั่ง	ทีมวิจัย
นางวัลภา	บุญหล้า	ทีมวิจัย
นางรัชну	กานุมาร	ทีมวิจัย
นางสาววารุณี	ภูพบบุญ	ทีมวิจัย
นางสาวพรพิมล	ขจรภพ	ทีมวิจัย
นางสาววาสนา	ยิ่งกำแหง	ทีมวิจัย
นางสาวสุมินทร์ญามาศ	ทิพย์วงศ์	ทีมวิจัย

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

มีนาคม 2556

สารบัญ

เนื้อหา	หน้า
คำนำ.....	ข
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร.....	ค
บทที่ 1 บทนำ.....	1
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดเรื่องเรื่องพื้นที่ (Place / Space)	6
แนวคิดค่านิยม และทัศนคติ	8
การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR).....	15
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	22
บทที่ 4 ผลการศึกษา.....	28
สถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัย.....	28
ค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัย.....	31
พื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิต.....	33
แนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์.....	34
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	36
บรรณานุกรม.....	41
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก รายชื่อทีมวิจัย และที่ปรึกษา.....	43
ภาคผนวก ข รูปภาพกิจกรรม.....	44
ภาคผนวก ค แบบรายงานการจัดกิจกรรม	50
ภาคผนวก ง กรอบการศึกษา.....	60

คำนำ

รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการวิจัยการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ฉบับนี้เป็นการนำเสนอผลการดำเนินงานของโครงการวิจัย อันได้แก่ ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของนิสิต และ Mapping พื้นที่สร้างสรรค์และพื้นที่ไม่สร้างสรรค์ ทั้งนี้เพื่อให้หน่วยงานของมหาวิทยาลัยได้ใช้เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ขณะเดียวกันผลของการดำเนินโครงการวิจัยนี้ยังได้ก่อให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม อันจะนำไปสู่แนวทางการพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามในอนาคต ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ได้ทำให้นิสิต (เยาวชน) ได้แสดงความเป็นตัวเองออกมาอย่างเต็มที่ เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อทำสิ่งที่เป็ประโยชน์และมีสาระ อันเป็นการสร้างคุณค่าชีวิตให้กับนิสิตได้

ขอขอบคุณทางสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้สนับสนุนทุนในการดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้และอีกส่วนหนึ่งที่มิบทบาทและเป็นกลไกที่สำคัญคือศูนย์ส่งเสริมวิชาการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่นมหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ทีม Node พี่เลี้ยง) ที่ช่วยสนับสนุนการดำเนินโครงการทั้งในพื้นที่และเทคนิคกระบวนการของโครงการวิจัย

ที่สำคัญอื่นใดคือขอขอบคุณทีมวิจัย บุคลากรมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และนิสิตที่ร่วมเป็นทีมวิจัยทุกท่านที่ได้ช่วยกันดำเนินโครงการวิจัยมาด้วยดีตลอดมา

กิจติมา มุลยาพอ และคณะ
มีนาคม 2556

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ชื่อเรื่อง : โครงการ “การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม”

มีวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนั้นก็คือ สถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัย, ค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัย, พื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิต และแนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ ภายใต้แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) แนวคิดเรื่องเรื่องพื้นที่ (Place / Space) ที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ทางกายภาพ (First space /Physical Space) พื้นที่ทางความคิด (Second space /Mental Space) และพื้นที่ทางสังคม (Third space/Social Space) 2) แนวคิดค่านิยม และทัศนคติ 3) แนวคิดพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น และ 4) แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ และอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย โดยมีระเบียบวิธีวิจัยที่เรียกว่า “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หรือ CBR (Community base Research) และ “การวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม” หรือที่เรียกว่า PAR (Participatory Action Research)

สรุปผลการศึกษา มีดังนี้

ด้านพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 6 ลักษณะ มีดังนี้

พื้นที่สร้างสรรค์ในระดับมหาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมเชิงรุกร่วมกันโดยการน่านิสิตใหม่ (น้องใหม่) ลงสู่ชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้ให้นิสิตใหม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน พื้นที่สร้างสรรค์ในรายวิชาการเรียน เช่น การตรวจสุขภาพ การสอนเสริมความรู้และทักษะแก่เด็กและเยาวชน การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน การเรียนรู้ชุมชนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การอบรมเยาวชนเพื่อต่อต้านยาเสพติด คลินิกกีฬา เป็นต้น

พื้นที่สร้างสรรค์ในหอพัก หอพักมีกิจกรรมสำหรับนิสิตที่พักอาศัยในหอพัก โดยจัดพื้นที่ภายในเอื้อและกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ ได้แก่ พื้นที่สวนมนต์ พื้นที่อ่านหนังสือโดยการจัดมุมสำหรับอ่านหนังสือและสำหรับการแลกเปลี่ยนรู้ของนิสิตหอพัก นอกจากนั้นยังมีห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดูทีวี ห้องคาราโอเกะสำหรับการพักผ่อนหย่อนคลาย เป็นต้น

พื้นที่สร้างสรรค์ที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ ลานกีฬาทั้งในตัวอาคาร และนอกอาคาร สถานที่ประชุมหรือทำกิจกรรมสำหรับนิสิต

พื้นที่สร้างสรรค์ในเชิงวิชาการ ได้แก่ ห้องสมุดทั้งในระดับคณะ และมหาวิทยาลัย ห้องคอมพิวเตอร์ IT เป็นต้น

พื้นที่สร้างสรรค์ในระดับชมรม กลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชนรอบมหาวิทยาลัย กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ กิจกรรมการส่งเสริมบุญประเพณีชุมชน และกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

ด้านแนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์

ผลการปฏิบัติการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในโครงการวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงวิชาการ เพื่อทดลองปฏิบัติการการเสริมสร้างเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แกนนำนิสิตในการทำงานกับชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดอบรมเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แกนนำนิสิตในการทำงานกับชุมชน จำนวน 20 คน แกนนำนิสิตนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปปฏิบัติใช้ในรายวิชาเรียน งานกลุ่มชมรม และการลงชุมชน

รูปแบบที่สอง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยเปิดโอกาสสำหรับนิสิต บุคลากร และบุคคลทั่วไป ที่มีความสนใจได้มีโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเยี่ยมชมศูนย์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชน ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยใช้กระบวนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และการประชุมสรุปบทเรียนการดำเนินงาน

รูปแบบที่สาม พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการสืบทอดวิถีเกษตร เพื่อเป็นการตอบสนองความสามารถของนิสิต ด้านกิจกรรมนิสิต โดยมาทำกิจกรรม ตามกำลังความสามารถของตัวนิสิตเอง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเกษตรให้กับนิสิต และเพื่อสืบทอดวิถีเกษตร โดยการจัดเตรียมดินเพื่อปลูกผักรอบใหม่ การจัดหาเมล็ดพันธุ์ผัก ที่ตลาดต้องการ มาปลูกลงแปลง คัดเลือกพันธุ์ปลาเพื่อที่จะมาเลี้ยง และวางแผนเรื่องการตลาดเมื่อผักและปลาโต แล้วไปติดต่อขายผักและปลาร้านค้าที่อยู่บริเวณมหาวิทยาลัย

ด้านกระบวนการของโครงการวิจัย

กระบวนการวิจัย เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตามหลักการ วิธีการของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ตั้งต้นจากโจทย์คนใน ทำโดยคนใน เน้นการนำข้อมูลมาใช้เป็นฐานในการทำกระบวนการพัฒนาในกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย ได้แก่ 1) กองกิจการนิสิต 2) เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนานิสิตจาก 6 คณะ 3) ตัวแทนจากสโมสรคณะ 12 คณะ และ 4) นิสิตที่สนใจเข้าร่วมจาก 12 คณะ โดยมีกระบวนการในโครงการโดยสรุป คือ การร่วมจัดเวที การวางแผน กิจกรรม การกำหนดกรอบเนื้อหาและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบปฏิบัติการ การสรุปบทเรียนในพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงการประสานงานโครงการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ช่วยสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมในลักษณะเวทีกลางที่เน้นการเติมข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์ โดยประสานนักวิชาการภายนอกให้เข้ามามีบทบาทในการช่วยมอง ช่วยวิเคราะห์ ช่วยเติมเต็มประเด็นร่วมกับโหนด รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะ เทคนิคการทำงาน การสรุปบทเรียน เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานในพื้นที่

ในการศึกษานี้ยังจำเป็นต้องมีการนำเสนอข้อค้นพบต่อผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของนิสิต และเพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ให้มีมากขึ้นทั้งในห้องเรียน ระดับคณะ หอพัก หรือแม้แต่กิจกรรมชมรมต่างๆ

2. ข้อเสนอต่อรูปแบบกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์

- การค้นหาและใช้เครื่องมือเพื่อเป็นสะพานหรือกุญแจสำคัญที่จะนำเด็กเยาวชนเข้าสู่ชุมชน ซึ่งสามารถค้นหาและดำเนินการได้ง่ายในพื้นที่ห้องเรียน วิชาเรียน ซึ่งในโครงการได้นำวิธีการศึกษาชุมชนแบบง่ายๆ มาใช้เป็นแนวทาง ได้แก่ เครื่องมือแผนที่เดินดิน แผนที่ประชากร แผนที่ทรัพยากร ปฏิทินวัฒนธรรมและฤดูกาล และโอ่งชีวิตเพื่อวิเคราะห์รายรับรายจ่าย

- มหาวิทยาลัยควรมีการส่งเสริมการทำกิจกรรมของแต่ละชมรมและเชื่อมร้อยการทำงานร่วมกับชุมชน และสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมให้กับชมรมอย่างต่อเนื่อง

- การส่งเสริมการทำกิจกรรมของแต่ละชมรมและเชื่อมร้อยการทำงานร่วมกับชุมชน และสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมให้กับชมรมอย่างต่อเนื่อง

- การเพิ่มพื้นที่การทำกิจกรรมด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น เช่น พื้นที่เกษตรรอบมหาวิทยาลัยสำหรับนิสิตที่มีความรู้ด้านการทำเกษตรเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์หรือเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับนิสิต

- การเชื่อมร้อยกับรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาหรือสาขาเกษตร ประมง ป่าไม้ และการตลาด เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี่ยังไม่ตอบโจทย์ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาทางเพศได้ เนื่องจากมีปัจจัยเงื่อนไขของการดำเนินงานที่เป็นอุปสรรค อันได้แก่ ความเคลื่อนไหวของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่เก็บข้อมูลในระยะที่หนึ่ง ได้เรียนจบออกไป ทำให้โครงการต้องเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายใหม่ถึงสองครั้ง คือ กลุ่มนิสิตหอพัก และกลุ่มนิสิตชมรม ดังนั้นข้อเสนอแนะในการศึกษา ครั้งต่อไปคือ

การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษาและปฏิบัติการ

การปฏิบัติการจะต้องเชื่อมโยงกับฝ่ายนโยบายและผู้ปฏิบัติการในระดับเจ้าหน้าที่ร่วมด้วย

ควรศึกษาและพัฒนาถึงกลไกการขับเคลื่อนที่เป็นกลุ่มนิสิต

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความสำคัญและที่มาของปัญหา

สังคมไทยปัจจุบันได้กลายเป็นสังคมแห่งกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งเป็นผลพวงมาจากการที่โลกในยุคปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว มีความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มีการติดต่อสื่อสารทั่วถึงกันได้อย่างรวดเร็วขึ้น ส่งผลให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งการติดต่อสื่อสาร การค้าแบบเสรี การลงทุน และการเงินระหว่างประเทศ ยิ่งเป็นแรงกระตุ้นให้ประเทศไทยต้องเร่งการพัฒนาประเทศ เพื่อเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงกับสิ่งที่ท้าทายรอบด้าน ในขณะที่เดียวกันผลของการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วส่งผลให้เกิดผลกระทบที่เป็นปัญหาต่อสังคมโดยรวม โดยเฉพาะปัญหาเด็กและเยาวชนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุดจากการพัฒนาประเทศ เช่น ปัญหาการละเมิดสิทธิเด็ก ปัญหาเด็กติดเกม ปัญหาเสพยาเสพติด ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และปัญหาอบายมุขทุกประเภท (อัมพร เบญจพลพิทักษ์, 2545) จากการที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างชัดเจนมีผลกระทบต่อการปรับตัวที่อาจผิดปกติและมีปัญหาขององค์กรสังคมทั้งหลาย เด็กและเยาวชนเป็นหน่วยทางสังคมที่ต้องรับผลพวงทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม เมื่อองค์กรทางสังคมต่างๆ เบี่ยงเบนไป เช่น ปรากฏการณ์สภาวะครอบครัวที่แตกแยก กลุ่มจารีตประเพณีล้มเหลวในการจัดระเบียบทางสังคม (ข้อมูลของโครงการ Child Watch : อมรวิทย์ นาครทรรพ, 2547) จะมีหญิงวัยรุ่นมาทำคลอดราว 77,092 คน เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ที่มีเพียง 68,385 คน สภาวะวัตถุนิยมและความเป็นปัจเจกบุคคลมีสูงขึ้น เด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งยอมปรับตัวไปสู่พฤติกรรมเบี่ยงเบน แล้วได้สร้างทั้งปัญหาแก่ตนเองและสังคมรอบด้านเช่นกัน

ขณะเดียวกันปัจจุบันสถาบันครอบครัวลดบทบาทและความสำคัญลงไปมาก ทำหน้าที่ได้ไม่เต็มที่เพราะได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจและวัฒนธรรมตะวันตก สถาบันการปกครองได้แก่รัฐบาลนั้นก็ได้ปล่อยให้ความเจริญทางวัตถุ ความฟุ้งเฟ้อ ความฟุ้งเฟ้อ เข้าครอบงำสังคมไปแล้วอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ผลก็คือเด็กเยาวชนปัจจุบันนี้แทบมองไม่เห็นธรรมชาติ หมกมุ่นอยู่กับวัตถุทางเทคโนโลยี จนบางครั้งเห็นว่าสิ่งที่เคยมีอยู่แล้วหรือสิ่งที่ผู้ใหญ่เห็นว่าดีเห็นว่าควรนั้นเป็นสิ่งโบราณล้าสมัย (สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2547 - 2556) เด็กและเยาวชนเป็นสมาชิกของสังคมไทย ห่อหุ้มด้วยวัฒนธรรมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จนทำให้อยู่ในสภาพที่สับสน ขาดการเหลียวแลจากผู้ใหญ่ในสังคม ปัญหาที่สังคมไทยประสบอยู่ขณะนี้ คือ ทำอย่างไรเด็กและเยาวชนซึ่งพยายามสร้างวัฒนธรรมเฉพาะกลุ่มของตนเองขึ้นถึงจะเป็นที่เข้าใจของผู้ใหญ่ และทำอย่างไรเด็กและเยาวชนถึงจะได้แบบอย่างพฤติกรรมที่สมควรดำเนินตามอย่างจะแจ้งจากผู้ใหญ่

เมื่อปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อเยาวชนในปัจจุบันนั้น แตกต่างไปจากปัญหาในอดีต ทำให้นโยบายเดิม ๆ ไม่สามารถบรรเทาความรุนแรงหรือแก้ไขปัญหาที่เปลี่ยนไปได้ ยกตัวอย่างเช่น ปัจจุบันนี้ เยาวชนมีเพศสัมพันธ์กันเร็วขึ้น สิ่งที่ตามมาคือการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นสตรี รวมทั้งการติดเชื้อเอชไอวีในหมู่เยาวชนที่มีเพศสัมพันธ์โดยมิได้ป้องกันก็สูงขึ้นด้วย และในภาวะที่สังคมเต็มไปด้วยทางเลือกทั้งที่เป็นประโยชน์และเป็นโทษเช่นในปัจจุบันนี้ เยาวชนไทยจำนวนมากก็หันมาประกอบพฤติกรรมที่เพิ่มความเสี่ยงต่อสุขภาพมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการสูบบุหรี่ การเสพยาและของมึนเมา หรือการทานอาหารที่ไม่เป็นประโยชน์ต่อร่างกายเป็นประจำ รวมทั้งมีเยาวชนหลายต่อหลายคนที่หลงใหลได้ปลื้มกับวัตถุต่าง ๆ จนสามารถที่จะทำอะไรได้หลาย ๆ อย่างเพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุนั้น แม้ว่าจะต้องนำร่างกายเข้าแลกก็ตาม(สถานการณ์สังคมไทยว่าด้วยปัญหาเยาวชน, 2551) ยุพา พูนขำ (2546) ทำการศึกษาเชิงคุณภาพในกลุ่มวัยรุ่นที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและ

ระดับมหาวิทยาลัย จำนวน 45 คน พบว่าวัยรุ่นมีปัญหาสุขภาพ เช่น ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน ปัญหายาเสพติด และปัญหาครอบครัว ตามลำดับ และวัยรุ่นต้องการจะมีสถานที่ ซึ่งวัยรุ่นสามารถเข้าถึง บริการทางข้อมูลข่าวสาร การบริการให้คำปรึกษาและบริการสุขภาพอื่นๆ ที่อยู่ใกล้กับสถานศึกษาหรือแหล่ง ชุมชน โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญในการดูแลปัญหาทางสุขภาพของวัยรุ่น จึงจัดทำโครงการ “คลินิกวัยรุ่น” ในสถานที่ซึ่งเหมาะสมแก่การให้บริการ หรือให้บริการ ผ่านทางเว็บไซต์ หรือระบบ Online สายตรง เพื่อให้ บริการด้านสุขภาพแก่นิสิต และเพื่อให้เป็นการพัฒนาระบบบริการทางสุขภาพในรูปแบบที่เหมาะสมและ ตรงกับความต้องการของนิสิตนักศึกษา ซึ่งนิสิตนักศึกษาเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยให้ ความสนใจที่จะศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความต้องการบริการด้านสุขภาพของนิสิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม และการเข้าร่วมทำกิจกรรมของนิสิตคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามในโครงการปลอด เหล้าร่วมกับชุมชน เพื่อณรงค์ไม่ให้งานบุญมีของมีเมา ทำให้เกิดการเรียนรู้วิถีชุมชน แนวคิดของผู้นำชุมชน ซึ่งนิสิตได้ทำวิจัยในหัวข้อเรื่อง ปัญหาเหล้าในมหาวิทยาลัย โดยเริ่มจากการศึกษาองค์ความรู้ของชาวบ้านบ้าน ดอนมัน ต.ขามเรียง ที่มีกระบวนการและวิธีแก้ปัญหาลे้าในหมู่บ้านด้วยตัวเองจนได้เป็นชุมชนปลอดเหล้า

มหาสารคามเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ใจกลางของภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วย ความสงบและเป็นศูนย์กลางทางด้านการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จึงได้ชื่อว่าเป็น “ดักศิลาแห่ง อีสาน” เนื่องจากมีสถาบันการศึกษามากมายหลายแห่งจากการที่จังหวัดมหาสารคามมีสถาบันการศึกษา หลายสถาบันนี้ทำให้มีเยาวชนที่อาศัยอยู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และในภาคอื่นๆ ของประเทศเดินทางมา ศึกษาหาความรู้ในจังหวัดมหาสารคามเป็นจำนวนมาก เมื่อมีจำนวนประชากรที่เป็นเยาวชนเข้ามาอาศัยอยู่ ร่วมกันเป็นจำนวนมาก ทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดขยายตัวไปอย่างรวดเร็ว มีผู้แสวงหาผลประโยชน์จากกลุ่ม เยาวชน(นิสิต)เข้ามาประกอบธุรกิจหลายอย่างอยู่รายล้อมจังหวัดมหาสารคาม เยาวชนตกเป็นเหยื่อของการค้า ในระบบการค้าแบบเสรี ซึ่งนักธุรกิจ นายทุน ได้พยายามศึกษาถึงความต้องการที่เป็นไปตามกระแสของ เยาวชนและอาศัยความรู้ดังกล่าวคิดค้นกิจการและสินค้าใหม่ๆ ออกมาให้เยาวชนบริโภค สินค้าและบริการที่ วัยรุ่นตกเป็นเหยื่อของกลุ่มผู้ประกอบการทางธุรกิจ เช่น โรงแรมที่พัก โรงแรมม่านรูด ผับ บาร์ดิสโก้เทค มี สถานบริการ / สถานบันเทิงที่ขึ้นทะเบียน 15 แห่ง และคอฟฟี่ช็อป สถานที่ในศูนย์การค้าที่กลายเป็นที่นัด พบกลุ่มเยาวชน ร้านเกม อาหารฟาสต์ฟูดหน้าโรงภาพยนตร์ วัยรุ่นนิยมรับประทานพิซซ่า โดนัท ซึ่งเป็น อาหารที่มีราคาแพงแต่ไม่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ในปี 2551 ร้านจำหน่ายสุราที่ได้รับการจัดระเบียบมี ทั้งหมด 113 แห่ง และมีร้านจำหน่ายสุราที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนกระจายอยู่รายรอบจังหวัดทำให้เกิดปัญหาการ ทะเลาะวิวาท (ข้อมูลการจัดระเบียบสังคมของ ศตส.จ.,2551) ปัญหาการถูกกระทำของเยาวชน ปัญหาการมี เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่นำมาสู่การตั้งท้องและทำแท้ง การติดเชื้อ HIV ซึ่งทั่วทั้งจังหวัดมีเยาวชนที่มาขึ้น ทะเบียนผู้ติดเชื้อจำนวน 280 คน เข้ารับการรักษา 90 ราย กามโรค การฆ่าตัวตาย เกิดปัญหาแม้วัยรุ่นเป็น ปัญหาซึ่งสังคมพึงจับตามากที่สุดในรอบปี จากสถิติหญิงวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 19 ปีที่ฆ่าตัวตาย ซึ่งเพิ่มขึ้นอย่าง ต่อเนื่องตลอด 4 ปีที่ผ่านมา (ข้อมูลสถิติที่นำมาอ้างอิงจากกลุ่มงานเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โรงพยาบาลมหาสารคาม,2552) เกิดการลักเล็กขโมย การใช้ยาเสพติด การใช้เวลาว่างในทางที่ผิด ซึ่งสิ่ง เหล่านี้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งด้านวัตถุ สื่อ โฆษณาที่มีอยู่ในปัจจุบันได้ทำให้ วัยรุ่นหรือเยาวชนในจังหวัดมหาสารคามต้องเปลี่ยนแปลงไปทั้งที่ความต้องการอันแท้จริงของเยาวชนน่าจะ เป็นเรื่องของสนามกีฬา สนามพักผ่อนหย่อนใจ ห้องสมุดและลานทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ และในขณะที่ ความเจริญด้านเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่ภาวะความรับผิดชอบ ความมีคุณธรรม จริยธรรม ความมีเมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ของเยาวชน ลดลง ขาดความตระหนักรับผิดชอบต่อสังคม อารมณ์รุนแรงและชอบใช้กำลังในการตัดสินปัญหา

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมามหาวิทยาลัยมหาสารคามเป็นสถาบันที่สามารถรองรับนิสิตได้ถึงปีละ 8,000 – 9,000 คน จนถึงปัจจุบันมหาวิทยาลัยมีการขยายตัวเป็นไปอย่างรวดเร็วเพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศทำให้มหาวิทยาลัยมหาสารคามมีนิสิตประมาณ 30,000 คน จากการที่มหาวิทยาลัยขยายตัวไปอย่างรวดเร็วนี้ทำให้สภาพแวดล้อมรอบมหาวิทยาลัยมีการพัฒนาไปด้วยทำให้สถานการณ์สังคมรอบมหาวิทยาลัยในปัจจุบันมีแต่สิ่งยั่วยุและล่อแหลมที่จะทำให้หลงผิดได้ตลอดเวลา ซึ่งจากการที่มีเยาวชนจำนวนมากเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาสารคามทำให้การดูแลเอาใจใส่ในบางครั้งดูแลได้ไม่ทั่วถึง แม้มหาวิทยาลัยจะพยายามสร้างกฎระเบียบหรือจัดกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้ให้นิสิตทุกคนมีส่วนร่วมในขณะที่ยังอยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมคลาสเซอร์ กิจกรรมงานกีฬา กิจกรรมตามเทศกาลต่างๆ หรือแม้กระทั่งการตั้งชมรมต่างๆ ขึ้นมาเพื่อเป็นตัวกำหนดให้นิสิตเข้าร่วมกิจกรรม แต่กิจกรรมดังกล่าวให้นิสิตเข้าร่วมขณะศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 1 เท่านั้น จึงทำให้ไม่สามารถควบคุมนิสิตทั้งหมดได้ เนื่องจากยังมีนิสิตบางกลุ่มที่ใช้ชีวิตในเวลาว่างที่ไม่เกิดประโยชน์ เช่น การเล่นเกม การนั่งมั่วสุมตามร้านเหล้า การเที่ยวตามผับบาร์ การเดินเที่ยวเตร่เตร่ตามห้าง อีกทั้ง สื่อโฆษณาในปัจจุบันได้ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็ว ทำให้เยาวชนไทยเสพสื่อโฆษณาในทางที่ผิดเลือกเสพแต่ในด้านที่ไม่เกิดประโยชน์ การนิยมเสื้อผ้า เครื่องแต่งกายที่มียี่ห้อ รองเท้า กระเป๋า โทรศัพท์มือถือที่มีราคาแพง การบริโภคอาหารขนมขบเคี้ยว เครื่องดื่ม ที่ไม่เกิดประโยชน์ต่อร่างกายโรงหนึ่งจากการลงสำรวจข้อมูลในเบื้องต้นทำให้พบปัญหาที่เกิดขึ้นกับนิสิตในรั้วมหาวิทยาลัยคือ การอาศัยอยู่ร่วมกันแบบสามัคคีระหว่างนิสิตหญิงและนิสิตชาย นำมาซึ่งการตั้งท้องและทำแท้ง การติดเชื้อ HIV, ภาวะโรคเอดส์ เยาวชนที่อยู่ในวัยเรียนมีภาวะเป็นแม่มากขึ้น ค่านิยมการมีแฟน การเปลี่ยนคู่นอนการล่าแต้มในการมีคู่นอน การจ่านำบัตร ATM เพื่อเล่นการพนันและนำมาสู่การค้ายาเสพติดเพื่อหาเงินใช้หนี้การพนัน สิ่งที่เกิดขึ้นเหล่านี้ล้วนเป็นผลสะท้อนต่อประเทศที่แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยปลูกฝังให้คนในสังคมหลงใหล ฟุ้งเฟ้อ พุ่มพวย ไปกับวัตถุ จนลืมรากเหง้าวัฒนธรรมของตนเอง ซึ่งมหาวิทยาลัยมีหน้าที่ผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพเพื่อออกไปรับใช้ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ซึ่งตลอดระยะเวลา 4 ปี ที่นิสิตเข้ามาศึกษาหาความรู้ในรั้วมหาวิทยาลัยนั้น นับว่าเป็นระยะเวลาที่ยาวนานกว่าอยู่ที่บ้าน ดังนั้น มหาวิทยาลัยจึงถือว่าเป็นแหล่งที่เยาวชนจะได้รับประโยชน์ทั้งด้านวิชาการ ด้านประสบการณ์ชีวิต การได้พบเพื่อนใหม่และการออกมาเผชิญโลกภายนอกเพียงลำพัง เยาวชนเหล่านี้ถือเป็นต้นกล้าที่รอวันเจริญเติบโต ต้องการความรัก การดูแลเอาใจใส่ ต้องการคำชี้แนะในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องและปลอดภัย

การแก้ไขปัญหาเยาวชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องทำความเข้าใจและต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เริ่มต้นที่ครอบครัวที่ต้องให้ความรักความอบอุ่น และให้ความไว้วางใจ จนเขาเกิดความอบอุ่นและมีจิตใจที่มั่นคง พร้อมทั้งจะก้าวไปสู่สังคมภายนอกได้อย่างมีสติและมีปัญญา บุคคล กลุ่มคน และหน่วยงานในสถานศึกษาที่ต้องให้คำแนะนำชี้แนะแนวทางที่สร้างสรรค์ และคอยช่วยเหลือในยามที่เขาต้องการกำลังใจ ต้องการที่พึ่ง มหาวิทยาลัยเป็นบ้านหลังที่สองของนิสิต อาจารย์ บุคลากรในมหาวิทยาลัย คือ ผู้ปกครองคนที่สองของนิสิต ดังนั้น บุคลากรและมหาวิทยาลัยควรสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีให้เกิดขึ้นเพื่อให้เยาวชนได้รับความรู้ที่ดีเหมาะสมกับชีวิต พร้อมทั้งจะแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับเยาวชนได้อย่างทันทั่วทั้งที่ สร้างภูมิคุ้มกันให้นิสิตที่เป็นพลังสำคัญของสังคม ประเทศชาติ ให้มีชีวิตที่ดีมีคุณภาพ ให้เขารู้จักตระหนักถึงหน้าที่ของตนเอง ให้เยาวชนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง มีความคิดริเริ่ม ตลอดจนการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมต่อไป จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดเวทีประชุมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการขึ้นหลายครั้ง (วันที่ 13 ธันวาคม 2552) ทั้งนี้เพื่อหารื้อและสะท้อนปัญหาสถานการณ์นิสิต เยาวชนภายในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จากผู้ที่เกี่ยวข้องและเจ้าของปัญหาเอง เพื่อเป็นการหาแนวทางแก้ไขปัญหาเด็กเยาวชน โดยเริ่ม

จากการชักชวนกลุ่มคนที่สนใจและวางแผนออกแบบทำ Mapping เพื่อเป็นฐานข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเด็กและเยาวชน

ในขณะเดียวกันยังพบว่านิสิต ก็มีพื้นที่สร้างสรรค์ ซึ่งหมายถึงพื้นที่ดีๆ สำหรับเยาวชน เป็นพื้นที่เล็กๆ ที่นิสิตจะทำกิจกรรมสร้างสรรค์ได้ เช่น สนามกีฬากลางแจ้งและในร่ม การแสดง กิจกรรมที่ร่วมกับคณะฯ กิจกรรมที่ร่วมกับชุมชนอื่นๆ รอบมหาวิทยาลัย การเข้าวัดทำบุญ และกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณะประโยชน์ เป็นต้น ซึ่งพื้นที่เหล่านี้ได้ทำให้เยาวชนได้แสดงความเป็นตัวเองออกมาอย่างเต็มที่ เนื่องจากพื้นที่เหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันเพื่อทำสิ่งที่ เป็นประโยชน์และมีสาระ ทำให้กลุ่มผู้ศึกษาสนใจการนำเอาพื้นที่สร้างสรรค์เหล่านี้มาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ของเยาวชนในรั้วมหาวิทยาลัย โดยการนำกิจกรรมต่างๆ เข้ามาเป็นกระบวนการเพื่อให้เยาวชนเข้าร่วมกิจกรรมแบบเป็นกลุ่มให้นิสิตได้เรียนรู้และรู้ทันสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน อันเป็นการสร้างคุณค่าชีวิตให้กับนิสิตได้

1.2 คำถามในการวิจัย

การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามควรเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์

1. ศึกษาสถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
2. ศึกษาค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. ศึกษาพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
4. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.4 ขอบเขตการศึกษาและงานวิจัย

ขอบเขตพื้นที่ ได้แก่

- มหาวิทยาลัยมหาสารคามเขตพื้นที่ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่

- กองกิจการนิสิต ได้แก่ ฝ่ายแนะแนวและจัดหางานและงานงานวินัยนิสิต จำนวน 5 คน
- เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนานิสิต 2 คณะ จำนวน 2 คน
- ตัวแทนจากสโมสรคณะ 12 คณะ จำนวน 12 คน
- นิสิตกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาทัศนคติชั้นปีที่ 1 - 4 ชั้นปีละ 50 คน 12 คณะ

จำนวน 2,400 คน

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลเชิงวิจัย

- 1.1.1. ได้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของนิสิต และ Mapping พื้นที่สร้างสรรค์และพื้นที่ไม่สร้างสรรค์
2. เป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ผลเชิงพัฒนา

1. เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. ได้พัฒนาความร่วมมือระหว่าง สสส. สกว. และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในการพัฒนานิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
3. ได้ข้อเสนอเชิงนโยบายแก่มหาวิทยาลัยด้านการพัฒนานิสิต
4. ได้แนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

1.6 ระยะเวลาดำเนินการ

ใช้ระยะเวลาดำเนินการ 1 ปี (มิถุนายน 2553 – พฤษภาคม 2554) ขยายระยะเวลาโครงการถึงเดือนมีนาคม 2556

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

นิสิต หมายถึง นิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, นิสิตคณะวิทยาศาสตร์, นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์, นิสิตคณะพยาบาลศาสตร์, นิสิตคณะศิลปกรรมศาสตร์, นิสิตคณะเภสัชศาสตร์, นิสิตคณะเทคโนโลยี, นิสิตคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมือง และนฤมิตศิลป์, นิสิตคณะวิทยาการสารสนเทศ, นิสิตวิทยาลัยการเมืองการปกครอง, นิสิตคณะสาธารณสุขศาสตร์ และนิสิตวิทยาลัยดุริยางคศิลป์ ในระดับอุดมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ชุมชน หมายถึง คณะต่างๆ จำนวน 12 คณะในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พื้นที่สร้างสรรค์ หมายถึง พื้นที่ดี มีคุณค่า มีความหมาย เป็นพื้นที่ที่สร้างประสบการณ์ทางความคิดและจินตนาการ พื้นที่ทางสังคมที่นิสิตเข้าถึงและมีกิจกรรมต่างๆ มีการสร้างความหมายหรือสัญลักษณ์ของพื้นที่ในพื้นที่นั้นด้วย

ค่านิยม หมายถึง คือ การดำเนินชีวิตด้านสังคม ด้านการศึกษา ด้านการประกอบอาชีพในเวลาว่าง หลังเลิกเรียน การพักผ่อนหย่อนใจและการใช้เวลาว่างหลังเลิกเรียน ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ทัศนคติ หมายถึงทัศนคติของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามต่อการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของมหาวิทยาลัย สิ่งที่ได้รับและส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้ชีวิตประจำวันของนิสิตจากการเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ หมายถึง พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศการปฏิบัติที่ทำให้เสี่ยงต่อการเกิดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะโรคเอดส์ ได้แก่ การมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการหรือคู่นอนโดยไม่ได้ใช้ถุงยางอนามัย การมีจำนวนคู่นอนมากกว่า 1 คน ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องพื้นที่ (Place / Space) ที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่
 - พื้นที่ทางกายภาพ (First space /Physical Space)
 - พื้นที่ทางความคิด (Second space /Mental Space)
 - พื้นที่ทางสังคม (Third space/Social Space)
2. แนวคิดค่านิยม และทัศนคติ
3. แนวคิดพฤติกรรมทางเพศในวัยรุ่น
4. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดการวิจัย

โดยมีรายละเอียดของแต่ละแนวคิด ทฤษฎี ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเรื่องพื้นที่ (Place / Space)

ความหมายของพื้นที่

ชยันต์ วรรณะภุติ (2549 : 45-49) ได้กล่าวถึงความหมายของพื้นที่ในบทความ เรื่อง “คนเมือง” : การผลิตซ้ำ สร้างใหม่และพื้นที่ทางสังคมของคนเมือง ไว้ 3 ลักษณะ ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของพื้นที่ในลักษณะที่ 1 คือ พื้นที่ในความหมายเชิงภูมิศาสตร์ (Space) หมายถึงพื้นที่เป็นที่ตั้ง (Setting) และบริบทของการกระทำ และปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ ได้แก่ บริบทชุมชนของหมู่บ้านและพื้นที่ที่ชุมชนอ้างกรรมสิทธิ์ถือครองและใช้ประโยชน์ ที่มักปรากฏในงานเขียนทางด้านมานุษยวิทยา ที่พยายามอธิบายให้ผู้อ่านเห็นภาพของบริบทชุมชนและหมู่บ้าน

2. ความหมายของพื้นที่ในลักษณะที่ 2 คือ พื้นที่ที่มองจากทัศนะของคนที่อยู่อาศัยภายในพื้นที่ เป็นการผูกโยงพื้นที่กับความคิดและการปฏิบัติการทางสังคมกับการตั้งถิ่นฐานและการโยกย้ายของชุมชน โดยคนจะมีความทรงจำและผูกพันกับพื้นที่ จึงให้ความหมาย สร้างตำนาน เรื่องราวและกำหนดขอบเขตของพื้นที่ ซึ่งเป็นความหมายที่เกี่ยวข้องไปถึงด้านจิตวิญญาณและภูมิปัญญาซึ่งถูกสร้างขึ้นจากคนในพื้นที่และมีการสืบทอดไปสู่คนรุ่นหลัง หากเรานำพื้นที่ลักษณะที่ 2 เข้ามารวบรวมพื้นที่ ป่าดอนปู่ตาในภาคอีสาน จะพบว่าชุมชนได้ให้ความหมายพื้นที่ดอนปู่ตาว่าเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน ทำให้ไม่มีใครกล้าเข้าไปตัดไม้ทำลายป่า แต่มีการเข้าไปเซ่นไหว้เพื่อขอให้เกิดความอุดมสมบูรณ์เวลาทำไร่ไถนา ขอให้ปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ได้รับการคลี่คลาย ไม่ว่าจะเป็นของหายหรือเจ็บป่วย คนในชุมชนก็จะไปไหว้และขอให้ปู่ตาช่วย การให้ความหมายพื้นที่ดอนปู่ตาของชุมชนดังกล่าว ทำให้พื้นที่ป่าได้รับการปกป้องและรักษาและกลายเป็นพื้นที่ที่มีความหมายทางด้านจิตวิญญาณซึ่งการให้ความหมายดังกล่าว ทำให้เรามองเห็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการอนุรักษ์ป่าและรักษาป่าไว้ได้

3. ความหมายของพื้นที่ในลักษณะที่ 3 เป็นพื้นที่ที่พัฒนามาจาก แนวคิด Third space ที่ Foucault และ Lefebvre ได้พัฒนาขึ้น โดย Lefebvre ได้แบ่งพื้นที่นี้ ออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ทางกายภาพ (First space /Physical Space) พื้นที่ทางความคิด (Second space /Mental Space)และ

พื้นที่ทางสังคม (Third space/Social Space) ซึ่ง Lefebvre ได้อธิบายว่า พื้นที่ Third space เป็นการปฏิสัมพันธ์ของพื้นที่ทางกายภาพที่เป็นรูปธรรมกับพื้นที่ทางความคิดที่เป็นนามธรรม โดย Lefebvre มองว่าพื้นที่ไม่ใช่วัตถุที่จะสามารถแยกออกมาพิจารณาได้อย่างโดด ๆ เพียงด้านเดียว หากแต่ในพื้นที่ที่มีมิติหลายด้าน และมีความหมายที่หลากหลายที่จำเป็นต้องทำความเข้าใจ ซึ่งต่อมา Soja ได้นำแนวคิดของ Lefebvre มาประยุกต์ใช้งานวิจัยของตนเอง โดย Soja ได้พบว่าพื้นที่ Third space นี้เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างรูปธรรมของพื้นที่ทางกายภาพกับนามธรรมที่พื้นที่ถูกให้ความหมาย โดยพื้นที่ทางความคิดได้ก่อรูปขึ้นมาในสมองที่ฉายลงไปบนความจริงทางกายภาพ โดย Soja ได้ให้ความหมายพื้นที่แบบนี้ว่าเป็นปฏิบัติการทางสังคมที่ฝังลึก (habitus of social practice) ที่ “ความคิด เหตุการณ์ ปรากฏการณ์และความหมายมีการปรับเปลี่ยนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา”

จากการให้ความหมายพื้นที่ของนักวิชาการข้างต้น ทำให้สรุปได้ว่าพื้นที่ในความเป็นจริงแล้วไม่ได้เป็นเพียงแค่พื้นที่ทางกายภาพ หากแต่ได้มีองค์ประกอบที่สำคัญด้านอื่นๆที่เข้ามาเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นความคิดและจินตนาการของทั้งคนในและคนภายนอก พื้นที่จึงเป็นเหมือนโรงละครที่มีทั้งการช่วงชิง ต่อสู้ ต่อรอง มีการสร้างความหมาย สร้างสัญลักษณ์ มีการครอบงำ และมีความเป็นชายขอบของคนที่ย้อยกว่า สิ่งต่างๆ เหล่านี้ล้วนยืนยันถึงการมีชีวิตและความเป็นพลวัตของพื้นที่

พื้นที่ทางสังคมเพื่อเด็กและเยาวชน

แผนงานสื่อสร้างสุขภาวะเยาวชน (สสย.) และ เครือข่ายพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก)

ศิรินทิพย์ อิศาสะวิน : 22/09/2553 (<http://www.thaihealth.or.th/node/17115>) ให้ความหมายของพื้นที่สร้างสรรค์ว่า เป็นพื้นที่สร้างประสบการณ์ สร้างโอกาส ในการพัฒนาตามวัย ตอบสนองความต้องการของเด็ก เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของเด็ก ครอบครัว ชุมชน เป็นสถานที่ หรือ โอกาส ที่เด็ก ครอบครัว ชุมชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันดำเนินการอย่างอิสระ มีความสุข จนมีผลให้เกิดการเรียนรู้ และ พัฒนาการอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็ก

พื้นที่ทางกายภาพ (First space /Physical Space)

พื้นที่สำหรับเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งในบ้าน โรงเรียน และ ชุมชน ต้องเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเล่น ทำกิจกรรมตามวัยของเด็ก อย่างอิสระและสร้างสรรค์

พื้นที่ทางความคิด (Second space /Mental Space) เปิดเวทีให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออก แสดงความสามารถ มีส่วนในการตัดสินใจและจัดกระบวนการจัดกิจกรรมของตนเอง สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของเด็ก ส่งเสริมให้ค้นพบศักยภาพและคุณค่าของตนเอง

พื้นที่ทางสื่อ สื่อนับเป็นบริบททางสังคมที่เป็นสาธารณะ ทุกคนสามารถรับและเข้าถึงได้ สื่อสาธารณะทุกประเภทจึงมีหน้าที่แบ่งปันพื้นที่ให้กับเด็กอย่างพอเพียง

พื้นที่ทางสังคม (Third space/Social Space) เปิดโอกาสให้เด็กมีสิทธิ มีส่วนร่วมในการแบ่งปัน หรือจัดสรรทรัพยากรในสังคม มีส่วนกำหนดทิศทางการหรือสวัสดิการสำหรับเด็ก

นอกจากนี้สถาบันรามจิตติ (2549) ยังได้เสนอแนวคิดของพื้นที่ทางสังคมว่า จะช่วยให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออก เรียนรู้และได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง พร้อมทั้งได้นำเสนอพื้นที่ทางสังคมในหลายรูปแบบ ได้แก่

1. พื้นที่ในเชิงภูมิศาสตร์กายภาพที่เอาสถานที่เป็นตัวตั้ง (Place-Based) หมายถึง พื้นที่ที่มีอาณาบริเวณ เช่น ถิ่นที่อยู่ของชุมชน ศูนย์เยาวชน ศูนย์การค้า หอศิลป์ โรงละคร เป็นต้น

2. พื้นที่เน้นกิจกรรมเป็นตัวตั้ง (Activity-Based) หมายถึงพื้นที่ทางความคิดหรือพื้นที่ปฏิบัติการที่ไม่ขึ้นอยู่กับเวลาและสถานที่แต่มีจุดเน้นหรือเป้าหมายร่วมกันที่จะให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วม หรือกิจกรรม

เพื่อเด็กและเยาวชน ได้แก่ เว็บไซต์ประชุมสัมมนา แหล่งเรียนรู้ กลุ่มและขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมของเด็กและเยาวชน พื้นที่ค่ายอาสา พื้นที่จัดกิจกรรมเด็กและครอบครัว พื้นที่ในคอลัมน์สิ่งพิมพ์สำหรับเด็ก เป็นต้น

3. พื้นที่เสมือนจริงใช้เทคโนโลยีเป็นฐาน (Technology-Based) หมายถึงจำลองหรือสมมติเป็นพื้นที่ที่ไร้ขอบเขตพรมแดน ได้แก่ พื้นที่บนเว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต พื้นที่ไร้สาย มือถือ พื้นที่ยอดไลน์คลายเครียด พื้นที่รายการโทรทัศน์หรือวิทยุที่มีรายการสำหรับเด็กและเยาวชน เป็นต้น

จากทัศนะของนักวิชาการข้างต้นต่อแนวคิดการสร้างพื้นที่เพื่อเด็กและเยาวชนนั้นพบว่าเป็นการผสมผสานนำเอาแนวคิดพื้นที่ลักษณะที่ 3 ของ Lefebvre (Lefebvre อ้างใน ชัยนิต วรรณะภุติ 2549 : 45-49) มาประยุกต์ใช้เพื่อหาทางออกให้กับความเป็นชายขอบของเด็กและเยาวชนในสังคมที่ขาดโอกาส ขาดความรู้ ขาดภูมิคุ้มกัน และขาดการส่งเสริมให้มีบทบาทและมีตัวตนในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน การเสนอทางออกโดยการเปิดโอกาสและเปิดพื้นที่ทางสังคม จึงเป็นแนวทางที่นักวิชาการที่ทำงานด้านเด็ก ค้นพบว่าเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่โลกกำลังกลายเป็นโลกที่ไร้พรมแดนทำให้มีการหลั่งไหลของวัฒนธรรม ความเชื่อและค่านิยมจากพื้นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่งได้อย่างรวดเร็วและไม่สามารถปิดกั้นได้อีกต่อไปอันเนื่องมาจากการมีสื่อเทคโนโลยีที่ทันสมัยขึ้นเรื่อยๆ เพราะเรามักจะพบเห็นว่าเด็กและเยาวชนเองก็มีความพยายามที่จะสร้างพื้นที่ทางสังคมของพวกเขาเองเช่นกัน ดังจะเห็นจากการรวมกลุ่มกันเป็นเด็กแว้น เด็กสกอย เด็กบ๊อย หรือการท่องเข้าไปในโลกเสมือนจริงหรือไซเบอร์สเปซ (Cyber Space) อย่างเมามัน เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาแนวคิดเรื่องพื้นที่ (Space) ทำให้ผู้วิจัยพบว่าเมื่อมองย้อนกลับไปยังการเข้าถึงพื้นที่สร้างสรรค์ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่ผ่านมานั้น มีการเข้าถึงพื้นที่ได้เงื่อนไขและปัจจัยหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงพื้นที่เหล่านั้นนิสิตจะเข้าไปใช้ด้วยความสมัครใจหรือเข้าไปเพราะสภาพแวดล้อมรอบข้างก็ตาม พื้นที่ต่างๆ เหล่านั้น มีความซับซ้อน มีการสร้างความหมาย มีการครอบงำ มีสัญลักษณ์ เพราะเป็นพื้นที่ที่นิสิตใช้ทำกิจกรรมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการก่อตัวตามระยะเวลาตามช่วงเวลา ทำให้พื้นที่ที่เข้าไปใช้พื้นที่ยังใช้พื้นที่ทางกายภาพ การใช้พื้นที่ทางความคิด และการใช้พื้นที่ทางสังคมได้อย่างไม่เต็มที่มากนัก

2.2 แนวคิดค่านิยม และทัศนคติ

ความหมายของค่านิยม (Values)

ค่านิยม คือ แนวความคิดที่เกี่ยวกับเป้าหมายในชีวิตที่เหมาะสม ดีงาม และวิธีการที่จะไปให้ถึงเป้าหมายนั้น เป็นแนวความคิดทั่วไป ไม่เจาะจงเช่นเดียวกับทัศนคติ ซึ่งค่านิยมอาจเป็นผลมาจากเชื้อชาติและวัฒนธรรม และเมื่อมันได้เกิดขึ้นมาแล้ว มันก็จะประกอบแนวความคิดที่จะบอกให้คนประพฤติตัวในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายของค่านิยมที่เหมือนกันคือค่านิยม เป็นความคิด พฤติกรรมและสิ่งอื่นที่คนในสังคมหนึ่งเห็นว่า มีคุณค่า จึงยอมรับมาปฏิบัติและวางแผนไว้ระยะหนึ่ง ค่านิยมมักเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและความคิดเห็นของคนในสังคม และแตกต่างกันดังนี้ ซึ่งได้มีนักวิชาให้ความคิดเห็นที่คล้ายกันว่า

1. ค่านิยม เป็นความคิด พฤติกรรมและสิ่งอื่นที่คนในสังคมหนึ่งเห็นว่า มีคุณค่า จึงยอมรับมาปฏิบัติและวางแผนไว้ระยะหนึ่ง ค่านิยมมักเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัยและความคิดเห็นของคนในสังคม (ก่อ สวัสดิ์พานิช, 2535 และ Miller, 1995) 2. ค่านิยมคือความชอบ ความสามารถจำแนกให้เห็นความแตกต่างของความชอบกับกับความไม่ชอบได้โดยการประเมินผล เป็นแรงจูงใจอันสำคัญที่มีต่อจุดมุ่งหมายในชีวิต

จุดมุ่งหมายใดของชีวิตได้มาแล้วคุ้มค่า เราจะกล่าวว่าจุดมุ่งหมายนั้นมีค่านิยมสูง ถ้าจุดมุ่งหมายใดได้มาแล้วไม่คุ้มค่า จุดมุ่งหมายนั้นมีค่านิยมในระดับต่ำ สิ่งใด ที่บุคคลพยายามหลีกเลี่ยง แสดงว่า บุคคลนั้นมีค่านิยมที่ไม่ดี หรือมีค่านิยมในทางลบต่อสิ่งนั้น ค่านิยมจึงมีบทบาทและอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล Phenix,1992 และ Ruch ,1992) และผู้ที่ให้ความคิดเห็นที่ต่างในเรื่องค่านิยม(พนัส หันนาคินทร์, 2537) กล่าวถึงความหมายของค่านิยมไว้ว่า เป็นการยอมรับนับถือและพร้อมที่จะปฏิบัติตามคุณค่าที่คนหรือกลุ่มคนในสังคม มีต่อสิ่งต่างๆ อาจเป็นวัตถุ ความคิดหรือการกระทำในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม ทั้งนี้ ได้มีการประเมินค่าจากทัศนะต่างๆ โดยรอบคอบแล้ว

กล่าวโดยสรุป ค่านิยม เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการคงอยู่ของสังคมมนุษย์ ค่านิยมมีบทบาทต่อความคิดและการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม ทำให้สังคมมีความโน้มเอียงไปในทางเดียวกันในสังคมนั้นๆ อันจะเป็นแนวทางที่มนุษย์จะประพฤติตนไปในแนวทางใดแนวทางหนึ่งที่ตัวเองได้พิจารณาไตร่ตรองแล้วว่าเป็นสิ่งที่ดีสำหรับตนหรือสังคมยอมรับนับถือ และปฏิบัติตามแนวคิดนั้นๆ อย่างสม่ำเสมออย่างน้อยก็ชั่วระยะเวลาหนึ่ง แต่อาจเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย และตามความคิดเห็นของมนุษย์ในสังคมนั้น ผู้วิจัยพบว่าจากความหมายของค่านิยมดังกล่าวข้างต้นมีประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยที่ผู้วิจัยจะศึกษาถึงค่านิยมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีต่อกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก่อนการเข้าร่วมกิจกรรมและหลังเข้าร่วมกิจกรรมของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เช่น ค่านิยมของการเข้าร่วมกิจกรรมเชียร์ กิจกรรมชมรมค่ายอาสา กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์

2.2.2 ประเภทของค่านิยม

นักวิชาการได้แบ่งประเภททางค่านิยมไว้หลายแบบ ในงานวิจัยนี้ได้เลือกการแบ่งประเภทของค่านิยมพึงเสนอไว้ 2 แบบ ดังต่อไปนี้

อดุลย์ วิเชียรเจริญ (2537) ใช้หลักความเปลี่ยนแปลงแบ่งค่านิยมไว้เป็นสองประเภท ได้แก่ ประเภทแรก ค่านิยมหลักซึ่งเป็นค่านิยมที่มีลักษณะเฉพาะของสังคมใดสังคมหนึ่ง ซึ่งเมื่อเกิดขึ้นแล้ว มีการวางรากฐานที่จะมีการเปลี่ยนแปลง ส่วนอีกประการหนึ่ง ได้แก่ ค่านิยมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมซึ่งเป็นของที่ไม่คงทน

Phenix (1996) ใช้หลักความสนใจและความปรารถนาของบุคคลแบ่งค่านิยมออกเป็น 6 ประเภท คือ 1. ค่านิยมทางสังคม (Social Values) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้เกิดความรักความเข้าใจและ ความต้องการของอารมณ์ของบุคคล 2. ค่านิยมทางวัตถุ (Material Values) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้ชีวิตร่างกายของคนเราสามารถดำรงอยู่ได้ต่อไป ได้แก่ ปังจีสี่ คืออาหาร ที่อยู่อาศัย เสื้อผ้า และยารักษาโรค 3. ค่านิยมทางความจริง (Truth Values) เป็นค่านิยมเกี่ยวกับความจริงซึ่งเป็นค่านิยมที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้ต้องการความรู้ และนักวิทยาศาสตร์ที่ต้องการค้นหากฎของธรรมชาติ 4. ค่านิยมทางจริยธรรม (Moral Values) เป็นค่านิยมที่ทำให้เกิดความรับผิดชอบชั่วดี 5. ค่านิยมทางสุนทรียะ (Aesthetic Values) เป็นความซาบซึ้งใจในความดีและความงาม ของสิ่งต่างๆ 6. ค่านิยมทางศาสนา (Religious Values) เป็นค่านิยมที่เกี่ยวกับความปรารถนาความสมบูรณ์ของชีวิต รวมทั้งความศรัทธา และการบูชาในทางศาสนาด้วย จากประเภทต่างๆ ของค่านิยมข้างต้น ค่านิยมความรัก คู่ครอง และการแต่งงาน ที่ศึกษาใน การวิจัยครั้งนี้เป็นค่านิยมที่น่าจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพทางสังคมวัยรุ่นที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ค่านิยมที่ศึกษาเป็นค่านิยมที่ศึกษาเป็นค่านิยมทางสังคมและทางจริยธรรม

2.2.3 หน้าที่ของค่านิยม

สุนทร โคมิน และสนธิ สมัครการ (2540) กล่าวถึง หน้าที่ของค่านิยม 7 อย่างไว้ดังนี้

ก. ค่านิยมสูง (Lead) เป็นค่านิยมที่ช่วยให้บุคคลได้แสดงจุดยืนของตนในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับสังคมออกมาอย่างชัดเจน ข. ค่านิยมเป็นตัวช่วยกำหนด (Predispose) ให้บุคคลนิยมอุดมการณ์ทางการเมืองบางอุดมการณ์มากกว่าอุดมการณ์อื่น ค. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ช่วยนำ (Guide) การกระทำทำให้บุคคลประพฤติ และแสดงตัวต่อผู้อื่นที่ประพฤติเป็นปกติอยู่ทุกวัน ง. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ใช้ในการประเมิน (Evaluate) ตัดสินการขึ้นชмыกย่อง การดำเนิน ติเตียนตัวเอง และการกระทำของผู้อื่น จ. ค่านิยมเป็นจุดกลางของการศึกษา กระบวนการเปรียบเทียบกับผู้อื่น ฉ. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ถูกใช้ในการชักชวน (Persuade) หรือสร้างประสิทธิผลต่อคนอื่น ช. ค่านิยมเป็นบรรทัดฐานที่ถูกใช้เป็นฐาน (Base) สำหรับกระบวนการให้เหตุผลต่อความนึกคิด และการกระทำของตน

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับหน้าที่ของค่านิยมว่า ค่านิยมเป็นสิ่งที่สำคัญมาก เนื่องจากว่า ค่านิยมที่มนุษย์มีอยู่นั้น ทำหน้าที่มากมายหลายอย่างเกี่ยวกับชีวิตของมนุษย์ที่สำคัญคือ

1. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นบรรทัดฐาน หรือมาตรฐานของพฤติกรรมทั้งหลายของบุคคลกล่าวคือ ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกพฤติกรรมของจะทำหรือไม่เราว่า ค่านิยมจะเป็นตัวกำหนดการแสดงออกของพฤติกรรมของเราว่า บุคคลควรจะทำหรือไม่ควรจะทำสิ่งใด ค่านิยมจะช่วยกำหนดจุดยืนในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและค่านิยมจะทำหน้าที่ประเมินการปฏิบัติการต่างๆ ทั้งของตัวบุคคลเอง และของคนอื่น

2. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแบบแผนในการตัดสินใจ และการแก้ไขข้อขัดแย้งต่างๆ ในบางกรณีบุคคลต้องเจอกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน ทำให้เขาต้องเลือกทางใดทางหนึ่ง เช่น การปฏิบัติตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด กับความเป็นตัวของตัวเอง หรือรักษาความเป็นอิสระของตัวเอง การปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริตแต่ยากจน กับ การปฏิบัติงานในที่ไม่สุจริต แต่ทำให้ร่ำรวย บุคคลจะเลือกเดินทางไหน นั้นค่านิยมมีอยู่จะช่วยกำหนดทางเลือกให้เขา

3. ค่านิยมทำหน้าที่เป็นแรงจูงใจ หรือผลักดันของบุคคล เช่น บุคคลที่มีความนิยมชมชอบในการมีอายุยาวนาน หรือสุขภาพดี ก็จะมีแรงผลักดันให้อยากออกกำลังกายอยู่เสมอ ตลอดจนมีความรอบคอบในการบริโภคอาหาร บุคคล ที่มีความนิยมเกี่ยวกับวัตถุนิยมสูง ก็จะมี ความขยันขันแข็ง และเพียรพยายามในการทำงานเพื่อให้ได้มาทำงาน เพื่อเงินทองและสิ่งของที่พึงปรารถนา ค่านิยมจะทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ หรือมาตรฐานในการแสดงออกของพฤติกรรม ช่วยตัดสินใจในกรณีที่บุคคลได้พบกับสถานการณ์บางอย่างที่ขัดแย้งกัน และต้องเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่งและค่านิยมยังช่วยเสริมสร้างแรงจูงใจความสนใจ และความตั้งใจที่จะนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับค่านิยมที่ตัวเองยึด

2.2.4 ธรรมชาติและกระบวนการเกิดค่านิยม Rokeach (2001) อธิบายไว้ว่า แนวคิดและค่านิยมของกรอบทฤษฎีนั้น ตั้งอยู่บนพื้นฐานที่เกี่ยวกับธรรมชาติแห่งค่านิยมของมนุษย์ 5 ประการ ดังนี้ 1.จำนวนของค่านิยมแต่ละคนมีไม่มากนัก และอยู่ในข่ายที่จะนับและศึกษาได้ 2.ความแตกต่างของค่านิยมจะแสดงออกในทางระดับ (Degree) 3.ค่านิยมต่างๆ จะสามารถจัดรวมกันได้ เป็นระบบค่านิยม (Values system) 4. ค่านิยมของมนุษย์สามารถสืบไปจนถึงพฤติกรรมของมนุษย์ในเกือบทุกรูปแบบที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้ 5. ค่านิยมของมนุษย์จะแสดงออกทางเจตคติและพฤติกรรมของมนุษย์ในเกือบทุกรูปแบบที่สามารถนำมาวิเคราะห์ได้

ในเรื่องของกระบวนการเกิดค่านิยม สายสุนีย์ อุดมนา (2543) ได้กล่าวถึงกระบวนการเกิดค่านิยม มี 5 ลำดับคือ

1.ความรู้สึก จากสิ่งที่ตนกระทำอยู่ หรือเคยมีประสบการณ์มาก่อน 2.ความคิดเห็น แบ่งได้หลายประเภท ได้แก่ เป็นความคิดเห็นอย่างระดับ แบ่งเป็น 7 ระดับ คือ ระดับความจำ การแปลความ การประยุกต์ การตีความ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล แยกเป็นความคิดเห็นแบบวิพากษ์ วิจารณ์ ซึ่งแยกแยะข้อเท็จจริงจากความคิดเห็นส่วนตัวที่มีอคติ แยกเอาการเลือกที่รักมักที่ชัง และข้อขัดแย้งจากสิ่งที่เป็นสิ่งจะหรือข้อเท็จจริง รวมทั้งการวิพากษ์ วิจารณ์ การโฆษณาชวนเชื่อ และพฤติกรรมที่ตามมา เป็นต้น เป็นความคิดเห็นตามหลักตรรกวิทยา ความคิดแบบสร้างสรรค์ ความคิดจากพระพุทธศาสนา อาทิเช่น การใช้ภาษา การคำนวณและการวิจัย 3.การติดต่อสื่อสารและถ่ายทอด สามารถทำได้ทั้งคำพูดหรือทางอื่น อาทิเช่น การเขียน การฟัง การวาดรูป เป็นต้น 4.การเลือกเชื่อและเกิดศรัทธา เป็นการพิจารณาเพื่อหาข้อสรุปจากทางเลือกต่างๆ มีการพิจารณาสิ่งที่เกี่ยวข้องทั้งที่ชอบและไม่ชอบ ทำให้ตนเลือกเชื่อและเกิดศรัทธาในการพึ่งพาตนเองว่า เป็นสิ่งที่ดีและยึดมั่นไว้อย่าง 5.การปฏิบัติ เป็นขั้นตอนที่ทำตามซ้ำกับที่เคยทำมา หรือจากที่เลือกใหม่ ในขั้นนี้ จะเกิดความเชื่อและมีศรัทธาในพฤติกรรม พยายามที่จะปฏิบัติ เป็นพฤติกรรมที่สามารถเห็นได้ (<http://th.wikipedia.org>)

2.3 ทศนคติ (Attitude) ทศนคติ เป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญมากแนวทางจิตวิทยาสังคม และการสื่อสาร และมีการใช้ คำนี้กันอย่างแพร่หลาย สำหรับการนิยามคำว่า ทศนคติ นั้น ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความคิดเห็นเรื่องของคำนิยามที่เหมือนและแตกต่างกันดังนี้

1. ทศนคติ ว่า เป็นดัชนีชี้ว่า บุคคลนั้น คิดและรู้สึกอย่างไร กับคนรอบข้าง วัตถุหรือสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสถานการณ์ต่าง ๆ โดย ทศนคติ นั้นมีรากฐานมาจาก ความเชื่อที่อาจส่งผลถึง พฤติกรรม ในอนาคตได้ ทศนคติ จึงเป็นเพียง ความพร้อม ที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้า และเป็น มิติของ การประเมิน เพื่อแสดงว่า ชอบหรือไม่ชอบ ต่อประเด็นหนึ่ง ๆ ซึ่งถือเป็น การสื่อสารภายในบุคคล (Interpersonal Communication) ที่เป็นผลกระทบมาจาก การรับสาร อันจะมีผลต่อ พฤติกรรม ต่อไป (Roger , 1978 : 208 – 209 อ้างถึงใน สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร , 2533 : 122 และ นอร์แมน แอล มูน (Norman L. Munn , 1971 : 71)

2. ทศนคติ โดยปกติสามารถ นิยาม ว่า เป็นการจงใจต่อแนวโน้มใน การตอบสนองอย่างเฉพาะเจาะจงกับสิ่งที่เกิดขึ้น และเป็นบุคลิกภาพที่สร้างขึ้นได้ เปลี่ยนแปลงได้และเป็น แรงจูงใจ ที่กำหนด พฤติกรรม ของบุคคล ที่มีต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ โรเซนเบิร์ก และฮอฟแลนด์ (Rosenberg and Hovland , 1960 : 1 และ เดโซ สวานานท์ , 2512 : 28)

3. ทศนคติ หมายถึง สภาวะความพร้อม ของบุคคล ที่จะ แสดงพฤติกรรม ออกมา ในทางสนับสนุน หรือ ต่อต้านบุคคล สถาบัน สถานการณ์ หรือแนวความคิด เคลเลอร์(Howard H. Kendler , 1963 : 572 และ คาร์เตอร์ วี. กูด (Carter V. Good , 1959 : 48)

4. ทศนคติ ซึ่งมีอยู่ในเฉพาะคนนั้น ขึ้นกับ สิ่งแวดล้อม อาจ แสดงออก ในพฤติกรรม ซึ่งเป็นไปได้ใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะชอบหรือพึงพอใจ ซึ่งทำให้ผู้อื่นเกิด ความรักใคร่ อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น ๆ หรืออีก ลักษณะหนึ่ง แสดงออก ในรูปความไม่พอใจ เกลียดชัง ไม่อยากใกล้ชิดสิ่งนั้น นิวคอมบ์ (Newcomb , 1854 : 128) และ จี เมอร์ฟี , แอล เมอร์ฟี และ ที นิวคอมบ์ (G. Murphy , L. Murphy and T. Newcomb , 1973 : 887)

ศักดิ์ สุนทรเสณี (2531 : 2) กล่าวถึง ทศนคติ ที่เชื่อมโยงไปถึง พฤติกรรมของบุคคล ว่า ทศนคติ หมายถึง

1. ความสลับซับซ้อนของความรู้สึก หรือการมีอคติของบุคคล ในการที่จะ สร้างความพร้อม ที่จะ กระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ตามประสบการณ์ของบุคคลนั้น ที่ได้รับมา

2. ความโน้มเอียง ที่จะมีปฏิกิริยาต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งในทางที่ดีหรือ ต่อต้าน สิ่งแวดล้อม ที่จะมาถึงทางหนึ่งทางใด

3. ในด้าน พฤติกรรม หมายถึง การเตรียมตัว หรือความพร้อมที่จะตอบสนอง

โดยสรุป ทศนคติ ในงานที่เป็นเรื่องของจิตใจ ท่าที่ ความรู้สึกนึกคิด และความโน้มเอียงของบุคคล ที่มีต่อข้อมูลข่าวสาร และการเปิดรับ รายการกรองสถานการณ์ ที่ได้รับมา ซึ่งเป็นไปได้ทั้งเชิงบวก และเชิงลบ ทศนคติ มีผลให้มีการแสดง พฤติกรรม ออกมา จะเห็นได้ว่า ทศนคติประกอบด้วย ความคิดที่มีผลต่ออารมณ์ และความรู้สึกนั้น ออกมาโดยทางพฤติกรรมจากคำจำกัดความต่าง ๆ เหล่านี้ จะเห็นได้ว่ามีประเด็นร่วมที่สำคัญดังนี้คือ

1. ความรู้สึกภายใน

2. ความพร้อม หรือ แนวโน้มที่จะมีพฤติกรรมในทางใดทางหนึ่ง

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ทศนคติ เป็นความสัมพันธ์ที่คาบเกี่ยวกันระหว่างความรู้สึก และความเชื่อ หรือการรู้ของบุคคล กับแนวโน้มที่จะมี พฤติกรรมใดตอบ ในทางใดทางหนึ่งต่อเป้าหมายของทศนคติ นั้น องค์ประกอบของ ทศนคติ

จากความหมายของ ทศนคติ ดังกล่าว ซิมบาโด และ เอบบีเซน (Zimbardo and Ebbesen , 1970 อ้างถึงใน พรทิพย์ บุญนิพัทธ์ , 2531 : 49) สามารถแยกองค์ประกอบของ ทศนคติ ได้ 3 ประการคือ

องค์ประกอบด้านความรู้ (The Cognitive Component) คือ ส่วนที่เป็นความเชื่อของบุคคล ที่เกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ทั่วไปทั้งที่ชอบ และไม่ชอบ หากบุคคลมีความรู้ หรือคิดว่าสิ่งใดดี มักจะมี ทศนคติ ที่ดีต่อสิ่งนั้น แต่หากมีความรู้อีกก่อนว่า สิ่งใดไม่ดี ก็จะมี ทศนคติ ที่ไม่ดีต่อสิ่งนั้น

องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) คือ ส่วนที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งมีผลแตกต่างกันไปตาม บุคลิกภาพ ของคนนั้น เป็นลักษณะที่เป็นค่านิยมของแต่ละบุคคล

องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Behavioral Component) คือ การแสดงออกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง หรือบุคคลหนึ่ง ซึ่งเป็นผลมาจาก องค์ประกอบด้านความรู้ ความคิด และความรู้สึก

จะเห็นได้ว่า การที่บุคคลมี ทศนคติ ต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดต่างกัน ก็เนื่องมาจาก บุคคลมีความเข้าใจ มีความรู้สึก หรือมี แนวความคิด แตกต่างกันนั่นเองดังนั้น ส่วนประกอบทาง ด้านความคิด หรือ ความรู้ ความเข้าใจ จึงนับได้ว่าเป็นส่วนประกอบ ชั้นพื้นฐาน ของ ทศนคติ และส่วนประกอบนี้ จะเกี่ยวข้อง สัมพันธ์ กับความรู้สึกของบุคคล อาจออกมาในรูปแบบแตกต่างกัน ทั้งในทางบวก และทางลบ ซึ่งขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์ และ การเรียนรู้

การเกิด ทศนคติ (Attitude Formation)

กอร์ดอน อัลพอร์ท (Gordon Allport , 1975) ได้ให้ความเห็นเรื่อง ทศนคติ ว่าอาจเกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

เกิดจากการเรียนรู้ เด็กเกิดใหม่จะได้รับการอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับ วัฒนธรรม และ ประเพณีจากบิดามารดา ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อม ตลอดจนได้เห็นแนวการปฏิบัติของพ่อแม่แล้ว รับมาปฏิบัติตามต่อไป

เกิดจากความสามารถในการแยกแยะความแตกต่าง คือ แยกสิ่งใดดี ไม่ดี เช่น ผู้ใหญ่กับเด็กจะมีการกระทำที่แตกต่างกันเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ซึ่งแตกต่างกันออกไป เช่น บางคนมีทศนคติ ไม่ดีต่อครู เพราะเคยตำหนิตน แต่บางคน มี ทศนคติ ที่ดีต่อครูคนเดียวกันนั้น เพราะเคยเชยชมตนเสมอเกิดจากการเลียนแบบ หรือ รับเอา ทศนคติ ของผู้อื่นมาเป็นของตน เช่น เด็กอาจรับ ทศนคติ ของ บิดามารดา หรือ ครูที่ตนนิยมชมชอบ มาเป็น ทศนคติ ของตนได้

เครช และ ครัทช์ฟิลด์ (Krech and Crutchfield, 1948) ได้ให้ความเห็นว่า ทักษคติ อาจเกิดขึ้นจากการตอบสนองความต้องการของบุคคล นั่นคือ สิ่งใดตอบสนองความต้องการของตนได้ บุคคลนั้นก็มี ทักษคติ ที่ดีต่อสิ่งนั้น หากสิ่งใดตอบสนองความต้องการของตนไม่ได้บุคคลนั้นก็จะมี ทักษคติ ไม่ดีต่อสิ่งนั้นการได้เรียนรู้ความจริงต่าง ๆ อาจโดยการอ่าน หรือ จากคำบอกเล่าของผู้อื่นก็ได้ ฉะนั้น บางคนจึงอาจเกิด ทักษคติ ไม่ดีต่อผู้อื่น จากการฟังคำติฉินที่ใคร ๆ มาบอกไว้ก่อนก็ได้การเข้าไปเป็นสมาชิก หรือสังกัดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง คนส่วนมากมักจะยอมรับเอา ทักษคติ ของกลุ่มมาเป็นของตน หาก ทักษคติ นั้นไม่ขัดแย้งกับ ทักษคติ ของตนเองเกินไป ทักษคติ ส่วนสำคัญกับบุคลิกภาพของบุคคลนั้นด้วย คือ ผู้ที่มีบุคลิกภาพสมบูรณ์มักมองผู้อื่นในแง่ดี ส่วนผู้ปรับตัวยากจะมี ทักษคติ ในทางตรงข้าม คือ มักมองว่า มีคนคอยอิจฉาริษยา หรือคิดร้ายต่าง ๆ ต่อตน

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2520 : 64 – 65) กล่าวถึงการเกิด ทักษคติ ว่า ทักษคติ เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ (Learning) จากแหล่ง ทักษคติ (Source of Attitude) ต่าง ๆ ที่อยู่มากมาย และแหล่งที่ทำให้เกิด ทักษคติ ที่สำคัญคือ

1. ประสบการณ์เฉพาะอย่าง (Specific Experience) เมื่อบุคคลมีประสบการณ์เฉพาะอย่างต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เขาเกิด ทักษคติ ต่อสิ่งนั้นไปในทางที่ดีหรือไม่ดี จะทำให้เกิด ทักษคติ ต่อสิ่งนั้นไปในทิศทางที่เขาเคยมีประสบการณ์มาก่อน
2. การติดต่อสื่อสารจากบุคคลอื่น (Communication from others) จะทำให้เกิด ทักษคติจากการรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จากผู้อื่นได้ เช่น เด็กที่ได้รับการสั่งสอนจากผู้ใหญ่จะเกิด ทักษคติ ต่อการกระทำต่าง ๆ ตามที่เคยรับรู้มา
3. สิ่งที่เป็นแบบอย่าง (Models) การเลียนแบบผู้อื่นทำให้เกิด ทักษคติขึ้นได้ เช่น เด็กที่เคารพเชื่อฟังพ่อแม่ จะเลียนแบบการแสดงท่าชอบ หรือไม่ชอบต่อสิ่งหนึ่งตามไปด้วย
4. ความเกี่ยวข้องกับสถาบัน (Institutional Factors) ทักษคติ หลายอย่างของบุคคลเกิดขึ้นเนื่องจากความเกี่ยวข้องกับสถาบัน เช่น ครอบครัว โรงเรียน หรือหน่วยงาน เป็นต้น ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 166 – 167) กล่าวว่า ทักษคติ ก่อตัวเกิดขึ้นมา และเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากปัจจัย หลายประการ ด้วยกัน คือ
 - a. การจูงใจทางร่างกาย (Biological Motivation) ทักษคติ จะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งกำลังดำเนินการตอบสนองตามความต้องการ หรือแรงผลักดันทางร่างกาย ตัวบุคคลจะสร้าง ทักษคติ ที่ดีต่อบุคคลหรือสิ่งของ ที่สามารถช่วยให้เขามีโอกาสตอบสนองความต้องการของตนได้
 - b. ข่าวสารข้อมูล (Information) ทักษคติ จะมีพื้นฐานมาจากชนิดและขนาดของข่าวสารที่ได้รับ รวมทั้งลักษณะของแหล่งที่มาของข่าวสาร ด้วย กลไกของการเลือกเฟ้นในการมองเห็นและเข้าใจปัญหาต่าง ๆ (Selective Perception) ข่าวสารข้อมูลบางส่วนที่เข้ามาสู่บุคคลนั้น จะทำให้บุคคลนั้นเก็บไปคิด และสร้างเป็น ทักษคติ ขึ้นมาได้
 - c. การเข้าเกี่ยวข้องกับกลุ่ม (Group Affiliation) ทักษคติ บางอย่างอาจมาจากกลุ่มต่าง ๆ ที่บุคคลเกี่ยวข้องอยู่ทั้งโดยตรงและทางอ้อม เช่น ครอบครัว วัด กลุ่มเพื่อนร่วมงาน กลุ่มกีฬา กลุ่มสังคมต่าง ๆ โดยกลุ่มเหล่านี้ไม่เพียงแต่เป็นแหล่งรวมของค่านิยมต่าง ๆ แต่ยังมีการถ่ายทอดข้อมูลให้แก่บุคคลในกลุ่ม ซึ่งทำให้สามารถสร้าง ทักษคติ ขึ้นได้ โดยเฉพาะครอบครัว และกลุ่มเพื่อนร่วมงาน เป็นกลุ่มที่สำคัญที่สุด (Primary Group) ที่จะเป็แหล่งสร้าง ทักษคติ ให้แก่บุคคลได้

d. ประสบการณ์ (Experience) ประสบการณ์ของคนที่มีต่อวัตถุสิ่งของ ย่อมเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้บุคคลต่าง ๆ ตีค่าสิ่งที่เขาได้มี ประสบการณ์มาจนกลายเป็น ทักษคติ ได้

e. ลักษณะท่าทาง (Personality) ลักษณะท่าทางหลายประการต่างก็มีส่วนทางอ้อมที่สำคัญในการสร้าง ทักษคติ ให้กับตัวบุคคลปัจจัยต่าง ๆ ของการก่อตัวของ ทักษคติ เท่าที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ในความเป็นจริง จะมีได้มีการเรียงลำดับตาม ความสำคัญ แต่อย่างไรเลย ทั้งนี้ เพราะปัจจัยแต่ละทาง เหล่านี้ ตัวไหนจะมีความสำคัญต่อการก่อตัวของ ทักษคติ มากหรือน้อย ย่อมสุดแล้ว แต่ว่า การพิจารณาสร้าง ทักษคติ ต่อสิ่งดังกล่าว จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยใดมากที่สุด

ประเภทของ ทักษคติ บุคคลสามารถแสดง ทักษคติ ออกได้ 3 ประเภทด้วยกัน คือ

1. ทักษคติ ทางเชิงบวก เป็น ทักษคติ ที่ชักนำให้บุคคลแสดงออก มีความรู้สึก หรือ อารมณ์ จากสภาพจิตใจดีตอบ ในด้านดีต่อบุคคลอื่น หรือ เรื่องราวใดเรื่องราวหนึ่ง รวมทั้งหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนิน กิจกรรมของ องค์กร อื่น ๆ เช่น กลุ่มชาวเกษตรกร ย่อมมี ทักษคติ ทางบวก หรือ มีความรู้สึกที่ดีต่อสหกรณ์การเกษตร และให้ความสนับสนุนร่วมมือด้วยการเข้าเป็นสมาชิก และร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อยู่เสมอ เป็นต้น
2. ทักษคติ ทางลบ หรือ ไม่ดี คือ ทักษคติ ที่สร้างความรู้สึกเป็นไปในทางเสื่อมเสีย ไม่ได้รับความเชื่อถือ หรือ ไว้วางใจ อาจมีความเคลือบแคลงระแวงสงสัย รวมทั้งเกลียดชังต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือหน่วยงาน องค์กร สถาบัน และการดำเนินกิจกรรมของ องค์กร และอื่น ๆ เช่น พนักงาน เจ้าหน้าที่บางคน อาจมี ทักษคติ เชิงลบต่อบริษัท ก่อให้เกิดอคติขึ้น ในจิตใจของเขา จนพยายาม ประพฤติ และปฏิบัติต่อต้าน กฎระเบียบของบริษัท อยู่เสมอ
3. ประเภทที่สาม ซึ่งเป็นประเภทสุดท้าย คือ ทักษคติ ที่บุคคลไม่แสดงความคิดเห็นในเรื่องราวหรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง หรือต่อบุคคล หน่วยงาน สถาบัน องค์กร และอื่น ๆ โดยสิ้นเชิง เช่น นักศึกษาบางคนอาจมี ทักษคติ นิ่งเฉยอย่าง ไม่มีความคิดเห็น ต่อปัญหาใดได้เถียง เรื่องกฎระเบียบว่า ด้วยรูปแบบของนักศึกษาที่บุคคล ทั้ง 3 ประเภทนี้ บุคคลอาจจะจะมีเพียงประการเดียวหรือหลายประการก็ได้ ขึ้นอยู่กับความมั่นคงในความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ หรือ ค่านิยมอื่น ๆ ที่มีต่อบุคคล สิ่งของ การกระทำ หรือสถานการณ์

แดลเนียล แคทซ์ (Daniel Katz, 1960 : 163 – 191) ได้อธิบายถึง หน้าที่หรือกลไกของ ทักษคติ ที่สำคัญไว้ 4 ประการ ดังนี้คือ

1. เพื่อใช้สำหรับการปรับตัว (Adjustment) หมายความว่า ตัวบุคคลทุกคนจะอาศัย ทักษคติ เป็นเครื่องยึดถือ สำหรับการปรับ พฤติกรรม ของ ตนให้เป็นไปใน ทางที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนสูงที่สุด และให้มีผลเสียน้อยที่สุด ดังนี้ ทักษคติ จึงสามารถเป็นกลไก ที่จะสะท้อน ให้เห็น ถึงเป้าหมายที่พึงประสงค์ และที่มิพึงประสงค์ของเขา และด้วยสิ่งเหล่านี้เอง ที่จะทำให้แนวโน้มของพฤติกรรมเป็นไป ในทางที่ ต้องการมากที่สุด

2. เพื่อป้องกันตัว (Ego – Defensive) โดยปกติในทุกขณะ คนทั่วไปมักจะมีแนวโน้มที่จะไม่ยอมรับความจริง ในสิ่งซึ่งเป็นที่ขัดแย้ง กับ ความนึกคิดของตน (Self – Image) ดังนี้ ทักษคติ จึงสามารถสะท้อนออกมาเป็น กลไกที่ป้องกันตัว โดย การแสดงออก เป็นความรู้สึก ถูกเหยียดหยาม หรือตีฉินินทาคนอื่น และขณะเดียวกัน ก็จะยกตนเองให้สูงกว่า ด้วยการมี ทักษคติ ที่ถือว่า ตนนั้นเหนือกว่าผู้อื่นการก่อตัว ที่เกิดขึ้นมาของ ทักษคติ ในลักษณะนี้ จะมีลักษณะแตกต่างจากการมี ทักษคติ เป็นเครื่องมือ ในการปรับตัว

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น กล่าวคือ ทศนคติ จะมีใช้พัฒนาขึ้นมาจาก การมี ประสบการณ์กับสิ่งนั้น ๆ โดยตรง หากแต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากภายในตัวผู้หนึ่งเอง และสิ่งที่ เป็น เป้าหมายของการแสดงออก มาซึ่ง ทศนคติ นั้น ก็ เป็นเพียงสิ่งที่เขาผู้นั้น หวังใช้เพียงเพื่อการ ระบายความรู้สึก เท่านั้น

3. เพื่อการแสดงค่านิยม (Value Expressive) ทศนคติ นั้นเป็นส่วนหนึ่งของ ค่านิยมต่าง ๆ และด้วย ทศนคติ นี้เอง ที่จะใช้สำหรับสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมต่าง ๆ ในลักษณะที่จำเพาะ เจาะจงยิ่งขึ้น ดังนั้น ทศนคติ จึงสามารถใช้สำหรับ อรรถาธิบาย และบรรยายความเกี่ยวกับ ค่านิยม ต่าง ๆ ได้

4. เพื่อเป็นตัวจัดระเบียบเป็นความรู้ (Knowledge) ทศนคติ จะเป็นมาตรฐานที่ตัวบุคคลจะสามารถใช้ประเมิน และทำความเข้าใจ กับ สภาพแวดล้อม ที่มีอยู่รอบตัวเขา ด้วยกลไกดังกล่าวนี้เอง ที่ทำให้ ตัวบุคคลสามารถรู้ และเข้าใจถึงระบบ และระเบียบของสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวเขาได้ (<http://www.novabizz.com/NovaAce/Attitude.htm>)

2.3 แนวคิดพฤติกรรมทางเพศในวัยรุ่น

ซึ่งอ้างอิงจากงานศึกษาของ จีระเกียรติ ประสานธณกุล ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างภาพพจน์ผ่าน การแสดงพฤติกรรมเรื่องเพศและเอดส์ของวัยรุ่น วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551 โดยมีแนวคิดและงานที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

Freud (อ้างใน ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2540) ที่ได้อธิบายถึงแนวคิดนี้ว่ามีความเกี่ยวข้องกับพัฒนาการทางจิตกับเพศของวัยรุ่นซึ่งแสดงออกมาผ่านทางพลังทางเพศและพลังก้าวร้าว เป็นผลให้วัยรุ่นแสดงออกตามพัฒนาการนั้นๆ ซึ่งวัยรุ่นจะมีพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงตามพัฒนาการ การเจริญเติบโตของระบบร่างกาย และจิตใจ

นภาพรณ์ หะวานันท์ (2539) ได้กล่าวถึงพฤติกรรมทางเพศว่าเป็นผลผลิตทางสังคมที่ปลูกฝังเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศให้กับสมาชิกทางสังคมนั้นๆ โดยผ่านทางครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน ชุมชนและสื่อมวลชน

วิลาสินี พิพิธกุล (2547, หน้า 1) ได้กล่าวว่าปัจจุบันวัยรุ่นมีแนวคิดเรื่องเพศแบบเสรีนิยม คือ มองเรื่องเพศเป็นเรื่องสิทธิเสรีภาพทางบุคคล เป็นความพึงพอใจบนร่างกายของตนเอง วัยรุ่นเห็นว่าการใช้อำนาจควบคุมเรื่องเพศจะนำไปสู่การแสวงหกรอบ วัยรุ่นต้องการโอกาสที่จะตัดสินใจด้วยพัฒนาวุฒิภาวะทางเพศของตนเอง โดยปราศจากการล้อมกรอบด้วยมาตรฐานชุดเก่าของสังคม

ได้สรุปแนวคิดนี้ไว้ในตอนท้ายว่า พฤติกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องเพศและเอดส์ของวัยรุ่นนั้น ถูกกำหนดเป็นแบบแผนตามที่สังคมได้คาดหวังไว้ โดยมีกลไกของสังคม เช่น การควบคุมทางสังคม การขัดเกลาทางสังคม การสร้างวาทกรรมของสังคมรวมทั้งการลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ ตั้งแต่ขั้นเบาสุดจนถึงขั้นหนักสุด เป็นตัวควบคุมและกำหนดทิศทางการแสดงออก ดังนั้นคนส่วนใหญ่ในสังคมนั้นๆจึงพยายามในการค้นหาวิธีการเพื่อรักษาไว้ซึ่งแบบแผนของสังคม แม้บางอย่างอาจไม่ตรงกับความรู้สึกและต้องการในการแสดงออกของตน ทั้งนี้เพื่อปกป้องตนเองให้พ้นจากการประทุษร้ายความผิดจากสังคมและสร้างการยอมรับจากบุคคลอื่นที่มีต่อวัยรุ่น อันจะส่งผลต่อความรู้สึกมีคุณค่าและสร้างความเชื่อมั่นในตนเองของวัยรุ่นพัฒนาไปเป็นบุคลิกภาพและความเป็นตัวตนต่อไป

2.4 การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR)

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม หมายถึง การเรียนรู้และแสวงหาความรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย คือ ระหว่างนิสิตผู้มีส่วนได้เสียและคณะผู้วิจัย โดยอาจจะ

เริ่มต้นตั้งแต่ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมรับผลที่เกิดจากการดำเนินการ รวมทั้งมีการสรุปบทเรียนร่วมกันตลอดจนร่วมหาวิธีการแก้ไขปัญหาและร่วมพัฒนาต่อไป

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม เป็นวิธีการวิจัยสร้างสรรค์การเปลี่ยนสังคมในเชิงบวกด้วยการอาศัยจุดเด่นของแรงขับเคลื่อนเป็นหลักสำคัญ การวิจัยวิธีนี้เจริญเติบโตมาจากการวิจัยทางสังคมศาสตร์และทางการศึกษา และยังเป็นวิธีวิจัยประเภทหนึ่งจำนวนในจำนวนหลายวิธีที่ใช้ในปัจจุบันที่เกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วม การสะท้อนกลับ การเสริมพลังอำนาจ และการมีอิสรภาพ (Principles of Participation, Reflection, Empowerment, and Emancipation) ของกลุ่ม หรือคณะบุคคลที่สามหาการปรับปรุงสภาพสังคมของตนเองโดยมีเคิร์ส เลวิน (Kurt Lewin) ที่เป็นผู้คิดที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้สร้างสรรค์การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research :AR) ในปีทศวรรษ 1940's (Holter and Schwartz-Barcott, 1993 : 298-304). อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของการวิจัยเชิงปฏิบัติการได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากตั้งแต่นักวิชาการหลายท่าน เช่น เคมมิส และแมคคาร์เกอร์ต (Kemmis and McTaggart, 1988), กรุนดี้ (Grundy, 1986, 1987), ซูเบอร์ (Zuber-Skerritt, 1991) และแมคเคอร์นัน (McKernan, 1991) เข้ามาเกี่ยวข้องในการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนี้ (Hughes, I & Seymour-Rolls, K., 2000)

โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จะเน้นการยอมรับหรือความเห็นพ้องจากชาวบ้านและชุมชนเป็นสำคัญ ดังนั้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจึงนับว่าเป็น กระบวนการประชาธิปไตยจากการที่ประชาชนได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยด้วยตนเองและใช้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้นไปใช้เพื่อเปลี่ยนสภาพสังคมของตนโดยผ่านกระบวนการ 3 อย่าง คือ การสำรวจและศึกษาสังคม (Social Education) และมีการปฏิบัติทางสังคม (Social Action) เพื่อให้สามารถนำความรู้ไปจัดการเปลี่ยนแปลงสังคม (Social Change) เพื่อปรับปรุงสภาวะชีวิตความเป็นอยู่ตลอดจนสภาพโครงสร้าง (Social Structure) และความสัมพันธ์พื้นฐาน (Fundamental Relationship) ในสังคมของตนด้วย

ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

Kerlinger (๑๙๘๘) กล่าวว่า การวิจัยเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสวงหาความรู้ ความจริง ที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ เกี่ยวกับปรากฏการณ์ต่างๆ ในสังคมด้วยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ส่วนคำว่าเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนาที่ควบคู่ไปกับการวิจัย และคำว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่ง สรุปได้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ก็คือ การแสวงหาความรู้ ความจริงที่ถูกต้อง เชื่อถือได้ ตรวจสอบได้ โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีกลุ่มบุคคลเข้าร่วมกันเรียนรู้เพื่อรู้จักตัวเอง ชุมชน สิ่งแวดล้อม ให้เห็นปัญหาของตัวเอง และเห็นทางแก้หรือทางออกจากปัญหา โดยลงมือปฏิบัติจริง ได้ผลจริง แก้ปัญหาได้จริง ซึ่ง กมล สุดประเสริฐ (2540 : 8) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) คือ การวิจัย ค้นคว้า และหาความรู้ตามหลักการของการวิจัยเชิงวิทยาศาสตร์แบบเดิมๆ ต่างกันเพียงแต่ว่า PAR นั้นมีวัตถุประสงค์มุ่งไปที่การแก้ปัญหาในการพัฒนา และเป็นการวิจัยที่ดำเนินไปด้วยการมีส่วนร่วมของชุมชนผู้ร่วมงาน รวมทั้งในกระบวนการวิจัย และในการมีหุ้นส่วนใช้ประโยชน์ของการวิจัย” ซึ่งสอดคล้องกับ สุภางค์ จันทวานิช (2547 : 67) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) หมายถึง วิธีการที่让ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การกำหนดปัญหา การดำเนินการ การวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ปัญหาหรือส่งเสริมกิจกรรม

สุภางค์ จันทวานิช (2547 : 67) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เป็นการวิจัยที่นำแนวคิด 2 ประการ มาผสมผสานกันคือการปฏิบัติการ (Action) ซึ่งหมายถึงกิจกรรมที่โครงการวิจัยจะต้อง

ดำเนินการ และคำว่า การมีส่วนร่วม (Participation) อันเป็นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมกิจกรรมวิจัย ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาหรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่ง แล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจนกระทั่งสิ้นสุดการวิจัย โดยมีความหมายถึง วิธีการที่ให้ผู้ถูกวิจัยหรือชาวบ้าน เข้ามามีส่วนร่วมในการวิจัย เป็นการเรียนรู้จากประสบการณ์ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาของการดำเนินการ การช่วยให้ข้อมูลและการช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ตลอดจนช่วยหาวิธีแก้ไขปัญหหรือส่งเสริมกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งในการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชนและหาแนวทางในการแก้ไขปัญห กระบวนการวิจัยจึงดำเนินไปในลักษณะของการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ได้ข้อสรุปเป็นขั้น ๆ ส่วนกระบวนการสังเคราะห์ข้อมูลเป็นไปในเชิงการวิภาษ (Dialectic) ซึ่งชาวบ้านจะค่อย ๆ เรียนรู้ด้วยตัวเอง และด้วยวิธีการวิจัยเช่นนี้ ข้อมูลที่ได้จึงมีความชัดเจน สะท้อนความคิดอ่านตลอดจนนิสัยใจคอของชาวบ้าน สะท้อนความต้องการและแบบแผนในการดำเนินชีวิตของเขา การวิจัยแบบนี้จึงเป็นวิธีการที่สนับสนุนให้ชาวบ้านหรือตัวแทนในชุมชนเป็นคนสร้างองค์ความรู้ใหม่ให้กับตนเองและชุมชน โดยการศึกษาเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา รวมทั้งการแก้ไขปัญหที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการแก้ไขปัญหได้ถูกต้องตรงตามความต้องการ ประกอบกับการใช้ภูมิปัญญาและทุนที่มีอยู่ในชุมชน การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนี้ นอกจากจะส่งผลดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ยังช่วยให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของผลงานวิจัยและกระบวนการวิจัยในตัวของมันเองอีกด้วย และอีกทางหนึ่งการวิจัยยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างองค์ความรู้ให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการวิจัย ซึ่งสามารถเป็นตัวนำของการพัฒนาไปสู่ชุมชนท้องถิ่นอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพอีกด้วย

ชนิษฐา กาญจนสินธ์ (2536) ให้ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การวิจัยที่พยายามศึกษาชุมชน โดยเน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาวางแผนและดำเนินการตามแผนในการแก้ไขปัญห รวมทั้งการดำเนินการประเมินผล โดยที่ทุกขั้นตอนดังกล่าวสมาชิกชุมชนเข้าร่วมด้วย อันเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนได้เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาตนเอง ในการทำงานพัฒนา

จากทัศนะของนักวิชาการข้างต้น ผู้วิจัยพบว่าการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นการทำงานร่วมกันตั้งแต่การเรียนรู้หาข้อมูล การศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหา การแก้ไขปัญหที่กำลังประสบอยู่ โดยการร่วมกันวางแผน และกำหนดการดำเนินงานตามแผนหรือโครงการ พร้อมทั้งการปฏิบัติตามแผนซึ่งผู้วิจัยจะนำเอาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาทำการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยโดยการมีส่วนร่วมจากนิสิตระดับปริญญาตรี ระดับปริญญาโท สาขาการวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น บุคลากรในมหาวิทยาลัย

2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ได้ทำการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

จิระเกียรติ ประสานธกุล (2551) เรื่อง การสร้างภาพพจน์ผ่านการแสดงพฤติกรรมเรื่องเพศและเอ็ดส์ของวัยรุ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสร้างภาพพจน์ผ่านการแสดงพฤติกรรม เรื่องเพศและเอ็ดส์ของวัยรุ่นที่มีต่อพ่อแม่ กลุ่มเพื่อนและครู ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ ลักษณะของพฤติกรรมทางเพศวัยรุ่น แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มวัยรุ่นที่ไม่มีแฟน กลุ่มวัยรุ่นที่มีแฟนแต่ยังไม่เคยมีเพศสัมพันธ์และกลุ่มวัยรุ่นที่เคยมีเพศสัมพันธ์ ซึ่งลักษณะพฤติกรรมทางเพศดังกล่าว ส่งผลต่อการสร้างภาพพจน์ผ่านการแสดงพฤติกรรมเรื่อง

เพศและเอตส์ของวัยรุ่น ซึ่งกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์แล้วเป็นกลุ่มที่มีขั้นตอนการสร้างภาพพจน์มากที่สุดทั้งต่อพ่อแม่ ครูและกลุ่มเพื่อน และกลุ่มบุคคลที่วัยรุ่นให้ความสำคัญในการเตรียมการ หรือการวางแผน เพื่อสร้างภาพพจน์มากที่สุด คือพ่อแม่และครู โดยวัยรุ่นจะไขความคาดหวังของพ่อแม่และครู และการลงโทษมาเป็นตัวกำหนดลักษณะภาพพจน์ที่แสดง นอกจากนั้นแล้ว ผลการวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการอบรมเลี้ยงดูและระดับความสัมพันธ์ ในการสื่อสารเรื่องเพศและเอตส์ของวัยรุ่นกับพ่อแม่ ครูและกลุ่มเพื่อน การเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษาของครูในโรงเรียน ความสำนึกในคุณค่าของตนของวัยรุ่นและการขัดเกลาของสังคมไทยในเรื่องบทบาททางเพศ มีผลต่อการสร้างภาพพจน์ผ่านพฤติกรรมทางเพศและเอตส์ ของวัยรุ่นต่อพ่อแม่ ครู และกลุ่มเพื่อน

แสงอำพา บำรุงธรรม (2543) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่ เป็นงานที่ได้ทำการศึกษาถึงความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรมทางเพศและปัจจัยที่มีผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งผลการวิจัย พบว่า วัยรุ่นในเมืองทั้งชายและหญิงส่วนใหญ่มีความเชื่อว่าการมีเพศสัมพันธ์ต้องตัว การมีแฟนมากกว่า 1 คน และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงานเป็นเรื่องธรรมดา และเชื่อว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นการแสดงถึงความรักที่มีต่อกัน และวัยรุ่นส่วนใหญ่ไม่เชื่อเรื่องของพรหมจรรย์ การที่มีความรักต่อกันอยู่ที่ความเข้าใจและอดทน ด้านการแสดงออก พบว่า วัยรุ่นมีการนัดพบชกชวนกันไปเที่ยว ซึ่งนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์แบบคู่รัก การถูกเนื้อต้องตัว และการมีเพศสัมพันธ์ ส่วนด้านปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดความเชื่อ และค่านิยมทางเพศก็คือ การออกจากการควบคุมของครอบครัว การมีปัญหาจากการควบคุมของครอบครัว อิทธิพลของเพื่อน และสภาพแวดล้อมทางสังคม

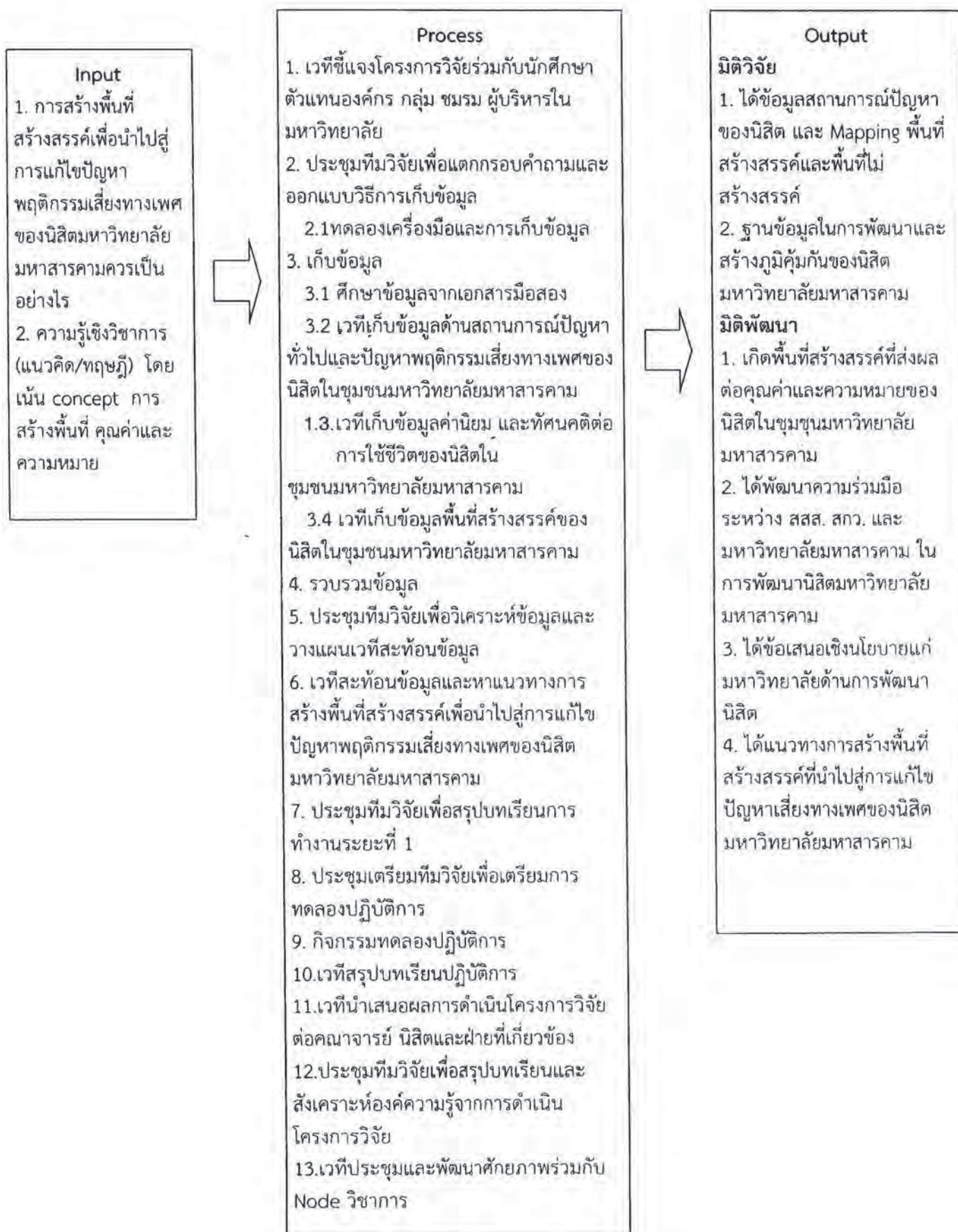
วิลาสินี พิพิธกุล และคณะ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง เพศและการสื่อสารในสังคมไทย ซึ่งเป็นงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อทำความเข้าใจกับปรากฏการณ์และสภาพปัญหาการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทย การทบทวนแนวคิดทฤษฎี และองค์ความรู้ ซึ่งจะนำไปสู่การนำเสนอแนวนโยบายการสื่อสารเรื่องเพศในอนาคต ผลการศึกษาได้พบว่า เรื่องเพศประกอบด้วยความรู้ 3 ส่วน หลัก คือ เพศสรีระ (sex) เพศสภาพ (gender) และเพศวิถี (sexuality) และเรื่องเพศเป็นการประกอบสร้างความหมายผ่านรูปแบบปฏิบัติการวาทกรรม แนวทางการศึกษาเรื่องเพศมีประวัติศาสตร์เริ่มจากการศึกษาเพศแนวสาร์ตัส ที่เน้นการศึกษาเพศในระบบชีววิทยา หลังจากนั้นการศึกษาแนวจิตวิทยาแนวปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ แนววัฒนธรรมศึกษา และสตรีนิยมจึงเกิดขึ้นตามมา อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาเรื่องเพศมีพัฒนาการทาง แนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลายเรื่องหนึ่ง นอกจากนั้นการวิจัยเรื่องเพศและการสื่อสารในประเทศไทยยังเน้นการศึกษาแนว KAP โดยมุ่งเน้นการวัด ความรู้สึกรู้คิดและพฤติกรรมของปัจเจกบุคคลที่สัมพันธ์กับการเปิดรับสื่อมากกว่าการศึกษาเชิงสังคม และวัฒนธรรม ผลจากการศึกษาชี้ว่าความรู้แบ่งออกเป็น 7 ส่วนหลัก คือ เนื้อหาสื่อที่นำเสนอเรื่องราว เกี่ยวกับเพศ การใช้สื่อและการสื่อสารกับเพศศึกษา การเปิดรับสื่อที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศ สื่อ และการสื่อสารกับโรคเอดส์ พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ และนโยบายสื่อทางเพศ การสังเคราะห์องค์ความรู้ ทั้ง 7 ส่วนทำให้ได้ข้อสรุปว่าการศึกษาเรื่องเพศเน้นที่การศึกษาตัวสื่อและผู้รับสารบางกลุ่ม ขาดการศึกษา เชิงกระบวนการ และการศึกษาที่ครอบคลุมทุกกลุ่มคนในสังคม การวิเคราะห์วาทกรรมทางเพศในสื่อหนังสือพิมพ์พบวาทกรรมหลักเรื่องเพศคือเพศสรีระ ซึ่งนำเสนอผ่านวาทกรรมกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ วาทกรรมความรุนแรงทางเพศ วาทกรรมเพศสรีระและความงาม วาทกรรมเพศแบบดั้งเดิม ความหมายทางเพศลดรูปเหลือเพียงความหมายเพียง ส่วนเลี้ยวและ ภาพเหมารวมสะท้อนให้เห็นสภาพปัญหาของการสื่อสารเรื่องเพศในสังคมไทยอย่างชัดเจน

ผลจากการวิจัยนำไปเสนอแนะสำคัญสำหรับรัฐ สื่อมวลชน และภาคประชาชนและภาค วิชาการ คือ การปรับกลไกการสร้างความเป็นจริงผ่านวาทกรรมเรื่องเพศให้มีคุณธรรมมากขึ้นโดยเน้นให้เกิดการบูรณาการของ ความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศจากหลากหลายมิติ สาขาวิชา และหลากหลาย กลุ่มทางสังคม

ถนอม นามวงศ์ และคณะ (2554) (RDG54E0071) โครงการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ เรื่องเพศศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นอีสาน กรณีศึกษา บ้านคำน้ำสร้าง ตำบลค้อเหนือ อำเภอ เมือง จังหวัดยโสธร ซึ่งเป็นโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ได้ทำการศึกษาโดยประยุกต์ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม(Participatory Action Research) ได้แก่ การเก็บข้อมูลด้วยการจัดเวทีเสวนา การสัมภาษณ์ เชิงลึก การสังเกต และเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม โดยเน้น การมีส่วนร่วมตลอดกระบวนการ(All process participation) ตั้งแต่การสร้างความตระหนักถึงปัญหา หาสาเหตุและแนวทางแก้ไขรวมทั้งดำเนินการแก้ไขป ญหาร่วมกัน โดยมีกลุ่มเป้าหมายคือเยาวชน และผู้ปกครอง จำนวน 100 คนในชุมชนแห่งหนึ่ง ผล การศึกษา พบว่า ปัญหาทางเพศของเยาวชนในชุมชนชนบทที่สำคัญ คือ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรภ์ไม่พร้อม การมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่ปลอดภัย สาเหตุมาจากบริบททางเศรษฐกิจ สังคมที่ เปลี่ยนแปลงไป สถาบันครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ เยาวชนขาดที่พึ่ง เพราะฉะนั้นแนวทาง ที่สำคัญอันดับแรกในการแก้ไขปัญหาคือ การเสริมสร้างสัมพันธ์ภาพของ สมาชิกในครอบครัวให้มีความมั่นคง พร้อมกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้กับสมาชิก ดังนั้น กิจกรรม “ชวนลูกเขาวัด” จึงเป็นแนวทางที่ถูก เลือกเพื่อจัดการกับปัญหาดังกล่าว ผลการจัดกิจกรรม พบว่า สัมพันธ์ภาพของสมาชิกในครอบครัวเปลี่ยนไป ในทางที่ดีขึ้น ผู้ปกครองรวมทั้งแกนนำชุมชน เกิดความตระหนักในปัญหาที่เยาวชนกำลังเผชิญ ซึ่งได้มีการแต งตั้งคณะทำงานรวมทั้งจัดตั้งแกนนำ เยาวชนขึ้นมาเพื่อมาดำเนินงานป้องกันแก้ไขปัญหามาของเยาวชน โดยเฉพาะ ส่วนผลการวิจัยด้านการปฏิบัติการ พบว่า รูปแบบการส่งเสริมสุขภาวะทางเพศเพื่อป้องกันแก้ไขป ญหาเอดส์ของเยาวชน ควรมุ่งเน้นไปที่สถาบันครอบครัวเป็นหลัก โดยการเสริมสร้างความรักความอบอุ่นใน ครอบครัวให้เข้มแข็ง พัฒนาศักยภาพผู้ปกครองให้มีความรู้ทักษะการสื่อสารที่ดี รูปแบบการดำเนินงานต้องสอดคล้อง กับ สภาพปัญหาและบริบทของชุมชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมตลอดทั้งกระบวนการ และเน้นการใช้ ทรัพยากร ที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก

จากการค้นคว้าและอ้างอิงงานศึกษาวิจัยทั้ง 4 เรื่องซึ่งได้แก่งานวิจัยที่เป็นวิทยานิพนธ์ของนักศึกษา จำนวน 2 โครงการ และงานวิจัยของ สกว.จำนวน 2 โครงการ คณะผู้วิจัยได้นำมาเป็นแนวทางในการศึกษา ข้อมูลของโครงการวิจัยนี้และเป็นแนวทางในการสรุปวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงทาง เพศโดยมีปัจจัย ค่านิยม และสภาพแวดล้อมเข้ามาเกี่ยวข้อง หากแต่งานวิจัยส่วนใหญ่จะกล่าวถึง สภาพแวดล้อมบริบทของครอบครัวเป็นหลักสำคัญ ซึ่งแตกต่างจากงานของโครงการที่มีหน่วยการศึกษาและ วิเคราะห์อยู่ที่บริบทของสถาบันการศึกษา สภาพแวดล้อมที่ใกล้เคียง เช่น ร้านเหล้า หรือสถานเริงรมณ์ต่างๆ อย่างไรก็ตามการได้บทวนถึงการศึกษาที่ผ่านมา ย่อมทำให้ทราบถึงต้นทุนของข้อมูลที่สำคัญที่จะนำไปสู่ การไปประยุกต์ใช้ของโครงการต่อไป

2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผู้ศึกษาได้ทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ แนวคิดเรื่องเรื่องพื้นที่ (Place / Space) ที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ทางกายภาพ (First space /Physical Space) พื้นที่ทางความคิด (Second space /Mental Space) พื้นที่ทางสังคม (Third space/Social Space) แนวคิดค่านิยม และทัศนคติ แนวคิดพฤติกรรมทางเพศในวัยรุ่น การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) รวมทั้ง งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยการวิจัยได้มุ่งค้นหาถึงวิธีการการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามผ่านชุดความรู้เชิงวิชาการ(แนวคิด/ทฤษฎี) โดยเน้น concept การสร้างพื้นที่ คุณค่าและความหมายใหม่ให้กับนิสิต โดยมีงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่เป็นทั้งเครื่องมือ และกระบวนการขับเคลื่อนจิตวิทยาร่วมกันระหว่างนักวิชาการ และตัวนิสิตเอง ซึ่งกระบวนการนั้นได้แก่ การเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การทดลองปฏิบัติการ กระทั่งได้ชุดบทเรียนและชุดความรู้ต่อแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งผลจากการวิจัย คาดหวังว่าจะทำให้ได้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของนิสิต และ Mapping พื้นที่สร้างสรรค์และพื้นที่ไม่สร้างสรรค์ รวมทั้งฐานข้อมูลในการพัฒนาและสร้างภูมิคุ้มกันของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ส่วนมิติของการพัฒนานั้นจะทำให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้เกิดการพัฒนาความร่วมมือระหว่าง สสส. สกว. และมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ในการพัฒนานิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เกิดข้อเสนอเชิงนโยบายแก่มหาวิทยาลัยด้านการพัฒนานิสิต รวมทั้งแนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ซึ่งศึกษาการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามใน โดยมีจุดมุ่งหมายของการศึกษา 4 ประการ คือ 1. ศึกษาสถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2. ศึกษาค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3. ศึกษาพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และ 4. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3.1 ขอบเขตพื้นที่

การคัดเลือกพื้นที่ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่ในมหาวิทยาลัยมหาสารคามเนื่องจากในระยะเวลา 8 ปีที่ผ่านมา พบว่ามหาวิทยาลัยมหาสารคามมีการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ทั้งด้านกายภาพและสังคมเป็นอย่างมากซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วนี้ได้ก่อให้เกิดปัญหาและได้ส่งผลกระทบต่อนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามจึงเป็นพื้นที่ที่มีความน่าสนใจในการทำวิจัย โดยทำการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคามเขตพื้นที่ขามเรียง อ.กันทรวิชัย จ.มหาสารคาม

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นกาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มเป้าหมาย คือ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานด้านนิสิตในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เช่น บุคลากรกองกิจการนิสิต ฝ่ายแนะแนวและจัดหางานและงานงานวินัยนิสิต จำนวน 5 คน เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนานิสิต 2 สังกัดคณะ จำนวน 2 คน ตัวแทนนิสิตจากสโมสรคณะ 12 คณะ จำนวน 12 คน โดยประชากรกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ชั้นปีที่ 1 – 4 ชั้นปีละ 50 คน 12 คณะ จำนวน 2,400 คน เขตพื้นที่ขามเรียง (ม.ใหม่) จำนวน 12 คณะ

3.3 ทบทวนแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้าข้อมูลเอกสารหลายประเภท ได้แก่ เอกสารและหนังสือตำราวิชาการ รายงานการวิจัย และวิทยานิพนธ์ เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย ได้แก่ แนวคิดเรื่องเรื่องพื้นที่ (Place / Space) ที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ทางกายภาพ (First space /Physical Space) พื้นที่ทางความคิด (Second space /Mental Space) พื้นที่ทางสังคม (Third space/Social Space) แนวคิดค่านิยม และทัศนคติ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR)

3.4 รูปแบบการวิจัย (Research Design)

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีความถูกต้องจึงมีการวิจัยแบ่งเป็น 3 ระยะดังนี้

- 1) การเตรียมการ ได้แก่ การศึกษาและทบทวน เอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การคัดเลือกพื้นที่และประชากรกลุ่มเป้าหมาย การสำรวจ และการสร้างความสัมพันธ์กับองค์กร กลุ่ม ชมรม ผู้บริหารในมหาวิทยาลัย
- 2) การดำเนินการวิจัย ได้แก่ การกำหนดปัญหาร่วมกับนักศึกษา ตัวแทนองค์กร กลุ่ม ชมรม ผู้บริหารในมหาวิทยาลัย การออกแบบการวิจัยและการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอข้อมูลต่อสาธารณะ
- 3) การสรุปและประเมินผล ได้แก่ การวางแผนการดำเนินงาน การปฏิบัติตามแผน การอบรมเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้ร่วมวิจัย การติดตามประเมิน และการนำเสนอผลการวิจัย
- 4) การสรุปรายงานผลการวิจัย ได้แก่ การเสนอรายงานผลการวิจัย เสนอร่างผลการวิจัยต่อสาธารณะ ปรับแก้ความสมบูรณ์ของรายงานผลการวิจัย

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม การจัดเวที และการศึกษาเฉพาะรายกรณี (Case study) โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับกลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเชิงสร้างสรรค์ และพื้นที่ในเชิงไม่สร้างสรรค์ ในมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ดังนี้

3.5.1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย เป็นแบบสอบถามที่ประกอบด้วย ข้อคำถาม จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามแบบปลายปิดและปลายเปิด แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบ ประกอบด้วยข้อคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับนิสิตชั้นปีที่ เพศ อายุ ระดับปริญญา สาขา สังกัดสาขาวิชา สังกัดคณะ ค่าใช้จ่าย การเข้าร่วมกิจกรรม/ชมรม การใช้เวลาว่าง

ตอนที่ 2 ข้อคิดเห็นต่อการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมทั้งก่อนเข้าและหลังจากที่เข้าร่วมกิจกรรม ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3.5.2 การสังเกตการณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เป็นการสังเกตแบบแผนการกระทำ จากกิจกรรมและสถานที่ที่มีการดำเนินกิจกรรมอยู่

3.5.3 การใช้ข้อมูลหลักฐาน โดยรายงานจากเอกสารมือสองที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ประกอบการรายงาน และนำเสนอข้อมูล เช่น เอกสารรายงานสถานการณ์ปัญหาของนิสิต

3.6 การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการวิจัยทั้ง 3 ระยะ มาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยตามกรอบการวิจัยที่กำหนดไว้ในบทที่ 2

3.7 การสรุปรายงานผลการวิจัย

3.7.1 นำเสนอรายงานผลการวิจัยต่อโหนด

3.7.2 นำเสนอร่างผลการวิจัยสู่สาธารณะ และเสนอต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

3.7.3 ปรับแก้ไขความสมบูรณ์ของรายงานผลการวิจัยตามข้อเสนอแนะของพี่เลี้ยงโหนดวิชาการก่อน
นำส่ง สกว.

3.8 กระบวนการและผลการดำเนินงาน

1.1.1. กระบวนการพัฒนาโครงการ

การประชุมพัฒนาโจทย์ของโครงการวิจัยได้มีการประชุม เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม 2552 ที่กองกิจการนิสิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ซึ่งมีผู้เข้าร่วมประชุมคือ เจ้าหน้าที่งานแนะแนวและจัดหางาน เจ้าหน้าที่งานวินยนิสิต นิสิตปริญญาโทสาขาวิจัยเพื่อพัฒนาท้องถิ่น และนิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยมีขั้นตอนและเนื้อหา ในการประชุม เริ่มจากชี้แจงวัตถุประสงค์ของการจัดประชุม การแนะนำตัวของผู้จะทำการศึกษา การชี้แจงแนวคิด เป้าหมาย และประโยชน์ของงานวิจัย การระดมความคิดเห็นค้นหาประเด็นเพื่อพัฒนาเป็นโจทย์ในการทำงานวิจัยปัญหานิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ประเด็นที่จะทำการศึกษา 4 ประเด็น คือ ด้านบริบทภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถานการณ์ด้านพื้นที่สร้างสรรค์และพื้นที่ไม่สร้างสรรค์ สถานการณ์ปัญหาของนิสิต และด้านค่านิยม/ทัศนคติ เรื่องความเสี่ยงทางเพศ

การพัฒนาโครงการ ดำเนินการร่วมกันระหว่างทีมวิจัยและทีมโหนดวิชาการ วิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่จะนำไปสู่การศึกษา เพื่อกำหนดโจทย์วิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ และออกแบบขั้นตอนกระบวนการวิจัย เพื่อนำเสนอโครงการของงบประมาณต่อสำนักงานสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ซึ่งโจทย์วิจัยของโครงการที่ทีมวิจัยร่วมกันพัฒนาและเป็นสิ่งที่ทีมวิจัยต้องการศึกษา คือ “การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาวัยรุ่นเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามควรเป็นอย่างไร” การได้มาซึ่งโจทย์วิจัยดังกล่าวทีมได้มีส่วนร่วมในการแตกประเด็นปัญหาของโครงการให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ซึ่งจากการเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ทางทีมได้ช่วยกันแตกประเด็นปัญหาร่วมกันตามประเด็นปัญหา 4 ด้าน ที่จะทำการศึกษา คือ ด้านบริบทภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถานการณ์ด้านพื้นที่สร้างสรรค์และพื้นที่ไม่สร้างสรรค์ สถานการณ์ปัญหาของนิสิต และด้านค่านิยม/ทัศนคติ เรื่องความเสี่ยงทางเพศ

1.1.2. กระบวนการสร้างทีมและพัฒนาศักยภาพทีม

จากการพัฒนาโจทย์และพัฒนาโครงการของโครงการการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาวัยรุ่นเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามและนำไปสู่การเสนอโครงการนั้น เป็นการพัฒนาโจทย์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เกิดการทำงานร่วมกันระหว่างบุคลากรงานแนะแนวและจัดหางาน งานวินยนิสิต กองกิจการนิสิต บุคลากรงานกิจการนิสิตคณะนิสิตสาขาวิชาจิตวิทยาและการแนะแนว และนิสิตคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มีการประชุมแบ่งเพื่อบทบาทหน้าที่ในการทำงานในทีม การทำงานของทีมมีบทบาทตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายมีการประสานงานและติดตามงานตามที่ตนได้รับมอบหมาย มีการชักชวนบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมทำวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการมากขึ้น

1.1.3. กระบวนการแตกกรอบการศึกษาและการจัดทำเครื่องมือ

การพัฒนาเครื่องมือวิจัย ได้แก่

- 1) ศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อรวบรวมสาระสำคัญที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นประเด็นคำถาม
- 2) จัดทำกรอบประเด็นคำถามสำหรับการจัดกิจกรรมกลุ่มและการเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะรายกรณี
- 3) ประชุมทีมวิจัยในการพิจารณาประเด็นคำถามสำหรับการจัดกิจกรรมกลุ่ม การเก็บข้อมูลศึกษาเฉพาะรายกรณี โดยการจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น เรื่อง การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- 4) จัดทำ (ร่าง) เครื่องมือการเก็บข้อมูลสำหรับการจัดกิจกรรมกลุ่ม และการศึกษาเฉพาะรายกรณี พร้อมคู่มือการเก็บข้อมูล ส่งให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาให้ข้อคิดเห็นและนำมาปรับแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้ :
- 5) นำเครื่องมือจัดเก็บข้อมูลไปทดสอบและปรับแก้ไขให้เหมาะสมก่อนลงพื้นที่ศึกษา พร้อมจัดทำคู่มือการเก็บข้อมูล และมีการกำหนดรูปแบบการดำเนินการจัดกิจกรรมกลุ่มและการศึกษาเฉพาะรายกรณี เพื่อให้สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัย

1.1.4. กระบวนการศึกษาข้อมูล

การเก็บข้อมูลของทีมนักวิจัยใช้การเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ การ Focus Group เป็นการสนทนาทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ พร้อมด้วยการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลด้วย สาเหตุที่เลือกใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบสัมภาษณ์ และการ Focus Group เนื่องจากการใช้เครื่องมือดังกล่าวจะทำให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและครอบคลุมก่อนที่จะทำเป็นเครื่องมือแบบสอบถามในช่วงที่ 2 ของโครงการ และการจัดค่ายของโครงการต่อไป ปัญหา อุปสรรคของการจัดกิจกรรมการ Focus Group คือช่วงเวลาของการจัดกิจกรรมเนื่องจากเวลาไม่เอื้อในการจัดเวที ทำให้การจัดเวทีในแต่ละครั้งไม่เป็นไปตามที่ตั้งไว้ เนื่องจากช่วงเวลาของผู้ให้ข้อมูลมีเวลาว่างที่ค่อนข้างจำกัด เนื่องจากติดภารกิจเรื่องเรียน

สรุปการเก็บข้อมูลของโครงการ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม

- กลุ่มที่ 1 กลุ่มตัวแทนนิสิตจากสโมสรคณะ 12 คณะ จำนวน 12 คน ทั้งนี้เพื่อเก็บข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาทั่วไปและปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- กลุ่มที่ 2 กลุ่มนิสิตในหอพักทั้งหอพักชาย และหอพักหญิง ทั้งนี้เพื่อเก็บข้อมูลด้านค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- กลุ่มที่ 3 กลุ่มนิสิตชมรม องค์กรในมหาวิทยาลัย ทั้งนี้เพื่อเก็บข้อมูลด้านพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

5. กระบวนการวิเคราะห์ / สรุปข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสนทนากลุ่มและการ Focus Group ข้อมูลที่ทีมวิจัยได้มาวิเคราะห์ปัญหาและแตกประเด็นร่วมกันในทีมวิจัยโดยการแบ่งประเด็นปัญหาออกตามที่ต้องการศึกษา มีการสรุปประเด็นที่ร่วมกัน

การตรวจสอบความถูกต้อง ทีมวิจัยใช้เครื่องมือแบบสอบถาม และการ Focus Group การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทางทีมวิจัยใช้วิธีการสอบถาม การพูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่างทีมวิจัยและผู้ให้ข้อมูล ว่าข้อมูลที่ได้นั้นผู้สัมภาษณ์และผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจตรงกันตามวัตถุประสงค์หรือไม่

6. กระบวนการวางแผนเพื่อออกแบบการปฏิบัติการ

ทีมวิจัยมีประชุมร่วมกันและกำหนด วัน เวลา และสถานที่ของการจัดกิจกรรม โดยทีมวิจัยต้องวางแผนให้ครอบคลุมถึงช่วงเวลาของผู้ให้ข้อมูลซึ่งช่วงเวลาต้องมีความเหมาะสมและไม่กระทบต่อเวลาเรียนของผู้ให้ข้อมูล วางแผนกิจกรรมที่จะทำเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ผลของการดำเนินการจัดกิจกรรมที่ทีมวิจัยเลือกจัดกิจกรรมประชุมในมหาวิทยาลัยเนื่องจากสถานที่มีความเหมาะสมสำหรับนิสิตผู้ให้ข้อมูลเพราะสามารถเดินทางได้สะดวก ปัญหาคือ ช่วงเวลาของทีมวิจัยและนิสิตผู้ให้ข้อมูลมีเวลาค่อนข้างจำกัดเพราะการเรียนการสอนของนิสิตมีตารางเรียนทั้งวัน ทีมวิจัยมีงานหลักที่ต้องรับผิดชอบค่อนข้างเยอะ ดังนั้น การจัดการเวลาให้ตรงกันระหว่างทีมวิจัยและผู้ให้ข้อมูลจึงต้องเลือกเวลาให้เหมาะสมและเป็นไปได้

7. ปฏิบัติการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในโครงการ

การปฏิบัติการนี้แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงวิชาการ เพื่อทดลองปฏิบัติการการเสริมสร้างเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แขนงนิสิตในการทำงานกับชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดอบรมเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แขนงนิสิตในการทำงานกับชุมชน จำนวน 20 คน แขนงนิสิตนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปปฏิบัติใช้ในรายวิชาเรียน งานกลุ่มชมรม และการลงชุมชน

รูปแบบที่สอง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยเปิดโอกาสสำหรับนิสิต บุคลากร และบุคคลทั่วไป ที่มีความสนใจได้มีโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเยี่ยมชมศูนย์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชน ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยใช้กระบวนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และการประชุมสรุปทบทวนการดำเนินงาน

รูปแบบที่สาม พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการสืบทอดวิถีเกษตร เพื่อเป็นการตอบสนองความสามารถของนิสิตด้านกิจกรรมนิสิต โดยมาทำกิจกรรม ตามกำลังความสามารถของตัวนิสิตเอง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเกษตรให้กับนิสิต และเพื่อสืบทอดวิถีเกษตร โดยการจัดเตรียมดินเพื่อปลูกผักกรอบใหม่ การจัดทำเมล็ดพันธุ์ผักที่ตลาดต้องการ มาปลูกลงแปลง คัดเลือกพันธุ์ปลาเพื่อที่จะมาเลี้ยง และวางแผนเรื่องการตลาดเมื่อผักและปลาโตแล้วไปติดต่อขายผักและปลาร้านค้าที่อยู่บริเวณมหาวิทยาลัย

8. กระบวนการสรุปผลการวิจัย/การนำเสนอผล/การขยายผล

จากการพัฒนาโจทย์วิจัย การพัฒนาโครงการจนเกิดโครงการ “การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม” นั้น จากโจทย์ประเด็นปัญหาทำให้เกิดสิ่งที่ต้องการศึกษาอยู่ 4 ประเด็น คือ ด้านบริบทภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยมหาสารคาม สถานการณ์ด้านพื้นที่สร้างสรรค์และพื้นที่ไม่สร้างสรรค์ สถานการณ์ปัญหาของนิสิต และด้านค่านิยม/ทัศนคติ เรื่องความเสี่ยงทางเพศ สิ่งที่เกิดในช่วงของการทำกิจกรรมคือทีมวิจัยมีความเข้าใจวัตถุประสงค์ที่ตรงกันมากขึ้น เข้าใจบทบาทและสิ่งที่ทีมจะทำการที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้คือ สิ่งที่คุณวิจัยและทีม รวมทั้งผู้ที่เป็นเจ้าของ

ปัญหาต้องการศึกษาซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการแก้ไขและพัฒนาให้ดีขึ้น การเรียนขั้นตอนกระบวนการการทำวิจัย การค้นหาโจทย์ การพัฒนาโครงการ การสร้างทีม บทบาทของทีมวิจัย เกิดการร่วมมือและการสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาสถานการณ์ที่เหมือนและแตกต่างกันออกไป

บทที่ 4 ผลการศึกษา

ผลการศึกษา โครงการวิจัยการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ตามวัตถุประสงค์ มีดังนี้

- 1) สถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัย
- 2) ค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัย
- 3) พื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิต
- 4) แนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์

4.1 สถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัย

จังหวัดมหาสารคาม แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 อำเภอ 133 ตำบล 1 เทศบาลเมือง 10 เทศบาลตำบล 1,944 หมู่บ้าน 30 ชุมชน 1 เทศบาลเมือง จำนวนประชากร 936,957 คน แยกเป็น ชาย 464,646 คน หญิง 472,311 คน นอกจากนี้จังหวัดมหาสารคาม ได้ชื่อว่า “ดักสลิานคร” หมายถึงเป็นเมืองศูนย์กลางทางการศึกษาของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีสถาบันการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อาชีวศึกษาและระดับอุดมศึกษาจำนวน จำนวน 196,096 คน นักเรียน / นิสิต / นักศึกษา ทั้งหมดในจังหวัดมหาสารคามโดยแบ่งตามออกเป็น 4 สังกัด ดังนี้คือ

(1) สังกัดสถาบันศึกษาระดับอุดมศึกษา จำนวน 2 แห่ง (50,265 คน) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม 37,124 คน และ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม 13,141 คน

(2) สังกัดสถาบันศึกษาระดับอาชีวศึกษา จำนวน 8 แห่ง (13,445 คน) แบ่งเป็นวิทยาลัยอาชีวศึกษา จำนวน 3,505 คน วิทยาลัยเทคนิค จำนวน 4,416 คน วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จำนวน 1,265 คน วิทยาลัยสารพัดช่าง 438 คน วิทยาลัยพลศึกษา 1,500 คน วิทยาลัยการอาชีพพยัคฆ์ภูมิพิสัย 1,074 คน วิทยาลัยการอาชีพวาปีปทุม 719 คน วิทยาลัยศรีพยาบาลมหาสารคาม จำนวน 528 คน

(3) สังกัดสถาบันการศึกษาระดับ มัธยมศึกษา/ประถมศึกษา (124,325 คน) แบ่งเป็น 3 เขตพื้นที่การศึกษา ดังนี้ (1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคามเขต 1 จำนวน 217 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 46,080 คน (2) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 2 235 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 47,751 คน และ (3) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 158 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 30,494 คน

(4) สังกัดสถาบันการศึกษาในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม มีทั้งสิ้น 20 โรงเรียน มีนักเรียนจำนวน 8,061 คนและโรงเรียนในสังกัดเทศบาลเมือง 7 แห่ง มีนักเรียน 37 (ข้อมูลจาก ศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดมหาสารคาม ปี 2552)

จากจำนวนเด็กและเยาวชนที่กล่าวมาข้างต้น คิดเป็น 1 ใน 3 ของประชากรทั้งหมดของจังหวัด และอาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมืองและอำเภอกันทรวิชัย จำนวน 196,096 คน แบ่งเป็นเรียนในระดับอุดมศึกษา จำนวน 63,710 คน เด็กและวัยรุ่น จำนวน 132,386 คน ในจำนวนนี้ เมื่อเปรียบเทียบข้อมูลเชิงปริมาณพบว่าจำนวนนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในจังหวัดมหาสารคามกับจังหวัดใกล้เคียง พบว่าจังหวัดมหาสารคาม มีความหนาแน่นกว่าจังหวัดอื่น ๆ ดังนี้ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 52,071 คน จังหวัดขอนแก่น จำนวน 26,628 คน จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 20,318 คน จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 25,519 คน และจังหวัดอุดรธานีจำนวน 18,036 คน

จากความหนาแน่นของประชากรเยาวชนข้างต้น เป็นหนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะเด็กและเยาวชน กล่าวคือ มีจำนวนประชากรแฝงเข้ามาอาศัยเพิ่มขึ้น และพบว่าในพื้นที่เสี่ยง ที่เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาวะเด็กและเยาวชนอีกด้วย โดยจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นของศูนย์ปฏิบัติการจังหวัดมหาสารคาม ปี 2552 พบว่ามีปริมาณของสถานประกอบการ/สถานบริการในเขตเมืองจำนวนมากที่ให้บริการ เช่น มีโรงแรม จำนวน 82 แห่ง ร้านสุราในเขตมหาชัย จำนวน 13 แห่ง ร้านเกมส์ อินเทอร์เน็ต จำนวน 184 ร้าน ร้านสนุกเกอร์ บิลเลียด จำนวน 16 แห่ง ร้านคาราโอเกะ จำนวน 173 แห่ง ร้านจำหน่ายเครื่องประดับ (เพชร พลอย ทอง เงิน อัญมณี) จำนวน 41 ร้าน มีร้านประเภทอื่นๆ เช่น ร้านจำหน่ายมือถือ (จำหน่ายและรับซื้อ) จำนวน 109 ร้าน มีหอพักที่เป็นความรับผิดชอบของสถานศึกษา จำนวน 6 แห่ง และหอพักเอกชน จำนวน 820 แห่ง

ลักษณะทางกายภาพและปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมดังที่กล่าวมาข้างต้น ได้ส่งผลต่อพฤติกรรมเด็กและเยาวชน จากข้อมูลของโรงพยาบาลมหาสารคามและสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2552 พบว่า ความรุนแรงของปัญหาเด็กและเยาวชนจำนวนเพิ่มขึ้นมาก และจากข้อมูลจากศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลมหาสารคามพบว่ามีผู้มาใช้บริการ จำนวน 222 ราย (สตรี 151 ราย) นอกจากนี้ยังพบการล่องลอยเมิดทางเพศ จำนวน 208 ราย แบ่งเป็นทำร้ายร่างกาย จำนวน 139 ราย ในจำนวนนี้พบว่าเป็นเด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 11-18 ปี จำนวน 198 ราย

โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ จำนวนผู้ติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์จำนวน 471 ราย (ข้อมูลที่มาใช้บริการเท่านั้น) มีผู้ติดเชื้อเอดส์ (ที่ขึ้นทะเบียน) จำนวน 280 ราย ข้อมูลจากการสำรวจของสภาเด็กและเยาวชน จังหวัดมหาสารคามในกลุ่มเด็กนักเรียนและนักศึกษา ปวส. จำนวน 400 คน พบว่า เพศหญิงมีการใช้ถุงยางอนามัยร้อยละ 29.3 ส่วนเพศชาย มีการใช้ถุงยาง 44.8

ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ 55 ราย (ข้อมูลมาใช้บริการโรงพยาบาลมหาสารคาม) และพบสถานทำแท้งเถื่อน จำนวน 18 แห่ง (ปี 2552 มีวัยรุ่น และเยาวชนหญิงได้รับผลกระทบจากการทำแท้งเถื่อน 153 ราย เสียชีวิต 1 ราย (ข้อมูลจาก กลุ่มงานสูติกรรม โรงพยาบาลมหาสารคาม)

ด้านคดีเด็กและเยาวชน มีคดีพิกพาอาวุธปืนและ 7 ราย การทำร้ายร่างกายของเด็กและเยาวชนในจังหวัด 137 คดี การกระทำความผิดของเด็กและเยาวชน จำนวน 250 คดี มากที่สุดเป็นคดี ทำร้ายร่างกาย 137 ราย รองลงมาเป็นคดีข่มขืนกระทำชำเรา 71 ราย ขับรถโดยประมาท 12 ราย (ที่มา ข้อมูลสถิติการเข้าร่วมสอบปากคำเด็กและเยาวชน เดือนมกราคม - ตุลาคม 2552)

ส่วนสถานการณ์ปัญหาภาวะความเครียดมี จำนวน 52 ราย มีการพยายามฆ่าตัวตาย 63 รายเด็กและเยาวชนที่เข้าบำบัดรักษายาเสพติด รวมถึงบุหรี่ยาและสุรา จำนวน 271 ราย

นอกจากนี้มีข้อมูลที่สะท้อนค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศของเด็กและเยาวชน ต่อการมีเพศสัมพันธ์ที่ไม่ปลอดภัยทางเพศ เช่น การล่าแต้ม การแข่งขันจับไม้ การสะสมหัวเข็มขัดของสถาบันต่างๆ และพบการมีพฤติกรรมทางเพศแบบสวิงกิ้ง และพฤติกรรมที่เรียกว่าแซนวิช (1 หญิง 2 ชายหรือ 2 ชาย 1 หญิง มีพฤติกรรมการทะเลาะวิวาทเพื่อการแย่งแฟน ยังมีคำพูดของวัยรุ่นที่ว่า “ทุกวันนี้การมีเพศสัมพันธ์ถือเป็นเรื่องธรรมดา และ เป็นวัฒนธรรมใหม่แล้ว” จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้รับบริการของโรงพยาบาล แผนกสุขภาพจิต พบว่า เด็กมีค่านิยมในการขายบริการทางเพศเพิ่มขึ้น และวัยรุ่นหญิงมองว่าการขายบริการทางเพศเป็นเรื่องธรรมดา

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของเภสัชกรประจำร้านยา พบว่า มีการใช้ยาคุมกำเนิดแบบฉุกเฉินเป็นที่นิยมมากที่สุด ในการแก้ปัญหาหลังมีเพศสัมพันธ์ มีการใช้ยาคุมกำเนิดเกินขนาด (ใช้ 4 กล่อง/เดือน) และ มีการฉีดวิตามินซีได้ผิวหนังเพื่อเพิ่มความเปล่งปลั่งให้กับผิวพรรณ

จากสถานการณ์ความรุนแรงของเด็กและเยาวชนในเขตจังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัญหาเด่นชัดและมีความรุนแรงมากที่สุดในขณะนี้ คือ พฤติกรรมเสี่ยงเรื่องเพศ ค่านิยมเรื่องเพศที่ผิดๆ การรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของการใช้ชีวิตด้านต่างๆ ซึ่งจะสามารถวิเคราะห์เชื่อมโยงไปถึงสาเหตุของปัญหาตั้งแต่ การบ่มเพาะจากครอบครัว ค่านิยมของชุมชนและสังคม สิ่งแวดล้อมอื่นๆ เพื่อน ยุคสมัย และ สื่อโฆษณาต่างๆ ทำให้เกิดการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ต่อการมองชีวิตและเลือกการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องได้

ในขณะเดียวกันที่จังหวัดมหาสารคามก็มีหน่วยงานและองค์กรที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนมากมาย อาทิ หน่วยงานด้านสาธารณสุข สถาบันการศึกษา สำนักงานคุมประพฤติ ปกครองจังหวัด สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ภาคธุรกิจ และองค์กรพัฒนาเอกชน และได้รับรางวัลดีเด่นด้านต่างๆ จำนวนมาก แต่สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหายังทวีคูณยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจากการประชุมภาคีความร่วมมือ (แบบหลวมๆ) ระหว่างสถาบันการศึกษา (มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม) หน่วยงานสาธารณสุข (โรงพยาบาลมหาสารคามและสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) และ องค์กรพัฒนาเอกชนด้านเด็ก จำนวนหลายครั้ง (ตั้งแต่ปี 2552) และในปีนี้มีกร่วมมือกันเพื่อการทำงานเชิงรูปธรรมมากขึ้น โดยการระดมทุนที่มีมาศึกษาข้อมูลสถานการณ์ของเด็กและเยาวชนในเขตอำเภอเมือง เพื่อการพัฒนากลไกการทำงานและจัดตั้งกลุ่มนักศึกษาเพื่อการศึกษาปัญหาตนเองด้วย นอกจากนี้ยังมีความพยายามของผู้บริหารขององค์กรที่กล่าวมาข้างต้นพยายามผลักดันเวทีการปรึกษาหารือเพื่อการพัฒนาความเข้าใจและวางแผนการทำงานร่วมกันเชิงกลไก เพราะด้วยสถานการณ์ที่ทุกคน ทุกครอบครัว ทุกชุมชน และทุกองค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเพื่อการแก้ไขปัญหากำลังเผชิญนั้นคล้ายๆ กัน เพียงแต่ต่างกรรมต่างวาระที่รับผิดชอบเท่านั้น และบทเรียนสูงสุดของการปฏิบัติการของแต่ละแห่งพบว่าถึงเวลาที่จะต้องมาร่วมมือกันอย่างจริงจังในการทำงานด้านเด็กและเยาวชน ให้สมกับวิสัยทัศน์ของจังหวัดที่ว่า เมืองการศึกษา พัฒนาทรัพยากรบุคคล แหล่งผลิตผลเกษตรปลอดภัยจากสารพิษ เสริมสร้างเศรษฐกิจเพื่อชุมชน และนี่คือแนวทางการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในระยะยาว ให้เกิดขึ้นตามความฝันของจังหวัดที่กล่าวไว้ เพื่อการนำไปสู่การดำเนินงานโครงการเชิงบูรณาการทั้งความคิด ความเชื่อ ศรัทธาและศักยภาพของแต่ละหน่วยงาน เพื่อให้เกิดพลังการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง

ข้อมูลจาก พมจ.

1. เด็กและเยาวชนของจังหวัดมหาสารคามมีพฤติกรรมเสี่ยง (Risk Behavior) อยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาจากค่าเฉลี่ยระดับภาคทั้งด้านสุขภาพอนามัย ด้านการศึกษา และด้านสังคมอย่างชัดเจน
 - เด็กประถม / มัธยมต้น / อาชีวศึกษาที่ทาน fast food เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 4.08 / 3.37 / 3.57 / 0.27 เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ยภาคร้อยละ 5.56 / 4.35 / 4.86 / 3.15
 - จำนวนเด็กมากกว่าหรือเท่ากับ 18 ปี พยายามฆ่าตัวตาย / ฆ่าตัวตายสำเร็จ มีอัตราเป็น 7.41 / 1.65 ต่อแสนประชากร เทียบกับระดับภาคเป็น 16.62 / 2.20 ต่อแสนประชากร
 - จำนวนเด็กบาดเจ็บ / เสียชีวิตจากอุบัติเหตุจักรยานยนต์คิดเป็น ต่อแสนประชากรมีอัตราเป็น 682.52 / 21.25 เทียบกับระดับภาคคิดเป็น 1,101.50 / 28.80 ต่อแสนประชากร
 - การออกกลางคันของเด็กประถม-อุดมศึกษา อยู่ในช่วงร้อยละ 0.17-2.15 เทียบกับค่าเฉลี่ยภาค 1.59-6.45
 - อัตรานักเรียนที่ย้ายโรงเรียนในระดับประถม / มัธยม / อาชีวะ คิดเป็นร้อยละ 0.54 / 0.03 / 0.02 เทียบกับค่าเฉลี่ยระดับภาคเป็นร้อยละ 0.02 / 1.39 / 1.14
 - อัตราเด็กประถม-อาชีวศึกษา โทรศัพท์เป็นประจำ อยู่ในช่วงร้อยละ 11.50-34.01 เทียบกับระดับภาคช่วงร้อยละ 19.38-43.60

- เด็กประถม / มัธยมต้น / มัธยมปลาย / อาชีวศึกษา ที่เล่นอินเทอร์เน็ตเป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 11.31 / 20.50 / 13.25 / 11.06 เทียบกับค่าเฉลี่ยระดับภาค เป็น 17.85 / 22.05 / 26.08 / 17.82
- เด็กประถม / มัธยมต้น / มัธยมปลาย / อาชีวศึกษา ที่เล่นเกมออนไลน์ เกมคอมพิวเตอร์และเกมอื่นๆ เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 18.80 / 16.25 / 10.75 / 9.62 เทียบกับระดับภาคเฉลี่ยร้อยละ 22.35 / 20.07 / 15.69 / 12.86
- จำนวนเด็กขอรับการบำบัดยาเสพติดต่อแสนประชากรคิดเป็น 20.78 เทียบกับระดับภาคค่าเฉลี่ยเป็น 191.32 ต่อแสนประชากร
- เด็กประถม / มัธยมต้น / มัธยมปลาย / อาชีวศึกษา ที่เล่นเกมออนไลน์ เกมคอมพิวเตอร์และเกมอื่นๆ เป็นประจำ คิดเป็นร้อยละ 18.80 / 16.25 / 10.75 / 9.62 เทียบกับระดับภาคเฉลี่ยร้อยละ 22.35 / 20.07 / 15.69 / 12.86
- จำนวนเด็กขอรับการบำบัดยาเสพติดต่อแสนประชากรคิดเป็น 20.78 เทียบกับระดับภาคค่าเฉลี่ยเป็น 191.32 ต่อแสนประชากร

สถานการณ์ด้านเด็กจังหวัดมหาสารคาม 5 อันดับสถานการณ์แรก

1. เด็กมาทำคลอด (อายุ 15-19 ปี) (ต่อประชากรแสนคน)	204.20
2. เด็กถูกส่งเข้าสถานพินิจ (ต่อประชากรแสนคน)	61.98
3. ทารกถูกทอดทิ้ง (ต่อประชากรแสนคน)	3.16
4. พื้นที่เสี่ยง (ต่อประชากรแสนคน)	53.87
5. เด็กที่ยอมรับว่าเคยมีเพศสัมพันธ์ มัธยมต้น-มัธยมปลาย	7.03/10.34

*ข้อมูลจากการ สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2551

จากข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยที่กล่าวมาข้างต้น ได้สะท้อนให้เห็นถึงความรุนแรงที่เกิดขึ้นภายในจังหวัด ซึ่งมีใช้เพียงแค่ขอบรั้วของมหาวิทยาลัยเท่านั้น ดังนั้นการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืนจึงจำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของหลายๆ ส่วนจากภาคส่วนของจังหวัดเข้ามามีส่วนร่วมกัน ซึ่งปัญหาของเด็กเยาวชนล้วนเป็นปัญหาที่ทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น โดยมีสาเหตุที่เกิดจากตัวเด็กเอง ปัจจัยแวดล้อม เช่น ร้านเหล้า สถานบันเทิง และสื่อต่างๆ ซึ่งถึงแม้จะมีมาตรการการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ ก็อาจจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน

4.2 ค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัย

จากการเก็บข้อมูลในกลุ่มนิสิต สามารถสรุปการเก็บข้อมูลของโครงการในกลุ่มนิสิตในหอพักทั้งหอพักชาย และหอพักหญิง เกี่ยวกับค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า นิสิตมีมุมมองความคิดต่อการเข้ามาศึกษาในมหาวิทยาลัย โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวนิสิต ดังนี้ ด้านสุขภาพอนามัย ด้านการบริโภค ด้านโครงสร้างพื้นฐานทางการศึกษา ด้านการทำกิจกรรมต่างๆเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง หรือการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ด้านทัศนคติต่อสถานศึกษา นักเรียนนักศึกษามีความรู้สึกไม่ปลอดภัยเวลาไปสถานศึกษา ด้านสังคม สื่อลามก อนาจาร เช่น การใช้อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ด้านปัญหายาเสพติด ด้านการใช้สถานบริการในเวลากลางคืน การใช้บริการสถานบันเทิงในเวลากลางคืน ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และจำนวนพื้นที่ดีหรือพื้นที่สร้างสรรค์รอบมหาวิทยาลัย

ด้านค่านิยม และทัศนคติของนิสิตที่ส่งผลต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม พบว่า วัยรุ่นขาดความรู้ ความเข้าใจว่าตัวเองมีความเสี่ยง ขาดจำกัดด้านกฎหมาย เช่น การทำแท้งข้อจำกัดทาง

กายภาพ เช่น ขาดคลินิกที่เข้าถึงได้ง่าย รวดเร็วสะดวก รักษาความลับ คลินิกขาดคุณภาพ เช่น ให้บริการหลากหลายและบูรณาการ ผู้ให้บริการไม่เป็นมิตรกับวัยรุ่น ไม่เกิดความประทับใจ

นอกจากนั้นยังได้มีการสนทนาและเก็บข้อมูลถึงค่านิยม และทัศนคติของนิสิตในช่วงเทศกาลวันลอยกระทง พบว่า

1. แนวคิดการคบเพื่อนวันลอยกระทง
 - a. ไปเที่ยวกับเพื่อนสนิท ร้อยละ 23.8
 - b. ไปเที่ยวกับแฟนหรือคนรัก ร้อยละ 14.4
 - c. มีกิจกรรมนัดเจอกันเพื่อนฝูงเพื่อฉลองและดื่มเครื่องดื่ม แอลกอฮอล์ ถึงร้อยละ 16
 - d. แข่งรถจักรยานยนต์ รถมอเตอร์ไซด์ตามท้องถนน ร้อยละ 4.9
 - e. มีเพศสัมพันธ์กับแฟนหรือคนรัก ร้อยละ 5.3
2. ปัญหาเยาวชนที่พบในวันลอยกระทง
 - a. ดื่มเหล้าจนเมา ร้อยละ 17.4
 - b. ก่อเรื่องทะเลาะวิวาท ร้อยละ 6.9
 - c. ขับรถจักรยานยนต์ซิ่ง ร้อยละ 5.7
 - d. มีเพศสัมพันธ์ในวันลอยกระทง ร้อยละ 5.3
3. สถานที่ที่มีเพศสัมพันธ์กับแฟนหรือคนรัก
 - a. ลำดับที่ 1 ที่บ้าน หอพัก หรือห้องส่วนตัว ร้อยละ 8.2
 - b. ลำดับที่ 2 โรงแรม ร้อยละ 3.6
 - c. ลำดับที่ 3 สวนสาธารณะ เช่น สวนสาธารณะ หอพัก บ่อน้ำร้อน และกระท่อม ร้อยละ 4
4. สาเหตุพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม
 - a. ความรู้สึกของเสียแบบเอาอย่างและมีค่านิยมผิดๆ หรือ คิดว่าทำแล้วเท่ๆ ดูดีในสายตา กลุ่มวัยรุ่นด้วยกัน ร้อยละ 56.9
 - b. การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ร้อยละ 34.6
5. ความรักและความสัมพันธ์ทางเพศ
 - a. ความรู้สึกชอบเพศเดียวกัน ส่วนใหญ่ไม่มีความรู้สึกชอบเพศเดียวกัน (ร้อยละ 76.44)
 - b. การถูกล่วงเกินทางเพศ ส่วนใหญ่ไม่เคยถูกล่วงเกินทางเพศ (ร้อยละ 78.88)
 - c. การสัมผัสร่างกายกับแฟน ส่วนใหญ่ไม่มีแฟนและไม่เคยมีแฟน (ร้อยละ 54.17)
 - d. ส่วนใหญ่สัมผัสร่างกายโดยจับมือกัน
 - e. การมีเพศสัมพันธ์กับคนที่ไม่ใช่แฟน ส่วนใหญ่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์กับคนที่ไม่ใช่แฟน (ร้อยละ 91.81)
 - f. การมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรก ส่วนใหญ่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์เลย (ร้อยละ 68.89)
 - g. การป้องกันการตั้งครรภ์เมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งสุดท้าย ส่วนใหญ่ไม่เคยมีเพศสัมพันธ์เลย (ร้อยละ 10.13) ในกลุ่มที่เคยมีเพศสัมพันธ์ส่วนใหญ่ป้องกันการตั้งครรภ์โดยใช้ถุงยางอนามัย

จากข้อมูลด้านค่านิยมและทัศนคติ พบว่า นิสิตในฐานะที่เป็นวัยรุ่นเยาวชนต่างมีความมุ่งหวังของการเข้ามายังสถานศึกษาด้วยความรู้สึกนึกคิดถึง “พื้นที่ของความปลอดภัย” ที่จะทำให้ตนเองนั้นเกิดความปลอดภัยและใช้ชีวิตได้อย่างปรกติตลอดจนจบการศึกษา นั้นหมายถึงการมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการดำรงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นในมหาวิทยาลัยหรือในหอพักก็ตาม แต่จากการเก็บข้อมูล พบว่า ใน

มหาวิทยาลัยได้มีการกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้กับนิสิตขึ้นจำนวนมากทั้งในส่วนของคณะ มหาวิทยาลัย และ หอพัก โดยเชื่อมั่นว่าการจัดกิจกรรมต่างๆเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตัวเด็กได้ แต่อย่างไรก็ตาม แนวคิดหรือวิธีการปฏิบัติดังกล่าวเสมือนภูมิคุ้มกัน หรือวัคซีนเล็กๆที่จะช่วยได้ เพราะปัจจัยด้านความเสี่ยง ยังคงมีอยู่รายล้อมจำนวนมาก อาทิ เช่น ร้านเหล้า สถานบันเทิง รวมทั้งสื่อโฆษณาต่างๆ ส่งผลให้เด็กเยาวชน ยังคงมีค่านิยมที่ผิดๆ อันนำไปสู่การเกิดพฤติกรรมเสี่ยงในรูปแบบต่างๆนั่นเอง

4.3 พื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิต

ซึ่งจากการเก็บข้อมูลจากนิสิตทั้ง 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มตัวแทนนิสิตจากสโมสรคณะ กลุ่มนิสิตในหอพัก ทั้งหอพักชาย หอพักหญิง และกลุ่มนิสิตชมรม องค์การในมหาวิทยาลัย พบว่า พื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีดังนี้

- 1) พื้นที่สร้างสรรค์ในระดับมหาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมเชิงรุกร่วมกันโดยการนำนิสิตใหม่ (น้องใหม่) ลงสู่ชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้นิสิตใหม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
- 2) พื้นที่สร้างสรรค์ในรายวิชาการเรียน เช่น การตรวจสุขภาพ การสอนเสริมความรู้และทักษะแก่เด็ก และเยาวชน การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน การเรียนรู้ชุมชนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การอบรมเยาวชนเพื่อต่อต้านยาเสพติด คลินิกกีฬา เป็นต้น
- 3) พื้นที่สร้างสรรค์ในหอพัก หอพักมีกิจกรรมสำหรับนิสิตที่พักอาศัยในหอพัก โดยจัดพื้นที่ภายในเอื้อและกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ ได้แก่ พื้นที่สวนมนต์ พื้นที่อ่านหนังสือโดยการจัดมุมสำหรับอ่านหนังสือและสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของนิสิตหอพัก นอกจากนั้นยังมีห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดูทีวี ห้องคาราโอเกะสำหรับการพักผ่อนหย่อนคลาย เป็นต้น
- 4) พื้นที่สร้างสรรค์ที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ ลานกีฬาทั้งในตัวอาคาร และนอกอาคาร สถานที่ประชุมหรือทำกิจกรรมสำหรับนิสิต
- 5) พื้นที่สร้างสรรค์ในเชิงวิชาการ ได้แก่ ห้องสมุดทั้งในระดับคณะ และมหาวิทยาลัย ห้องคอมพิวเตอร์ IT เป็นต้น
- 6) พื้นที่สร้างสรรค์ในระดับชมรม กลุ่ม ได้แก่
 - กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชนรอบมหาวิทยาลัย ได้แก่ การจัดทำลานกีฬา เอนกประสงค์ สนามเซปักตะกร้อในโรงเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน การจัดทำศาลาเอนกประสงค์ ศาลาการเปรียญ การซ่อมแซมภูมิทัศน์ เทพิน ถนนรอบอุโบสถ การเทพื้นศาลาวัด การจัดทำซุ้มประตูหมู่บ้าน การบำเพ็ญประโยชน์ด้านสิ่งแวดล้อมภายในหมู่บ้าน การจัดทำสวนสาธารณะหมู่บ้าน การจัดห่อกระจายข้าว การจัดทำรั้วรอบหมู่บ้าน และการพัฒนาภูมิทัศน์ในชุมชน
 - กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน ได้แก่ การจัดทำแหล่งเพาะเลี้ยงพันธุ์ปลาน้ำจืด การจัดทำแปลงสมุนไพร การอบรมอาชีพต่างๆ
 - กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ เช่น การฝากตัวเป็น “ลูกฮัก” ในแต่ละหมู่บ้าน การจัดตั้ง “สถาบันเคียงมอ” ขึ้นมา ด้วยการรวมแกนนำของแต่ละสโมสรคณะเข้ามาเป็น “ภาคิ”
 - กิจกรรมการส่งเสริมบุญประเพณีชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกับเทศบาลขามเรียง กิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของประเพณีหลักๆ ของชุมชน เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง วันเด็กแห่งชาติ หรือแม้แต่การแลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมผ่านการร้องหมอลำ ร้อง

สรักัญญะ การจัดกิจกรรมภูมิฐานโบราณ (จุลกรฐาน) ทอดเทียนพรรษา และการจัดธรรมะ ในสถานศึกษา

- กิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การศึกษาเรื่องป่าชุมชนและสมุนไพรโดยชมรมสวนผืนคนสร้างป่า

4.4 แนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์

ปฏิบัติการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในโครงการนี้แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

4.4.1 รูปแบบที่หนึ่ง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงวิชาการ เพื่อทดลองปฏิบัติการการเสริมสร้างเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แขนงนำนิสิตในการทำงานกับชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดอบรมเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แขนงนำนิสิตในการทำงานกับชุมชน จำนวน 20 คน แขนงนำนิสิตนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปปฏิบัติใช้ในรายวิชาเรียน งานกลุ่มชมรม และการลงชุมชน นิสิตที่ได้เข้าร่วมกับโครงการส่วนใหญ่เป็นนิสิตสาขาการพัฒนาชุมชนที่ได้เข้าร่วมการอบรมต้นน้ำกับทางโหนดวิชาการ ซึ่งได้มีการอบรมให้ความรู้เรื่องเทคนิค และเครื่องมือในการทำงานกับชุมชน ซึ่งนิสิตได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้กับรายวิชาเรียน และการเข้าร่วมโครงการวิจัยในรุ่นที่ 3 ได้แก่ 1) โครงการป่าโคกหินลาด ซึ่งนิสิตได้มีการใช้เครื่องมือนี้ลงพื้นที่ศึกษาบริบทของป่า และศึกษาความสัมพันธ์ของชาวบ้านกับป่า 2) โครงการสวัสดิการผู้สูงอายุบ้านแว่นาง พบว่า นิสิตได้มีการนำเครื่องมือการศึกษาชุมชนไปสร้างความสัมพันธ์และทำกิจกรรมสันตนาการร่วมกับชุมชนได้เป็นอย่างดี

ผลจากการทดลองทำกิจกรรมในรูปแบบที่หนึ่ง พบว่า การใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อท้องถิ่นหรือที่เรียกว่า “เทคนิคการศึกษาชุมชน” ไปใช้กับร่วมกับการบูรณาการทำงานกับโครงการวิจัยเพื่อท้องถิ่นอื่นๆนั้น ถือเป็นอีกหนึ่งวิธีการที่จะนำนิสิตเข้าสู่ชุมชนอันเป็นถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง แม้จะไม่ใช้พื้นที่บ้านเกิดของตนเอง อย่างน้อยได้ช่วยให้นิสิตได้เข้าใจถึงชุมชน เข้าใจถึงวิถีชาวบ้าน ไม่ลืมรากเหง้าถิ่นฐานบ้านเกิดของตนเอง การเกิดจิตสำนึกต่อหน้าที่และบทบาทของตนเอง เช่น การใช้เครื่องมือเรื่องโองานชีวิต ทำการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจครอบครัวและชุมชน ได้เป็นตัวสะท้อนให้เด็กเห็นว่ารายได้ที่สำคัญของครอบครัวหรือพ่อแม่มีอะไรบ้าง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วก็เกิดจากค่าเล่าเรียนหรือการศึกษาของบุตรนั่นเอง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากรูปแบบที่หนึ่ง คือ การค้นหาและใช้เครื่องมือเพื่อเป็นสะพานหรือกุญแจสำคัญที่จะนำเด็กเยาวชนเข้าสู่ชุมชน ซึ่งสามารถค้นหาและดำเนินการได้ง่ายในพื้นที่ห้องเรียน วิชาเรียน ซึ่งในโครงการได้นำวิธีการศึกษาชุมชนแบบง่ายมาใช้เป็นแนวทาง ได้แก่ เครื่องมือแผนที่เดินดิน แผนที่ประชากร แผนที่ทรัพยากร ปฏิทินวัฒนธรรมและฤดูกาล และโองานชีวิตเพื่อวิเคราะห์รายรับรายจ่าย

4.4.2 รูปแบบที่สอง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยเปิดโอกาสสำหรับนิสิต บุคลากร และบุคคลทั่วไป ที่มีความสนใจได้มีโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเยี่ยมชมศูนย์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชน ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยใช้กระบวนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และการประชุมสรุปบทเรียนการดำเนินงาน

เป็นหนึ่งในรูปแบบกิจกรรมที่เกิดจากการรวบรวมข้อมูลของชมรม และองค์การนิสิตที่มีอยู่ซึ่งพบว่ามีจำนวนหลายชมรมที่มีเป้าหมายของการรวมกลุ่มทำกิจกรรมเพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมของชุมชน เช่น กิจกรรมการส่งเสริมบุญประเพณีชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมร่วมกับเทศบาลขามเรียง กิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่ง

ของประเพณีหลักๆ ของชุมชน เช่น สงกรานต์ ลอยกระทง วันเด็กแห่งชาติ หรือแม้แต่การแลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมผ่านการร้องหมอลำ ร้องสรภัญญะ การจัดกิจกรรมถิ่นโบราณ (จุลกริน) ทอดเทียนพรรษา และการจัดธรรมะในสถานศึกษา ซึ่งงานบุญประเพณีถือเป็นหัวใจสำคัญของการเชื่อมร้อยมหาวิทยาลัยกับชุมชนรอบๆ ให้เกิดความสัมพันธ์อันดี โดยมีนิสิตทำหน้าที่เป็นลูกเป็นหลานในการเข้าหาชุมชน ซึ่งรูปแบบนี้จะคล้ายคลึงกับรูปแบบที่หนึ่ง หากแต่มีหน่วยของการปฏิบัติการที่แตกต่างกันคือ รูปแบบนี้จะมีนิสิตจากชมรมต่างๆ เป็นตัวขับเคลื่อน โดยเกิดจากจิตอาสาของนิสิตที่เข้าร่วมชมรม และมีองค์การนิสิตร่วมกับกองกิจการนิสิตให้การสนับสนุน

ข้อเสนอแนะที่ได้จากรูปแบบที่สอง ซึ่งเป็นข้อเสนอจากตัวแทนชมรมต่างๆ คือ ให้ทางมหาวิทยาลัยมีการส่งเสริมการทำกิจกรรมของแต่ละชมรมและเชื่อมร้อยการทำงานร่วมกับชุมชน และสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมให้กับชมรมอย่างต่อเนื่อง

4.4.3 รูปแบบที่สาม พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการสืบทอดวิถีเกษตรและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การศึกษาเรื่องป่าชุมชนและสมุนไพรโดยชมรมสวนผืนคนสร้างป่า เพื่อเป็นการตอบสนองความสามารถของนิสิตด้านกิจกรรมนิสิต โดยมาทำกิจกรรม ตามกำลังความสามารถของตัวนิสิตเอง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเกษตรให้กับนิสิต และเพื่อสืบทอดวิถีเกษตร โดยการจัดเตรียมดินเพื่อปลูกผักรอบใหม่ การจัดหาเมล็ดพันธุ์ผักที่ตลาดต้องการ มาปลูกลงแปลง คัดเลือกพันธุ์ปลาเพื่อที่จะมาเลี้ยง และวางแผนเรื่องการตลาดเมื่อผักและปลาโตแล้วไปติดต่อขายผักและปลาร้านค้าที่อยู่บริเวณมหาวิทยาลัย

รูปแบบที่สามนี้ได้มีการเก็บข้อมูลจากกลุ่มชมรม ร่วมกับองค์การนิสิต กองกิจการนิสิต ซึ่งพบว่าหลายชมรมมีการทำกิจกรรมด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะออกมาในรูปของค่ายอาสา และการทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในช่วงเทศกาลหรือวันสำคัญที่ทางมหาวิทยาลัยได้จัดขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากรูปแบบที่สาม ซึ่งเป็นข้อเสนอจากตัวแทนชมรมต่างๆ คือ ให้ทางมหาวิทยาลัยมีการส่งเสริมการทำกิจกรรมของแต่ละชมรมและเชื่อมร้อยการทำงานร่วมกับชุมชน และสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมให้กับชมรมอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งเสนอให้มีการเพิ่มพื้นที่การทำกิจกรรมด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น เช่น พื้นที่เกษตรรอบมหาวิทยาลัยสำหรับนิสิตที่มีความรู้ด้านการทำเกษตรเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์หรือเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับนิสิต และอาจมีการเชื่อมร้อยกับรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาหรือสาขาเกษตร ประมง บัญชี และการตลาด เป็นต้น

บทที่ 5

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นการสรุป อภิปรายผลของการดำเนินโครงการวิจัยการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาวัยรุ่นเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ภายใต้แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) แนวคิดเรื่องพื้นที่ (Place / Space) ที่แบ่งออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ พื้นที่ทางกายภาพ (First space /Physical Space) พื้นที่ทางความคิด (Second space /Mental Space) และพื้นที่ทางสังคม (Third space/Social Space) 2) แนวคิดค่านิยม และทัศนคติ 3) แนวคิดพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น และ 4) แนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ และอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย โดยมีระเบียบวิธีวิจัยที่เรียกว่า “งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น” หรือ CBR (Community base Research) และ “การวิจัยเชิงคุณภาพแบบมีส่วนร่วม” หรือที่เรียกว่า PAR (Participatory Action Research) ทั้งนี้เพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์ และอภิปรายผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนั้นก็คือ สถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัย, ค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัย, พื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิต และแนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์

5.1 สรุปผลการศึกษา

สถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัย

สถานการณ์ปัญหาของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยที่สำคัญคือ การอาศัยอยู่ร่วมกันแบบสามัคคีระหว่างนิสิตหญิงและนิสิตชาย นำมาซึ่งการตั้งท้องและทำแท้ง การติดเชื้อ HIV กามโรค นิสิตที่อยู่ในวัยเรียนมีภาวะเป็นแม่มากขึ้น สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากค่านิยมการมีแฟนในวัยเรียน การเปลี่ยนคู่นอนโดยวิธีการสำเฒึม และยังพบปัญหาหนี้สินที่เกิดจากการเล่นการพนัน ทำให้นิสิตต้องจำนำบัตร ATM กับเจ้าหนี้ เพื่อเล่นการพนันหวังที่จะใช้หนี้สินที่มี เมื่อไม่สามารถใช้หนี้สินได้ จึงนำไปสู่วงจรในการค้ายาเสพติดเพื่อหาเงินใช้หนี้การพนัน ซึ่งโครงการนี้ได้นำไปสู่แก้ไขปัญหาค่าใช้จ่ายของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามให้ครอบคลุมทุกมิติ เริ่มต้นจากการแก้ไขปัญหาวัยรุ่นเสี่ยงทางเพศเป็นอันดับแรกภายใต้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นโดยการสนับสนุนให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ หรือพื้นที่ในการดำเนินกิจกรรมอันเป็นประโยชน์ของกลุ่มนิสิต

การสนับสนุนให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์ให้กับนิสิตมากขึ้น มีการจัดกระบวนการเรียนรู้สภาพแวดล้อมที่เสี่ยงต่อการสูญเสียอนาคตให้กับนิสิตไปพร้อม ๆ กัน จะมีส่วนช่วยทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่มีคุณค่า มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และจากการวิจัยครั้งนี้จะช่วยส่งผลต่อทิศทางเชิงนโยบายของมหาวิทยาลัยมหาสารคามในด้านการผลิตและพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นคนดีและเก่ง โดยเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรมที่จะสำเร็จการศึกษาออกไปรับใช้สังคมในอนาคตดังปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่กล่าวไว้ว่า “พหุ ภูมิ โด ชิเว” :: ผู้มีปัญญาพึงเป็นอยู่เพื่อมหาชน

พื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิต

พบว่า พื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม จำนวน 6 ลักษณะ มีดังนี้

- 1) พื้นที่สร้างสรรค์ในระดับมหาวิทยาลัย เช่น กิจกรรมเชิงรุกร่วมกันโดยการนำนิสิตใหม่ (น้องใหม่) ลงสู่ชุมชนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อให้นิสิตใหม่ได้ทำกิจกรรมร่วมกับโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน
- 2) พื้นที่สร้างสรรค์ในรายวิชาการเรียน เช่น การตรวจสอบสุขภาพ การสอนเสริมความรู้และทักษะแก่เด็กและเยาวชน การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชน การเรียนรู้ชุมชนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การอบรมเยาวชนเพื่อต่อต้านยาเสพติด คลินิกกีฬา เป็นต้น
- 3) พื้นที่สร้างสรรค์ในหอพัก หอพักมีกิจกรรมสำหรับนิสิตที่พักอาศัยในหอพัก โดยจัดพื้นที่ภายในเอื้อและกิจกรรมที่สร้างการเรียนรู้ ได้แก่ พื้นที่สวนมด พื้นที่อ่านหนังสือโดยการจัดมุมสำหรับอ่านหนังสือและสำหรับการแลกเปลี่ยนรูของนิสิตหอพัก นอกจากนั้นยังมีห้องคอมพิวเตอร์ ห้องดูทีวี ห้องคาราโอเกะสำหรับการพักผ่อนหย่อนคลาย เป็นต้น
- 4) พื้นที่สร้างสรรค์ที่เป็นพื้นที่สาธารณะ ได้แก่ ลานกีฬาทั้งในตัวอาคาร และนอกอาคาร สถานที่ประชุม หรือทำกิจกรรมสำหรับนิสิต
- 5) พื้นที่สร้างสรรค์ในเชิงวิชาการ ได้แก่ ห้องสมุดทั้งในระดับคณะ และมหาวิทยาลัย ห้องคอมพิวเตอร์ IT เป็นต้น
- 6) พื้นที่สร้างสรรค์ในระดับชมรม กลุ่ม ได้แก่ กิจกรรมการบำเพ็ญประโยชน์ให้กับชุมชนรอบมหาวิทยาลัย กิจกรรมการส่งเสริมอาชีพให้กับชุมชน กิจกรรมการสร้างความสัมพันธ์ กิจกรรมการส่งเสริมบุญประเพณีชุมชน และกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

แนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์

ผลการปฏิบัติการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในโครงการวิจัยนี้แบ่งเป็น 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่หนึ่ง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงวิชาการ เพื่อทดลองปฏิบัติการการเสริมสร้างเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แขนงนิสิตในการทำงานกับชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดอบรมเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แขนงนิสิตในการทำงานกับชุมชน จำนวน 20 คน แขนงนิสิตนำความรู้ ทักษะที่ได้ไปปฏิบัติใช้ในรายวิชาเรียน งานกลุ่มชมรม และการลงชุมชน

รูปแบบที่สอง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรม และประวัติความเป็นมาของดนตรีพื้นบ้านอีสาน โดยเปิดโอกาสสำหรับนิสิต บุคลากร และบุคคลทั่วไป ที่มีความสนใจได้มีโอกาสเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเยี่ยมชมศูนย์ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมดนตรีพื้นบ้านอีสาน ให้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชน ได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ โดยใช้กระบวนการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน และการประชุมสรุปบทเรียนการดำเนินงาน

รูปแบบที่สาม พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการสืบทอดวิถีเกษตร เพื่อเป็นการตอบสนองความสามารถของนิสิตด้านกิจกรรมนิสิต โดยมาทำกิจกรรม ตามกำลังความสามารถของตัวนิสิตเอง เพื่อเผยแพร่องค์ความรู้ด้านการเกษตรให้กับนิสิต และเพื่อสืบทอดวิถีเกษตร โดยการจัดเตรียมดินเพื่อปลูกผักกรอบใหม่ การจัดหาเมล็ดพันธุ์ผักที่ตลาดต้องการ มาปลูกลงแปลง คัดเลือกพันธุ์ปลาเพื่อที่จะมาเลี้ยง และวางแผนเรื่องการตลาดเมื่อผักและปลาโตแล้วไปติดต่อขายผักและปลาร้านค้าที่อยู่บริเวณมหาวิทยาลัย

ผลการศึกษาเชิงกระบวนการของโครงการวิจัย

กระบวนการวิจัย เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตามหลักการ วิธีการของงานวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม และกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่ตั้งต้นจากโจทย์คนใน ทำโดยคนใน เน้นการนำ

ข้อมูลมาใช้เป็นฐานในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาในกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องกับประเด็นวิจัย ได้แก่ 1) กองกิจการนิสิต 2) เจ้าหน้าที่ฝ่ายพัฒนานิสิตจาก 6 คณะ 3) ตัวแทนจากสโมสรคณะ 12 คณะ และ 4) นิสิตที่สนใจเข้าร่วมจาก 12 คณะ โดยมีกระบวนการในโครงการโดยสรุป คือ การร่วมจัดเวที การวางแผน กิจกรรม การกำหนดกรอบเนื้อหาและเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การออกแบบปฏิบัติการ การสรุปบทเรียนในพื้นที่ เป็นต้น รวมถึงการประสานงานโครงการวิจัยในประเด็นที่เกี่ยวข้องลงพื้นที่ช่วยสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน นอกจากนั้นยังมีกิจกรรมในลักษณะเวทีกลางที่เน้นการเติมข้อมูลเชิงวิชาการเพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์ โดยประสานนักวิชาการภายนอกให้เข้ามามีบทบาทในการช่วยมอง ช่วยวิเคราะห์ ช่วยเติมเต็มประเด็นร่วมกับโหนด รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพด้านทักษะ เทคนิคการทำงาน การสรุปบทเรียน เป็นต้น

5.2 การอภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี มาอภิปรายผลการศึกษา ดังนี้

แนวคิดเรื่องพื้นที่ (Place / Space) จากการปฏิบัติการแนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ในโครงการวิจัยทั้ง 3 รูปแบบ ได้แก่ พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงวิชาการ พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น และพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการสืบทอดวิถีเกษตร จะพบว่ามีสอดคล้องกับ ชยันต์ วรรธนะภูติ (2549 : 45-49) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของพื้นที่ทั้ง 3 ประเภท ซึ่งการปฏิบัติการในโครงการวิจัยได้สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพื้นที่ ดังนี้

พื้นที่ทางกายภาพ (First space /Physical Space) ข้อค้นพบจากการปฏิบัติการทั้ง 3 รูปแบบ ล้วนมี “พื้นที่ทางกายภาพ” เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ของนิสิต โดยในรูปแบบที่หนึ่งคือพื้นที่เชิงวิชาการจะมีขึ้นทั้งในและนอกห้องเรียน ส่วนในแบบที่สองจะมีพื้นที่ของกลุ่มชมรมในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสุดท้ายคือพื้นที่ด้านการเกษตรซึ่งมีพื้นที่บริเวณอาคารกองกิจการนิสิตให้ได้ทดลองแปลงเกษตร

พื้นที่ทางความคิด (Second space /Mental Space) ทั้ง 3 รูปแบบล้วนมีความสอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่ทางความคิด เนื่องจากการเปิดโอกาสให้นิสิตได้เข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งที่เป็นกิจกรรมในห้องเรียน และนอกเรียน โดยนิสิตสามารถเลือกประเด็น หรือทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจ ตั้งแต่ขั้นของการวิเคราะห์สภาพปัญหาของตนเอง ก่อนที่จะมีการวางแผนและออกแบบกิจกรรมที่ต้องการจะทำ

พื้นที่ทางสังคม (Third space/Social Space) ทั้ง 3 รูปแบบล้วนมีความสอดคล้องกับแนวคิดพื้นที่ทางสังคมเช่นกัน เนื่องจากทั้งสามพื้นที่เป็นการเปิดโอกาสให้นิสิตได้แสดงความคิดเห็น ความรู้ ความสามารถของตนเองออกมา นอกจากนั้นพื้นที่ทั้งสามรูปแบบยังได้เชื่อมร้อยความสัมพันธ์ไปยังกลุ่มต่างๆอีกด้วย เช่น ขยายสู่กลุ่มเพื่อน และชุมชนรอบมหาวิทยาลัย

พื้นที่ทางสังคมเพื่อเด็กและเยาวชน ในแนวคิดของแผนงานสื่อสารสุขภาวะเยาวชน (สสย.) และเครือข่ายพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก โดยศิริทิพย์ อิศาสะวิน ได้ให้ความหมายของพื้นที่สร้างสรรค์ว่า เป็นพื้นที่สร้างประสบการณ์ สร้างโอกาส ในการพัฒนาตามวัย ตอบสนองความต้องการของเด็ก เพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของเด็ก ครอบครัว ชุมชน เป็นสถานที่ หรือ โอกาส ที่เด็ก ครอบครัว ชุมชน และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ร่วมกันดำเนินการอย่างอิสระ มีความสุข จนมีผลให้เกิดการเรียนรู้ และ พัฒนาการอย่างสร้างสรรค์สำหรับเด็ก ดังนั้นพื้นที่สร้างสรรค์ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม ทั้ง 3 พื้นที่นี้ถือเป็นพื้นที่ของการส่งเสริมการเรียนรู้ และให้คุณค่าความหมายของชีวิตได้เป็นอย่างดี เนื่องจากทั้งสามพื้นที่เน้นการคิดวิเคราะห์ และเชื่อมโยงกิจกรรมของชุมชนสู่การปฏิบัติการได้จริงของนิสิต

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับลักษณะของ “พื้นที่สร้างสรรค์” พื้นที่สำหรับเล่นและทำกิจกรรมต่างๆ ของนิสิต ซึ่งถือเป็นพื้นที่ที่ปลอดภัย มีการจัดการสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำกิจกรรมอย่างอิสระและสร้างสรรค์ เป็นพื้นที่ที่เปิดเวทีให้นิสิต ในฐานะเยาวชนได้แสดงออก แสดงความสามารถ มีส่วนในการตัดสินใจ และจัดกระบวนการจัดกิจกรรมของตนเอง สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของตนเอง และกลุ่มส่งเสริมให้ค้นพบศักยภาพและคุณค่าของตนเองในที่สุด นอกจากนั้นยังเป็นพื้นที่ที่เปิดโอกาสให้นิสิต (เยาวชน) มีสิทธิ มีส่วนร่วมในการแบ่งปัน หรือจัดสรรทรัพยากรในสังคม มีส่วนกำหนดทิศทางบริการหรือการแบ่งปันกันในกลุ่ม

นอกจากนี้ ผลการปฏิบัติการของโครงการ ยังสอดคล้องกับ สถาบันรามจิตติ (2549) ที่ได้เสนอแนวคิดของพื้นที่ทางสังคมว่า จะช่วยให้เด็กและเยาวชนได้แสดงออก เรียนรู้ และได้พัฒนาศักยภาพของตนเอง พร้อมทั้งได้นำเสนอพื้นที่ทางสังคมในหลายรูปแบบ ได้แก่ พื้นที่ในเชิงภูมิศาสตร์กายภาพที่เอาสถานที่เป็นตัวตั้ง (Place-Based) หรือพื้นที่เน้นกิจกรรมเป็นตัวตั้ง (Activity-Based) ซึ่งจากการเก็บข้อมูลในโครงการจะพบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมีความต้องการในแสดงตัวตนของตนเองและกลุ่ม โดยมีเป้าหมายที่การใช้กิจกรรมเป็นตัวตั้ง ซึ่งกิจกรรมจะเกิดขึ้นไม่ได้หากขาดปัจจัยเอื้อที่เป็นตัวสนับสนุน อันได้แก่ นโยบายของผู้บริหารมหาวิทยาลัยทั้งในระดับต่างๆ เช่น กองกิจการนิสิต หอพัก เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแนวคิดเรื่องพื้นที่ (Space) กับการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิต คือ การเข้าถึงพื้นที่สร้างสรรค์ของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เป็นพื้นที่ที่นิสิตใช้ทำกิจกรรมที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการก่อตัวตามระยะเวลา ตามช่วงเวลา ทำให้นิสิตที่เข้าไปใช้พื้นที่ยังใช้พื้นที่ทางกายภาพ การใช้พื้นที่ทางความคิด และการใช้พื้นที่ทางสังคมได้อย่างเต็มที่ ซึ่งพื้นที่เหล่านี้จะส่งผลต่อการสร้างค่านิยมที่ดีของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคามที่มีต่อกิจกรรมต่างๆ ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัย อันจะส่งผลต่อพฤติกรรม และการใช้ชีวิตในรั้วมหาวิทยาลัย และในสังคม

5.3 ข้อเสนอแนะ

1.1.1. ข้อเสนอแนะต่อการดำเนินงานในพื้นที่

ในการศึกษานี้ยังจำเป็นต้องมีการนำเสนอข้อค้นพบต่อผู้บริหารที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของนิสิต และเพื่อเป็นการเสริมสร้างและพัฒนาพื้นที่สร้างสรรค์ให้มีมากขึ้นทั้งในห้องเรียน ระดับคณะ หอพัก หรือแม้แต่กิจกรรมชมรมต่างๆ

2.2 ข้อเสนอต่อรูปแบบกิจกรรมเพื่อนำไปสู่การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์

- การค้นหาและใช้เครื่องมือเพื่อเป็นสะพานหรือกุญแจสำคัญที่จะนำเด็กเยาวชนเข้าสู่ชุมชน ซึ่งสามารถค้นหาและดำเนินการได้ง่ายในพื้นที่ห้องเรียน วิชาเรียน ซึ่งในโครงการได้นำวิธีการศึกษาชุมชนแบบง่ายๆ มาใช้เป็นแนวทาง ได้แก่ เครื่องมือแผนที่เดินดิน แผนที่ประชากร แผนที่ทรัพยากร ปฏิทินวัฒนธรรมและฤดูกาล และโอ่งชีวิตเพื่อวิเคราะห์รายรับรายจ่าย
- มหาวิทยาลัยควรมีการส่งเสริมการทำกิจกรรมของแต่ละชมรมและเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับชุมชน และสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมให้กับชมรมอย่างต่อเนื่อง
- การส่งเสริมการทำกิจกรรมของแต่ละชมรมและเชื่อมโยงการทำงานร่วมกับชุมชน และสนับสนุนงบประมาณในการทำกิจกรรมให้กับชมรมอย่างต่อเนื่อง
- การเพิ่มพื้นที่การทำกิจกรรมด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อมให้มากขึ้น เช่น พื้นที่เกษตรรอบมหาวิทยาลัยสำหรับนิสิตที่มีความรู้ด้านการทำเกษตรเพื่อใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์หรือเพื่อส่งเสริมการสร้างรายได้ให้กับนิสิต

- การเชื่อมร้อยกับรายวิชาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิชาหรือสาขาเกษตร ประมง บัญชี และการตลาด เป็นต้น

2.3 ข้อเสนอแนะต่อการศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป

การศึกษาในครั้งนี้ยังไม่ตอบโจทย์ในเรื่องของการแก้ไขปัญหาทางเพศได้ เนื่องจากมีปัจจัยเงื่อนไขของการดำเนินงานที่เป็นอุปสรรค อันได้แก่ ความเคลื่อนไหวของกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่เก็บข้อมูลในระยะที่หนึ่ง ได้เรียนจบออกไป ทำให้โครงการต้องเปลี่ยนกลุ่มเป้าหมายใหม่ถึงสองครั้ง คือ กลุ่มนิสิตหอพัก และกลุ่มนิสิตชมรม ดังนั้นข้อเสนอแนะในการศึกษา ครั้งต่อไปคือ

- การวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายที่จะศึกษาและปฏิบัติการ
- การปฏิบัติการจะต้องเชื่อมโยงกับฝ่ายนโยบายและผู้ปฏิบัติการในระดับเจ้าหน้าที่ร่วมด้วย
- ควรศึกษาและพัฒนาถึงกลไกการขับเคลื่อนที่เป็นกลุ่มนิสิต

บรรณานุกรม

- กมล สุดประเสริฐ. การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน, กรุงเทพฯ: สำนักงาน
โครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, 2537, หน้า 7.
- ชนิษฐา กาญจนสินนท์, โครงสร้างและการเข้าถึงเครือข่ายเศรษฐกิจนอกระบบในชนบท,
วิทยานิพนธ์ปริญญาพัฒนศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ประสานมิตร, 2536
- ชยันต์ วรรณะภุติ. “คนเมือง” : ตัวตน การผลิตซ้ำ สร้างใหม่และพื้นที่ทางสังคมของคนเมือง”.
ใน อยู่ชายขอบมองตลอดความรู้. อานันท์ กาญจนพันธ์ บรรณาธิการ. หน้า 33-73.
กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มติชน, 2549.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. จิตวิทยาการศึกษากรุงเทพมหานคร: พิมพ์จำกัด. 2543.320 หน้า (263-275)
- อัมพร เบญจพลพิทักษ์, รายงานวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเด็กวัยรุ่น, 2545
- สุภาวค์ จันทวานิช, การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2531, หน้า 67
- อมรวิทย์ นาคทรพรพ. การติดตามสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนรายจังหวัด(Child Watch) ระยะนำ
ร่อง 12 จังหวัด. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2546.
สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของ
มนุษย์ , 2547 – 2556
- แสวงอัมพา บำรุงธรรม. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเชื่อ ค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเมืองเชียงใหม่,
วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2543
- จิระเกียรติ ประสานธนกุล ที่ได้ทำการศึกษาเรื่อง การสร้างภาพพจน์ผ่านการแสดงพฤติกรรมเรื่องเพศและ
เอดส์ของวัยรุ่น วิทยานิพนธ์ (ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาการศึกษาอกระบบ)
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551
- วิลาสินี พิพิธกุล และคณะ. PDG4530002, โครงการวิจัยเรื่อง เพศและการสื่อสารในสังคมไทย. สำนักงาน
กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2545
- ณอม นามวงศ์ และคณะ. RDG54E0071, โครงการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษา
ให้กับเด็กและเยาวชนในชุมชนท้องถิ่นอีสาน กรณีศึกษา บ้านค่าน้ำสร้าง ตำบลค้อเหนือ อำเภอเมือง
จังหวัดยโสธร, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2554

<http://www.thaihealth.or.th/node/17115>> ศิริทิพย์ อิศาสะวิน : 22/09/2553

<<http://www.novabizz.com/NovaAce/Attitude.htm>> 10 ตุลาคม 2553

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายชื่อทีมวิจัย

- 1) นางสาวกิจติมา มุสยาพอ
- 2) นางอนงค์ ปะทะนัง
- 3) นายจรัญ วิชาคุณ
- 4) นางวัลภา บุญหล้า
- 5) นางรัชฎา กานุมาร
- 6) นางสาวพรวัฒนา ศรีคำภา
- 7) นางสาวปาไลดา แสนวา
- 8) นางสาวนิภาพร พรหมบุตร
- 9) นางสาวอาศุ อุทาร์จิตต์
- 10) นางสาวสุธาทพร พูลสวัสดิ์
- 11) นางสาวภัสสุตา พลະศุณย์
- 12) นางสาวเจนจิรา แก้วเพชร
- 13) นายปวิศ เขยคำดี
- 14) นายจิระศักดิ์ มะลิซ้อน

ทีมที่ปรึกษา

1. ดร.กนกพร	รัตนสุธีระกุล	
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิน	บุตรดีสุวรรณ	รองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนิสิต
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลัดดา	แสนสีหา	ผู้ช่วยรองอธิการบดี ฝ่ายกิจการนิสิต

ภาคผนวก ข รูปภาพกิจกรรม

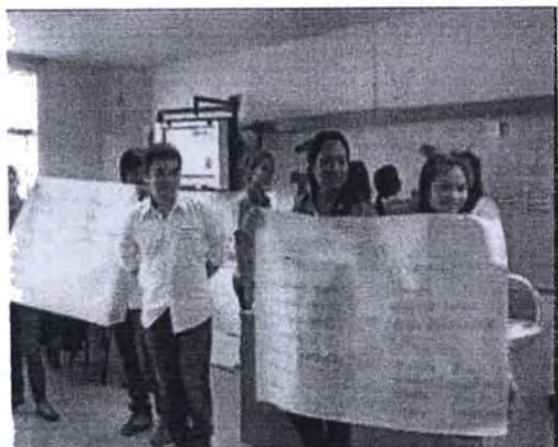
กระบวนการของโครงการ

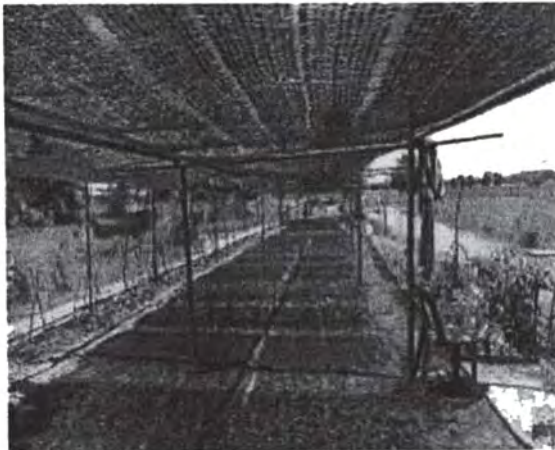
ปฏิบัติการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์
รูปแบบที่หนึ่ง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงวิชาการ

ปฏิบัติการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์
รูปแบบที่สอง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น

ปฏิบัติการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์
รูปแบบที่สาม พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการสืบทอดวิถีเกษตร

ภาคผนวก ค
แบบรายงานการจัดกิจกรรม

แบบรายงานการจัดกิจกรรม งวดที่ 1

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
1. เวทีชี้แจงโครงการ 1.1 วันที่ 21 ตุลาคม 2553 1.2 เวลา 13.00 - 17.30 น. 1.3 สถานที่ ณ ห้องประชุมกองกิจการนิสิต มมส. 1.4 กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วม ทีมคณะทำงานและที่ปรึกษา รวม 36 คน	1. เพื่อทบทวนเป้าหมาย และแนวทางการดำเนินโครงการ 2. เพื่อกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะทำงานและที่ปรึกษา	1. ทบทวนเป้าหมายและแนวทางการดำเนินโครงการ 2. กำหนดบทบาทหน้าที่ตามความสามารถของคณะทำงาน 3. วางแผนการจัดเวทีชี้แจงโครงการต่อผู้เกี่ยวข้อง	1. ทีมคณะทำงานเข้าใจเป้าหมายและสามารถปฏิบัติตามแผนการดำเนินโครงการได้ 2. ทีมคณะทำงานรู้และเข้าใจบทบาทหน้าที่ในการดำเนินงานโครงการ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
2. ประชุมทีมเพื่อ แตกกรอบคำถาม และ ออกแบบ วิธีการเก็บข้อมูล 2.1 วันที่ 3 พฤศจิกายน 53 2.2 เวลา 13.00 - 17.30 น. 2.3 สถานที่ ณ ห้อง ประชุมกองกิจการ นิสิต มมส. 2.4 กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วม ทีมคณะทำงานและ ที่ปรึกษา รวม 36 คน	1. เพื่อแตกกรอบ คำถามการเก็บข้อมูล และออกแบบวิธีการ เก็บข้อมูล	1. ประสานงานผู้เข้าร่วม 2. ดำเนินการแตกกรอบ มี ขั้นตอน ดังนี้ - ที่ปรึกษาเป็นวิทยากรกลุ่ม ในการช่วยแตกกรอบ โดยใช้ เครื่องมือเทคนิคก้างปลา - ผู้ทรงคุณวุฒิช่วยให้ ข้อเสนอแนะต่อกรอบการ เก็บข้อมูล 3. สรุปและรวบรวมคำถาม	1. ได้กรอบคำถามการเก็บ ข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 5 ประเด็น ดังนี้ (1) บริบท /สภาพแวดล้อม ทำการศึกษาพื้นที่ภายนอก มหาวิทยาลัยและพื้นที่เสี่ยง โดยแยกเป็นสถาน ประกอบการ และนิสิต (2) พื้นที่สร้างสรรค์ ทำการศึกษา 5 ประเด็น ได้แก่ พื้นที่สร้างสรรค์ ตามที่ทีมวิจัย (นิสิต) ได้ให้ความหมาย, สถานการณ์ของพื้นที่ สร้างสรรค์และพื้นที่ไม่ สร้างสรรค์,พัฒนาการ เปลี่ยนแปลงของพื้นที่,นโยบาย และผลกระทบต่อนิสิต (3) ปัญหาของนิสิต แยก ออกเป็น 3 ประเด็นคือ สถานการณ์ปัญหาทั่วไปของ นิสิต,ปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทาง เพศ และผลกระทบ (4) ค่านิยม/ทัศนคติ เรื่อง ความเสี่ยงทางเพศ แยก ออกเป็น 5 ประเด็น คือ การใช้ ชีวิต,หลักสูตรการเรียนการ สอน,สื่อ /เทคโนโลยี ,วัฒนธรรม,ค่านิยมและความ เชื่อ (5) แนวทางการสร้างพื้นที่ สร้างสรรค์ 2. ได้แนวทางการนำเครื่องมือ มาใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการ Focus Group การ พูดคุยแลกเปลี่ยนระหว่าง คณะทำงานและผู้ให้ข้อมูล ว่า ข้อมูลที่ได้มาผู้สัมภาษณ์และ ผู้ให้ข้อมูลมีความเข้าใจตรงกัน ตามวัตถุประสงค์หรือไม่

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
3. ทดลองเครื่องมือและการเก็บ 3.1 วันที่ 15 ธันวาคม 2553 3.2 เวลา 16.00 – 19.00 น. 3.3 สถานที่ สถานที่ ห้องประชุม RN1-402 อาคารราชนครินทร์ มมส. 3.4 กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วมทีมคณะทำงาน (เน้นผู้มีบทบาทหลักในการเก็บข้อมูล) และที่ปรึกษา รวม 10 คน	1. เพื่อสร้างความเข้าใจรอบคำถามในการเก็บข้อมูล 2. เพื่อฝึกการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูล 3. เพื่อแบ่งบทบาททีมในการเก็บข้อมูล	1. ประสานงานผู้เข้าร่วม 2. ดำเนินการฝึกปฏิบัติการใช้เครื่องมือ 3. สรุปประเมินผลการทดลอง	1. ทีมสามารถนำทักษะและเครื่องมือไปใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนามได้ 2. ได้ทีมเก็บข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 4 ทีม คือ (1) ทีมสำรวจข้อมูลมือสอง มีหัวหน้าโครงการเป็นหลัก (2) ทีมเก็บข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาทั่วไปและปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิต (3) เก็บข้อมูลค่านิยม และทัศนคติต่อการใช้ชีวิตของนิสิต (4) ทีมเก็บข้อมูลพื้นที่สร้างสรรค์ของนิสิต
4. สำรวจข้อมูลจากเอกสารมือสอง (ข้อมูลเชิงสำรวจ ข้อมูลเชิงสถิติ) 4.1 ระหว่างเดือน พ.ย.-ธ.ค.53	1. เพื่อเก็บข้อมูลเชิงสถิติ	1. กำหนดกรอบร่วมกันเบื้องต้น 2. ดำเนินการศึกษาเอกสารมือสองโดยหัวหน้าทีมหลัก 3. รวบรวมและสรุป	1. ได้ข้อมูลเชิงสถิติ 2. ข้อมูลเชิงนโยบายของสถาบันการศึกษา (มมส.) ต่อการพัฒนานิสิตในด้านต่างๆ

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
5. เก็บข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหาทั่วไปและปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิต 5.1 วันที่ 18 ธ.ค. 53 5.2 เวลา 15.00-17.00 น. 5.3 สถานที่ ณ ห้องหนังสือ อาคารราชนครินทร์ มมส. 5.4 กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วม ผู้เก็บข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล รวม 9 คน	1. เพื่อเก็บข้อมูลด้านสถานการณ์ปัญหา นิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	1. ประสานงานผู้เข้าร่วม 2. ดำเนินการเก็บข้อมูล 7 วัน 3. สรุป	1. ได้ข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของ นิสิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
6. เก็บข้อมูลค่านิยม และทัศนคติต่อการใช้ชีวิตของนิสิต 6.1 วันที่ 20 ธ.ค. 53 6.2 เวลา 13.00-15.00 น. 6.3 สถานที่ ณ ห้องกิจกรรมนิสิต มมส. 6.4 กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วม ผู้เก็บข้อมูล และผู้ให้ข้อมูล รวม 12 คน	1. เพื่อเก็บข้อมูลด้านค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	1. ประสานงานผู้เข้าร่วม 2. ดำเนินการเก็บข้อมูล 7 วัน 3. สรุป	1. ได้ข้อมูลด้านค่านิยม และทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
7. เก็บข้อมูลพื้นที่สร้างสรรค์ของนิสิต 7.1 วันที่ 22 ธ.ค. 53 7.2. เวลา 13.00-16.00 น. 7.3 สถานที่ ณ ห้อง RN-403 มมส. 7.4. กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วม ผู้เก็บข้อมูล,ผู้ให้ข้อมูลและที่ปรึกษา รวม 10 คน	1. เพื่อเก็บข้อมูลด้านพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	1. ประสานงานผู้เข้าร่วม 2. ดำเนินการเก็บข้อมูล 3 วัน 3. สรุป	1. ได้ข้อมูลด้านพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม
8. รวบรวมข้อมูล 8.1 วันที่ 28 ธ.ค. 53 8.2. เวลา 16.00-19.00 น. 8.3 สถานที่ ณ ห้องกิจการนิสิต มมส. 8.4. กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วม ได้แก่ คณะทำงานและที่ปรึกษารวม 15 คน	1. เพื่อรวบรวมข้อมูลและดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น	1. ทีมเก็บข้อมูลทั้ง 4 ทีม นำข้อมูลมารวบรวม 2. นำเสนอในเวที 3. ทุกคนช่วยกันเติมเต็มข้อมูล 4. นัดหมายการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์มากขึ้น	1. ได้ข้อมูลที่ผ่านการวิเคราะห์เบื้องต้น 2. ได้ประเด็นและแผนการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์

แบบรายงานการจัดกิจกรรม งวดที่ 2

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
1. ประชุมทีมเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและวางแผนเวทีสะท้อนข้อมูล 1.1 วันที่ 25 มกราคม 2554 1.2 เวลา 15.00-17.00 น. 1.3 สถานที่ ห้องประชุม 2 กองกิจการนิสิต มมส. 1.4 กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วม ได้แก่ คณะทำงานและที่ปรึกษา รวม 15 คน	1. เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้การวิเคราะห์ข้อมูลสังเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลสำมากรถนำ กระบวนการไปใช้ได้จริงร่วมกับทีม 2. เพื่อวางแผนการจัดเวทีนำเสนอ	1. ประสานผู้เข้าร่วม 2. ดำเนินการ โดยให้คณะทำงานที่เป็นตัวแทนเก็บรวบรวมข้อมูลได้นำเสนอข้อมูลเบื้องต้น จากนั้นให้ทุกคนช่วยกันออกแบบวิธีการนำเสนอ 3. สรุปและนัดหมายครั้งต่อไป	1. ได้ข้อมูลที่ผ่านการสังเคราะห์ร่วมกับทีม 2. ได้รูปแบบของการจัดเวทีสะท้อนข้อมูล พร้อมทั้งบทบาทในทีม

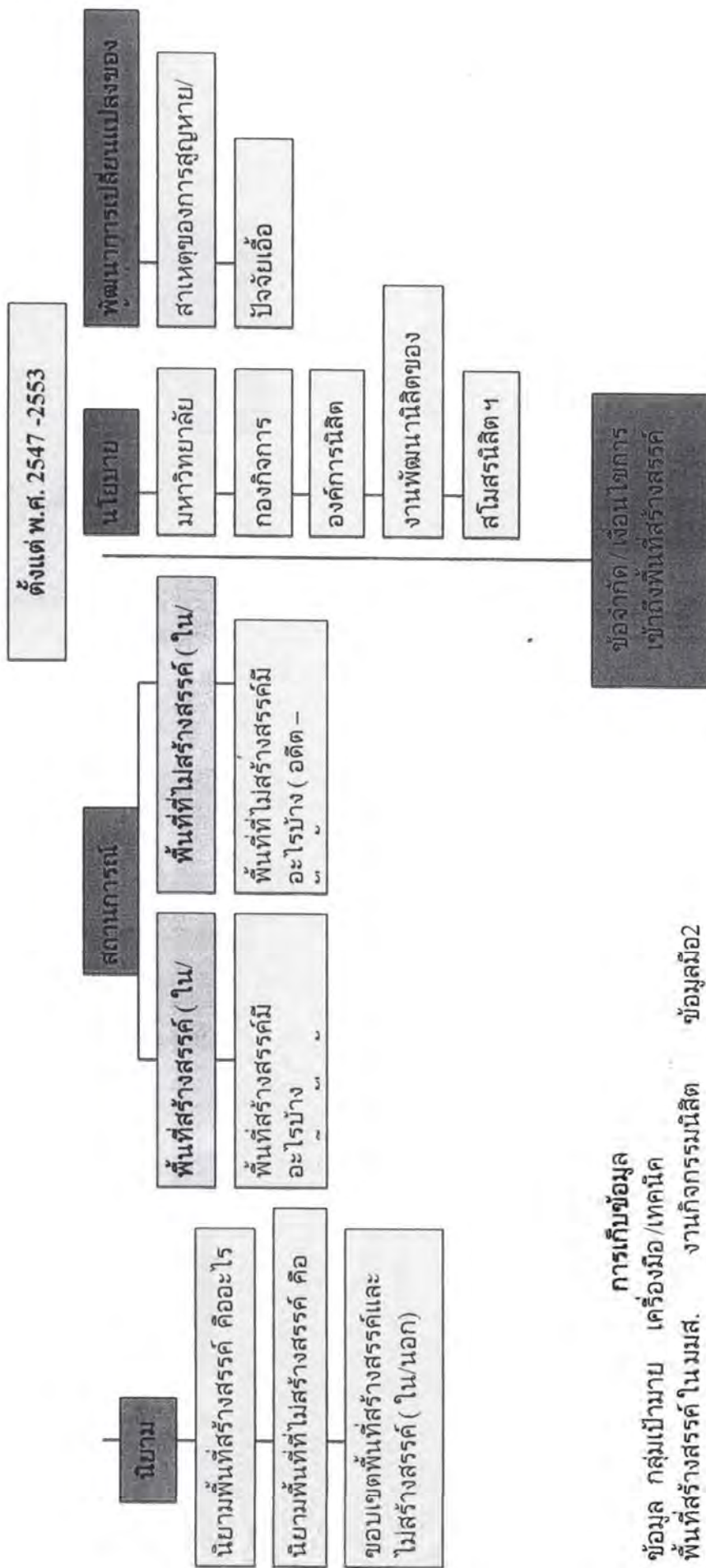
กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
2. เวทีสะท้อนข้อมูลและหาแนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิต 2.1 วันที่ 24 ก.พ.54 2.2.13.00-16.00 น. 2.3 สถานที่ ณ ห้องประชุมกิจการนิสิต มมส. 2.4. กลุ่มเป้าหมาย ผู้เข้าร่วม ได้แก่ คณะทำงาน นิสิต และอาจารย์ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวม 40 คน	1. เพื่อให้นิสิตและผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลสถานการณ์ปัญหานิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 2. เพื่อให้นิสิตและผู้เกี่ยวข้องรับทราบข้อมูลด้านค่านิยมและทัศนคติของนิสิตต่อการใช้ชีวิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3. เพื่อให้นิสิตและผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูลด้านพื้นที่สร้างสรรค์ที่ส่งผลต่อคุณค่าและความหมายของนิสิตในชุมชนมหาวิทยาลัยมหาสารคาม 3. เพื่อหาแนวทางการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนิสิตมหาวิทยาลัยมหาสารคาม	1. ประสานผู้เข้าร่วม 2. ดำเนินการสะท้อนข้อมูลแต่ละประเด็นทั้ง 4 ประเด็น 3. อาจารย์ให้ข้อเสนอแนะ 4. สรุป	1. คณาจารย์ นิสิต / หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูล และมีข้อเสนอแนะต่อแนวทางการปฏิบัติการในระยะที่ 2 **หมายเหตุ เนื่องจากข้อมูลยังไม่ครบถ้วน และผู้มารับฟังยังไม่ครบองค์ประกอบจึงนัดหมายการจัดเวทีอีกครั้งในช่วงเดือนมิถุนายน 54

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
3. ประชุมทีมวิจัยเพื่อสรุปบทเรียนการทำงานระยะที่ 1 3.1 วันที่ 16 มีนาคม 54 3.2. เวลา 09.00-15.00 น. 3.3 สถานที่ ณ บ้านกุดร่อง 3.4. กลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วม ได้แก่ คณะทำงานโครงการและที่ปรึกษา รวม 10 คน	1 เพื่อสรุปกระบวนการ และผลการดำเนินโครงการระยะที่ 1 2. เพื่อวางแผนการจัดเวทีคืนข้อมูลและการทดลองปฏิบัติการพร้อมทั้งการทำงานในระยะที่ 2	1. ประสานคณะทำงานให้เข้าร่วม 2. ดำเนินการสรุปบทเรียนโดยเน้นการถอดบทเรียนเพื่อเสริมพลังคณะทำงาน 3. นำเสนอผลการสรุปบทเรียน 4. ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะต่อทิศทางการดำเนินงาน 5. สรุป	1. ได้บทเรียนการดำเนินงานระยะที่ 1 ของทีมคณะทำงาน 2. ได้แผนการจัดเวทีคืนข้อมูลและการทดลองปฏิบัติการพร้อมทั้งการทำงานในระยะที่ 2
4.ปฏิบัติการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ 4.1 รูปแบบที่หนึ่งพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างความรู้เชิงวิชาการ	เพื่อทดลองปฏิบัติการเสริมสร้างเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แกนนำนิสิตในการทำงานกับชุมชน	-จัดอบรมเทคนิคทักษะ “นักจัดกระบวนการ” ให้กับผู้นำนิสิต แกนนำนิสิตในการทำงานกับชุมชน จำนวน 20 คน -แกนนำนิสิตนำความรู้ทักษะที่ได้ไปปฏิบัติใช้ในรายวิชาเรียน งานกลุ่มชมรม และการลงชุมชน	นิสิตกลุ่มเป้าหมายได้ฝึกทักษะการเป็นนักจัดกระบวนการ และนำความรู้ที่ได้ไปใช้กับการเรียน การทำงาน และการลงพื้นที่ชุมชน

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
4.2 รูปแบบที่สอง พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อ ส่งเสริมการอนุรักษ์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรมท้องถิ่น	-เพื่อใช้เป็นศูนย์กลาง การ เรียน รู้ ศิลปวัฒนธรรม และ ประวัติความเป็นมา ของดนตรีพื้นบ้าน อีสาน โดยเปิดโอกาส สำหรับ นิสิต บุคลากร และบุคคล ทั่วไป ที่มีความสนใจ ได้มีโอกาสเข้ามา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และเยี่ยมชมศูนย์ -เพื่อเป็นการอนุรักษ์ และเผยแพร่ ศิลปวัฒนธรรม ดนตรี พื้นบ้านอีสาน ให้เป็น ที่รู้จักกันอย่าง แพร่หลาย -เพื่อเป็นการส่งเสริม และสนับสนุนให้ เยาวชน ได้ใช้เวลา ว่างให้เกิดประโยชน์	-การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสาน -การประชุมสรุปบทเรียนการ ดำเนินงาน	-นิสิต บุคลากร และบุคคล ทั่วไป ได้เรียนรู้ และตระหนัก ถึง ความ สำคัญ ของ ศิลปวัฒนธรรม และดนตรี พื้นบ้านอีสาน -เกิดการอนุรักษ์ และการ เผยแพร่สิ่งดี ๆสู่สังคม -เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิด ประโยชน์ โดยห่างไกลจากสิ่ง เสพติด และพฤติกรรมเสี่ยง ต่างๆ
4.3 รูปแบบที่สาม พื้นที่สร้างสรรค์เพื่อ การสืบทอดวิถี เกษตร	- เพื่อเป็นการ ตอบสนอง ความสามารถของนิสิต ด้านกิจกรรมนิสิต โดยมาทำกิจกรรม ตามกำลัง ความสามารถของตัว นิสิตเอง - เพื่อเผยแพร่องค์ ความรู้ด้านการเกษตร ให้กับนิสิต - เพื่อสืบทอดวิถี	1) เริ่มเตรียมดินเพื่อปลูกผัก รอบใหม่ 2) ทำความสะอาดบริเวณที่ จะปลูกผัก ข้างอาคารพัฒนานิสิต 3) หาเมล็ดพันธุ์ผักที่ตลาด ต้องการ มาปลูกลงแปลง 4) เตรียมอุปกรณ์เพื่อทำ กระชังเลี้ยงปลา	- กลุ่มนิสิตได้เกิดการทำให้ กิจกรรมร่วมกัน ตามกำลัง ความสามารถของตัวนิสิตเอง - เกิดการเผยแพร่องค์ความรู้ ด้านการเกษตรให้กับนิสิต อัน เป็นการสืบทอดวิถีเกษตร - เป็นการเสริมสร้างรายได้ ให้กับกิจกรรมของชมรม

กิจกรรม	วัตถุประสงค์	กระบวนการ	ผลการดำเนินงาน
	เกษตร	5) คัดเลือกพันธุ์ปลาเพื่อที่จะมาเลี้ยง 6) จัดเวรประจำวันเพื่อมารดน้ำผักและให้อาหารปลา 7) เมื่อผักและปลาโตแล้วไปติดต่อขายผักและปลาร้านค้าที่อยู่ระแวกมหาวิทยาลัย 8) เมื่อขายปลาและผักหมดแล้ว เริ่มปลูกผักเพิ่มและนำพันธุ์ปลามาเลี้ยงเพิ่มต่อไป	
5. สรุปบทเรียนการปฏิบัติการ	1 เพื่อสรุปกระบวนการ และผลการดำเนินโครงการระยะที่ 2 2. เพื่อจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	1. ประสานคณะทำงานให้เข้าร่วม 2. ดำเนินการสรุปบทเรียนโดยเน้นการถอดบทเรียนเพื่อเสริมพลังคณะทำงาน 3. นำเสนอผลการสรุปบทเรียน 4. ที่ปรึกษาให้ข้อเสนอแนะต่อทิศทางการดำเนินงาน 5. สรุป	ได้บทเรียนการดำเนินงานระยะที่ 2 ของทีมคณะทำงาน อันจะนำไปใช้ในการจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์
6. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	เพื่อสรุปผลการวิจัยและจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์นำเสนอต่อ สกว.	1. ประชุมทีมประมวลผลการดำเนินงานทั้งหมด 2. จัดพิมพ์/นำเสนอผลงานวิจัย	ได้รายงานผลการวิจัยฉบับสมบูรณ์

ภาคผนวก ง
กรอบการศึกษา

การเก็บข้อมูล

ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือ/เทคนิค

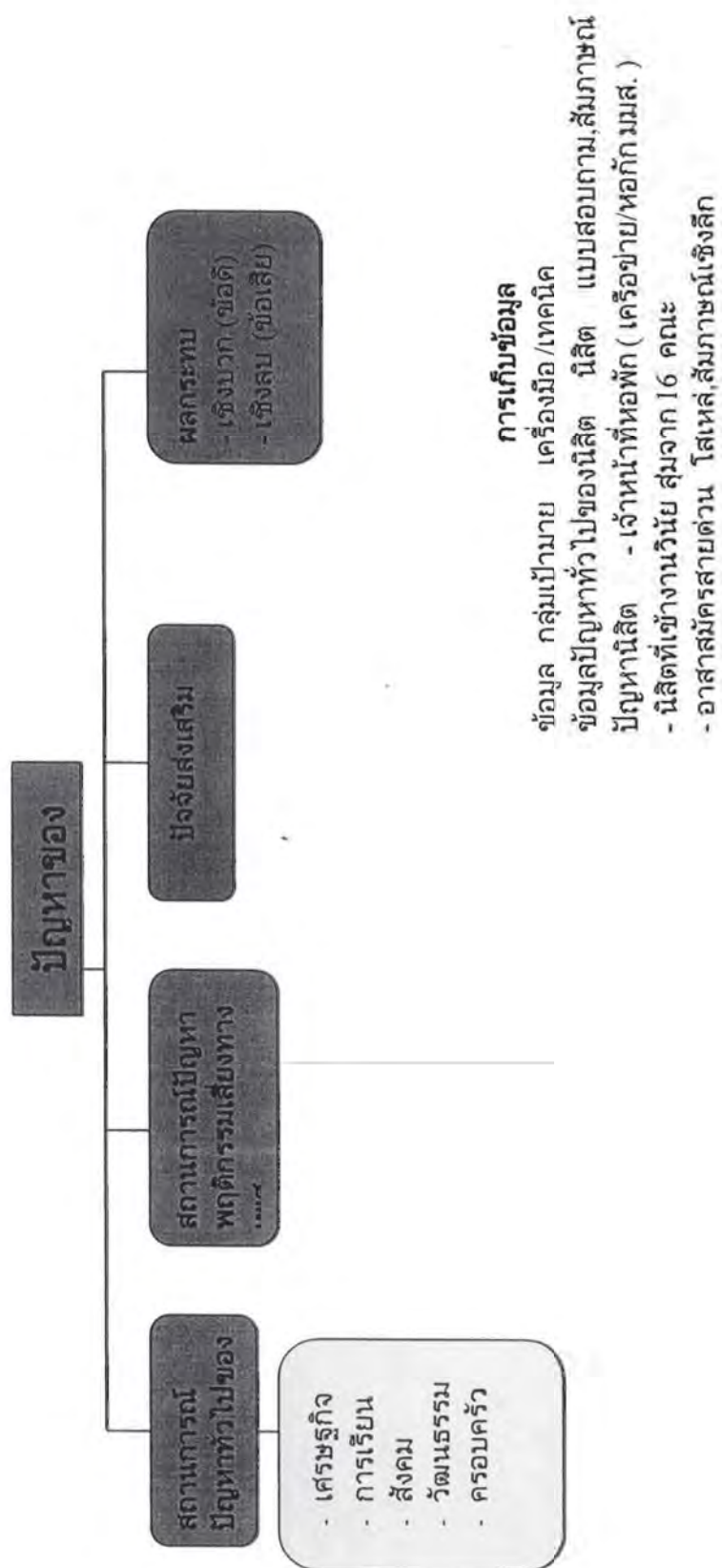
พื้นที่ที่สร้างสรรค ใน มมส. งานกิจกรรมนิสิต ข้อมูลมี 2

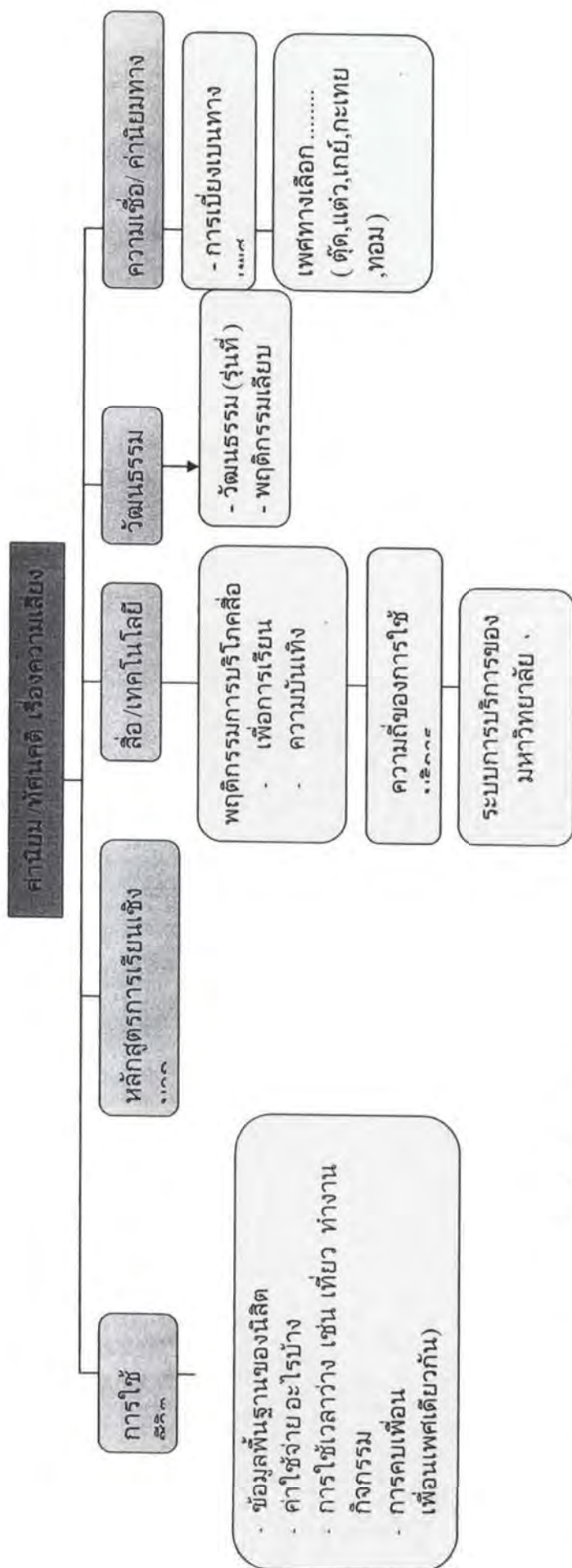
Time Line

งานอาคาร/ ฝ่ายทรัพยากร

พื้นที่ที่สร้างสรรค นอก มมส. นิสิตที่ทำการกิจกรรม(สโมสร/ชมรม)

สัมภาษณ์, สังเกต

การเก็บข้อมูล

ข้อมูล กลุ่มเป้าหมาย เครื่องมือ /เทคนิค
 ค่านิยม/ทัศนคติ นิสิตที่อยู่หอพัก/ในและนอกมหาวิทยาลัย ชั้นปี
 ที่ 1 -4 สุ่มเป็น เปอร์เซ็นต์แต่ละคณะฯ แบบสอบถาม, สัมภาษณ์เชิงลึก
 ,สังเกต, ตารางการใช้ชีวิตประจำวัน (ปฏิทิน) ทำรายชั้นปี ตาม
 เปอร์เซ็นต์การเก็บข้อมูล